

ПРОЄКТ

ЗВІТ

**ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ
ОЦІНКУ (СЕО) ПРОГРАМИ
ЕКОНОМІЧНОГО
І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2023 РІК**

**М.КРОПИВНИЦЬКИЙ
2022 РІК**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
I. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування	2
1.1 Зміст і основні пріоритетні напрями документу державного планування	2
1.2 Зв'язок проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік з іншими документами державного планування	5
II. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнознi зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	11
2.1. Загальні відомості про область.....	11
2.2 Екологічна ситуація	12
2.2.1 Кліматичні умови території.....	12
2.2.2 Стан атмосферного повітря:	18
2.2.3 Водні ресурси.....	23
2.2.4 Лісові ресурси.....	31
2.2.5 Природні об'єкти та збереження біорізноманіття	32
2.2.6 Земельні ресурси.....	37
2.2.7 Мінерально-сировинні ресурси	40
2.2.8 Утворення та накопичення відходів	43
2.2.9 Радіаційна безпека	45
2.3 Демографічна ситуація	47
2.3.1 Чисельність населення області:	47
2.3.2 Статеві-вікова структура населення:.....	48
2.3.3 Народжуваність населення області:	49
2.3.4 Смертність населення області:	50
2.3.5 Міграція населення області:	51
2.4 Вплив забруднення довкілля на здоров'я людини	53
2.4.1 Фізичні фактори впливу на довкілля та здоров'я населення:	53
2.4.2 Забруднення довкілля внаслідок військової агресії росії	53
2.4.3 Захворюваність населення:	54
2.5 Охорона здоров'я.....	58
2.5.1 Ресурси охорони здоров'я	58
2.5.2 Показники медичного обслуговування дітей та підлітків:.....	59
2.6 Результати досліджень проведених під час розробки Програми.....	61
2.6.1 Кліматичний прогноз	61
2.6.2 Водні ресурси області. Прогноз потреб у зрошенні:	62
2.6.3 Прогноз використання води на господарсько-питні потреби	63
2.6.4 Прогноз використання свіжої води на виробничі потреби.....	65
2.6.5 Сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами.....	66
2.6.6 Поводження з відходами. Прогноз утворення відходів у Кіровоградській області на період до 2030 року	67
2.6.7 Прогноз демографічної ситуації.....	70
2.7 Екологічні проблеми та вплив їх на здоров'я людини, які визначені у проєкті Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік	72
2.8 Прогноз змін у довкіллі, якщо Програма не буде затверджена	74

III. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які ймовірно зазнають впливу	83
3.1 SWOT-аналіз екологічної ситуації у Кіровоградській області.....	83
IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області	85
V. Зобов'язання у сфері охорони довкілля	94
VI. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення від реалізації програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік/у тому числі вторинних, кумулятивних, синергетичних, коротко-, середньо- та довгострокових (1,3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків/	107
VII. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік	112
VIII. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив.....	118
IX. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	121
X. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля	126
XI. Резюме нетехнічного характеру інформації	126
Забезпечення доступу та врахування пропозицій і зауважень громадськості під час розроблення ДДП та здійснення СЕО	128
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	131

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Програма – Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2021 рік

Стратегія-2027 - Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки

СЕО - Стратегічна екологічна оцінка

ДДП - документи державного планування

ЦСР - Цілі сталого розвитку України

ОМС – органи місцевого самоврядування

МСБ - малий та середній бізнес

ДП - державне підприємство

ПрАТ - приватне акціонерне товариство

ПАТ - публічне акціонерне товариство

ГМЗ - гідрометалургійний завод

АЗПСМ - амбулаторія загальної практики-сімейної медицини

ЦПМСД - центр первинної медико-санітарної допомоги

ДФРР - державний фонд регіонального розвитку

ЦНАП - центр надання адміністративних послуг

ОТГ - об'єднана територіальна громада

ВООЗ - Всесвітня організація охорони здоров'я

ПЗФ - природно-заповідний фонд

ТПВ - тверді побутові відходи

ГДК - гранично допустима концентрація

СЗЗ - санітарно-захисна зона

ЗС - зона спостереження

ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ (СЕО) ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2023 РІК

ВСТУП

Стратегічна екологічна оцінка (далі - СЕО) – є систематичною та комплексною процедурою оцінки наслідків від виконання документів державного планування (далі - ДДП) (стратегій, планів або програм та їх альтернатив).

ДДП створюють основу для майбутніх рішень у таких сферах, як сільське господарство, енергетика, промисловість, транспорт, регіональний розвиток, землекористування, управління відходами або управління водними ресурсами. Зокрема, вони значним чином впливають на життя пересічних громадян. Саме тому, вкрай важливо, щоб у ДДП враховувався рівень впливу на здоров'я населення та довкілля. Для забезпечення врахування цих факторів запроваджують інструмент планування, такий як СЕО.

СЕО - допомагає представникам органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, приймати рішення, ухвалювати обґрунтоване з екологічної точки зору рішення, що базується на об'єктивній інформації, отриманій з урахуванням консультацій із громадськістю та відповідальними державними органами.

Ідея СЕО полягає в тому, щоб оцінювати ДДП на 5, 10, 15 років щодо можливості втілення їх із дотриманням принципу сталого розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог.

Результатом якісного проходження СЕО є:

забезпечення місцевого економічного розвитку без завдання шкоди довкіллю;

покращення системи охорони здоров'я та створення "зеленої економіки" шляхом пошуку тих варіантів економічного розвитку, що враховують стан довкілля;

підвищення якості життя людей.

I. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

1.1 Зміст і основні пріоритетні напрями документу державного планування

Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік (далі - Програма) є документом державного планування, розроблена на основі поточної ситуації у 2022 році з урахуванням факторів, пов'язаних із впливом збройної агресії російської федерації.

Виконання завдань та заходів Програми передбачає координацію спільних дій місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, територіальних органів міністерств та відомств України в області, у співпраці з представниками бізнесу, науки та громадських організацій задля забезпечення стабільного соціально-економічного стану в області та сталого регіонального розвитку.

Методологічною основою розроблення Програми є:

Бюджетний кодекс України;

Господарський кодекс України;

закони України "Про місцеві державні адміністрації", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про засади державної регіональної політики", "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України"; "Про правовий режим воєнного стану";

постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року №621 "Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету" (із змінами); від 11 березня 2022 року № 252 "Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану".

Програма розроблена із урахуванням положень:

Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 179;

Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02 червня 2021 року № 225/2021;

Національної доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна", підготовленої та адаптованої для України у вересні 2017 року, та Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, схвалених 25 вересня 2015 року державами-членами Організації Об'єднаних Націй;

Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Планом заходів на 2021-2023 роки із її реалізації, затвердженими рішенням обласної ради від 12 березня 2020 року №743 (із змінами).

Основною метою прийняття та реалізації Програми є вжиття заходів для стабілізації економіки області, активізація інвестиційної діяльності та ділової активності малого і середнього бізнесу, відновлення зруйнованих та

пошкоджених об'єктів виробничої, соціальної та енергетичної інфраструктури, створення сприятливих умов для розвитку громад області, покращення якості життя та добробуту населення.

У проєкті Програми визначені основні пріоритети розвитку Кіровоградської області на 2023 рік:

- розвиток реального сектору економіки;
- розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення;
- сталий розвиток територій;
- збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури.

У проєкті Програми враховано:

- 1) аналіз стану соціально-економічного розвитку області за 2022 рік;
- 2) основні проблемні питання розвитку галузі (сфери діяльності), які потребують вирішення у 2023 році;
- 3) пріоритетні завдання та заходи щодо стабільної ситуації і розвитку галузі на 2023 рік;
- 4) очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих завдань;
- 5) основні показники економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік (додаток 1);
- 6) перелік інвестиційних проєктів, реалізація яких планується здійснювати у 2023 році у реальному секторі економіки та інших сферах діяльності та передбачають створення робочих місць (додаток 2).

Виконання завдань та досягнення мети Програми буде забезпечено шляхом:

- 1) укладання та реалізації угод про співпрацю, меморандумів порозуміння із центральними органами виконавчої влади, іншими регіонами України, регіонами іноземних держав, державними підприємствами, інвесторами, громадськими організаціями, організаціями роботодавців тощо;
- 2) врахування завдань та основних показників Програми під час формування:
 - пропозицій центральним органам виконавчої влади до програмних документів з питань регіонального, економічного і соціального розвитку України та Державного бюджету України, державних цільових програм;
 - програм економічного і соціального розвитку районів, територіальних громад та відповідних місцевих бюджетів на 2023 рік;
 - обласних цільових програм;
- 3) залучення міжнародної технічної допомоги, коштів обласного та інших місцевих бюджетів, міжнародних фінансових організацій, як додаткових фінансових ресурсів в економіку і соціальну сферу області та територіальних громад;
- 4) узгодження цілей, пріоритетів, завдань і заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем регіонального розвитку та досягнення довгострокових стратегічних цілей;

5) впровадження інвестиційних проєктів (програм), реалізація яких буде здійснюватися у 2023 році із залученням коштів державного, обласного та інших місцевих бюджетів інвестиційного спрямування;

6) забезпечення належної роботи, інформаційного наповнення та розширення функціональних можливостей інвестиційного вебсайту "Центрально-Український інвестиційний портал";

7) залучення громадськості, підприємств, установ і закладів до участі у заходах щодо соціально-економічного розвитку області різних рівнів;

8) об'єднання зусиль місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представників бізнесу, громадських організацій на вирішенні завдань, проєктів і показників Програми;

9) проведення статистичних та науково-аналітичних досліджень щодо показників і проблематики регіонального та соціально-економічного розвитку області;

10) реалізації проєктів регіонального розвитку, в рамках виконання Плану заходів на 2021-2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки, проведення моніторингу стану та ефективності їх виконання, зокрема із застосуванням для цих цілей автоматизованої системи контролю;

11) розробки Плану заходів на 2024-2027 роки із реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки;

12) актуалізації, у разі необхідності, Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки;

13) здійснення Стратегічної екологічної оцінки Плану заходів на 2024-2027 роки із реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки;

14) проведення установою "Агенція регіонального розвитку Кіровоградської області" аналізу соціально-економічного розвитку Кіровоградської області, визначення ключових чинників, ризиків та проблемних питань розвитку регіону, формування пропозиції щодо шляхів їх розв'язання та надання відповідних пропозицій Кіровоградській обласній раді та Кіровоградській обласній державній адміністрації.

Ключові індикатори оцінки виконання запланованих завдань:
Реалізація визначених заходів забезпечить поступальний соціально-економічний розвиток області, а саме збільшення:

індексу промислової продукції - на 1 %;

індексу сільськогосподарської продукції в усіх категоріях господарств – на 0,1%;

темпу зростання (зменшення) обсягу експорту товарів – на 2%;

розміру середньомісячної заробітної плати штатних працівників – 11754 гривень;

темпу зростання (зниження) середньомісячної заробітної плати штатних працівників – на 5 %.

1.2 Зв'язок проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік з іншими документами державного планування

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проєкт Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік враховує положення програмних документів, які діють на державному, регіональному рівнях та екологічної складової, які визначені, зокрема:

Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердженими Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697;

Національною доповіддю "Цілі сталого розвитку: Україна", підготовленої та адаптованої для України у вересні 2017 року, та Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, схвалених 25 вересня 2015 року державами-членами Організації Об'єднаних Націй;

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;

Стратегією розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Планом заходів на 2021-2023 роки із її реалізації, затвердженими рішенням обласної ради від 12 березня 2020 року №743 (із змінами).

Пріоритетні напрями проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік узгоджуються із стратегічним цілям державної екологічної політики, визначених Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року (далі - стратегічні цілі державної екологічної політики).

Таблиця 1

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ

основних пріоритетних напрямів проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік стратегічним цілям державної екологічної політики визначених "Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року"

Стратегічні цілі державної екологічної політики	Основні пріоритетні напрями проєкту Програми:				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"	"Підтримка Збройних Сил України і територіальної оборони, мобілізаційна підготовка, цивільний захист населення та правоохоронна діяльність, надання допомоги регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	7
Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	+	++	+	++	+

1	2	3	4	5	7
Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	+	++	+	++	+
Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	+	+	+	++	+
Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	+	++	+	++	+
Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	+	+	+	+	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

"++" – основні пріоритетні напрями проєкту Програми добре узгоджені з стратегічними цілями державної екологічної політики;

"+" – основні пріоритетні напрями проєкту Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово узгоджені, проте існує потреба в тіснішому зв'язку на наступних етапах планування та/або на рівні заходів.

Пріоритетні напрями проєкту Програми узгоджуються із Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та адаптовані з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна").

Таблиця 2

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ

основних пріоритетних напрямів проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року	Основні пріоритетні напрями проєкту Програми:				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"	"Підтримка Збройних Сил України і територіальної оборони, мобілізаційна підготовка, цивільний захист населення та правоохоронна діяльність, надання допомоги регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	6
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства: (завдання 2.3.)	++	0	0	++	0
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови: (завдання 6.1;	0	0	++	++	0

1	2	3	4	5	6
6.2;6.3;6.4 та 6.5)					
Ціль 7. Доступна та чиста енергія: (завдання 7.2;7.3 та 7.4)	++	0	+	++	0
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура: (завдання 9.1 та 9.2)	++	+	+	++	0
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад: (завдання 11.5)	0	++	++	++	+
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво: (завдання 12.4)	++	+	+	++	0
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату: (завдання 13.1)		0	++	++	+
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші: (завдання 15.1; 15.2 та 15.3)	0	0	0	++	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

"++" – основні пріоритетні напрями проекту Програми добре узгоджені з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року;

"+" - основні пріоритетні напрями проекту Програми та Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року принципово узгоджені, проте існує потреба в тіснішому зв'язку на наступних етапах планування та/або на рівні заходів;

"0" - основні пріоритетні напрями проекту Програми взаємонеітральні з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року.

Пріоритетні напрями проекту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік узгоджуються із стратегічними цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (далі – Державна стратегія-2027), яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695.

Таблиця 3

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ

основних пріоритетних напрямів проекту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік стратегічним цілям Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки

Стратегічні цілі Державної стратегії - 2027	Основні пріоритетні напрями проекту Програми:				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"	"Підтримка Збройних Сил України і територіальної оборони, мобілізаційна підготовка, цивільний захист населення та правоохоронна діяльність, надання допомоги регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	6
Ціль І. Формування згуртованої держави в соціальному,	++	++	++	++	++

1	2	3	4	5	6
гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах					
Ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	++	+	++	++	+
Ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування	+	+	+	+	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

"++" – основні пріоритетні напрями проекту Програми добре узгоджені з стратегічними цілями Державної стратегії - 2027;

"+" – основні пріоритетні напрями проекту Програми та стратегічні цілі Державної стратегії - 2027 принципово узгоджені, проте існує потреба в тіснішому зв'язку на наступних етапах планування та/або на рівні заходів.

Пріоритетні напрями проекту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік узгоджуються із стратегічними цілями Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки (далі – Стратегія-2027), яка затверджена рішенням обласної ради від 12 березня 2020 року № 743 (із змінами)

Таблиця 4

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ

основних пріоритетних напрямів проекту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік стратегічними цілям Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки

Стратегічні цілі Стратегії - 2027	Основні пріоритетні напрями проекту Програми:				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"	"Підтримка Збройних Сил України і територіальної оборони, мобілізаційна підготовка, цивільний захист населення та правоохоронна діяльність, надання допомоги регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	7
Стратегічна ціль 1. "Конкурентоспроможна інноваційноспрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації"	++	+	+	+	+
Стратегічна ціль 2. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	++	++	+	+	++
Стратегічна ціль 3. "Сталий розвиток усіх територій"	+	+	++	++	++
Стратегічна ціль 4. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"	+	+	+	++	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

"++" – основні пріоритетні напрями проекту Програми добре узгоджені з стратегічними цілями Стратегії-2027;

"+" – основні пріоритетні напрями проекту Програми та стратегічні цілі Стратегії-2027 принципово узгоджені, проте існує потреба в тіснішому зв'язку на наступних етапах планування та/або на рівні заходів.

Узгодженість стратегічних цілей Кіровоградської області з ключовими секторами економічного розвитку була також проаналізована. Позначка "x" використовується там, де присутня узгодженість, внесок або відповідний зв'язок.

Таблиця 5

Узгодженість пріоритетних напрямів проєкту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік з ключовими секторами економічного розвитку

Сектори	Основні пріоритетні напрями проєкту Програми:				
	"Розвиток реального сектору економіки"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"	"Підтримка Збройних Сил України і територіальної оборони, мобілізаційна підготовка, цивільний захист населення та правоохоронна діяльність, надання допомоги регіонам, які постраждали від бойових дій внаслідок воєнної агресії російської федерації"
1	2	3	4	5	6
Економіка й торгівля	x	x	x	x	
Промисловість та інфраструктура	x	x	x	x	
Сільське, лісове господарство, харчова промисловість	x	x	x	x	
Транспорт і дороги	x	x	x	x	
Екологія і природні ресурси	x	x	x	x	x
Освіта й молодь	x	x	x		
Здоров'я, соціальний захист, сім'я й дитина		x	x	x	x
Культура й туризм	x	x	x	x	
Обмін інформацією	x	x	x	x	x
Комунальне господарство	x	x	x	x	
Територіальний розвиток, земля й кадастр	x	x	x	x	

Проєкт Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік враховує пріоритетні завдання та заходи щодо реалізації завдань і заходів:

1) регіональних природоохоронних програм:

Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки (рішення обласної ради від 30 березня 2021 року №86);

Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки"(рішення обласної ради від 30 березня 2021 року №85);

обласної програми збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського професійного театру, "Земля корифеїв" на

2018-2020 роки (продовжена до 2023 року) (рішення обласної ради від 25 вересня 2020 року №807);

обласної програми розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022-2027 роки (рішення обласної ради від 03 грудня 2021 року № 209);

програми державного моніторингу у галузі атмосферного повітря на 2022-2026 роки для зони "Кіровоградська" (рішення обласної ради від 20 вересня 2022 року № 273);

2) обласної програми цивільного захисту Кіровоградської області на 2022-2027 роки, яка передбачає вирішення питань щодо захисту населення і навколишнього природного середовища від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (рішення обласної ради від 30 листопада 2021 року № 194);

3) обласної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, яка передбачає вирішення питань щодо популяризація здорового способу життя та фізичної реабілітації як важливої складової поліпшення якості та тривалості активного життя населення області, зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, побажань, здібностей та індивідуальних особливостей кожного (з урахуванням гендерної рівності (стать, вікові особливості, фізичні можливості, вподобання видів спорту) (рішення обласної ради від 23 грудня 2021 року № 221);

3) програм, які передбачають вирішення окремих екологічних завдань та проведення заходів, щодо поліпшення стану довкілля в області, зокрема:

обласної програми розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2018-2023 роки (рішення обласної ради від 22 серпня 2017 року № 350 (із змінами));

обласної цільової соціальної програми "Молодь Кіровоградщини" на 2021-2025 роки (рішення обласної ради від 17 червня 2021 року № 142);

програми створення та впровадження містобудівного кадастру Кіровоградської області на 2022 – 2024 роки (рішення обласної ради від 17 вересня 2021 року № 154).

програми підтримки енергомодернізації житлових будинків об'єднань співвласників багатоквартирних будинків Кіровоградської області на 2022-2023 роки (рішенням обласної ради від 30 листопада 2021 року №195);

3) щодо розробки та реалізації завдань (заходів, проєктів): Регіонального плану поводження з відходами на період до 2030 року та програми з відновлення Кіровоградської області на 2023-2027 роки.

II. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

2.1. Загальні відомості про область

Географічне розташування та транспортна доступність: Кіровоградська область розташована в центральній частині України між р.Дніпро і р.Південний Буг і займає площу 24,6 тис. км² (4,1% території України).

Протяжність області з півночі на південь становить майже 148 км, із заходу на схід – 335 км.

Населення: Наявне населення області на 01 січня 2022 року склало 903,7 тис. осіб (2,2 % населення України), у тому числі: міське – 575,9 тис. осіб, сільське – 327,8 тис. осіб. На кожний квадратний кілометр території області припадає 36,7 особи.

Кількість адміністративно-територіальних одиниць: У складі області 4 адміністративні райони, 12 міст, 27 селищ міського типу, 990 сільський населений пункт та 12 міських, 16 селищних, 21 сільська територіальні громади.

Природно-географічні та кліматичні умови: Область розташована у центральній частині України, на півдні Придніпровської височини, у межиріччі Дніпра та Південного Бугу, на межі лісостепу та степу.

Клімат – помірно-континентальний.

По території області протікають 438 річок, найбільші з них: Інгулець, Інгул, Синюха, Дніпро

Межує з областями: Вінницькою, Дніпропетровською, Миколаївською, Одеською, Полтавською, Черкаською.

На території області виявлено понад 315 родовищ різноманітних корисних копалин. Мінерально-сировинна база складається:

58% – сировина для виробництва будівельних матеріалів;

16% – паливно-енергетичні корисні копалини (буре вугілля, горючі сланці, уранові руди);

26% – руди чорних, кольорових та рідкісних металів, а також питні, технічні та мінеральні підземні води.

Автомобільні дороги: Кіровоградську область перетинають автомобільні дороги міжнародного і національного значення:

міжнародний Критський транспортний коридор № 9 Гельсінкі: Виборг – Санкт-Петербург–Псков – Москва – Калінінград – Київ – Любашівка/Роздільна – Кишинів – Бухарест – Димитровград-Александруполіс;

автодороги міжнародного значення (М-04 Знам'янка-Луганськ-Ізварине, М-05 Київ-Одеса, М-12 Стрий – Тернопіль – Кропивницький – Знам'янка, М-13 Кропивницький – Платонове, М-22 Полтава – Олександрія);

автодороги національного значення (Н-01 Київ – Знам'янка, Н-08 Бориспіль – Дніпро – Запоріжжя – Маріуполь, Н-14 Олександрівка – Кропивницький – Миколаїв, Н-23 Кропивницький – Кривий Ріг – Запоріжжя, Н-24 Благовіщенське – Миколаїв). Відстань від м.Кропивницького: до столиці, м.Києва залізницею – 392 км, автошляхом – 300 км

2.2 Екологічна ситуація

2.2.1 Кліматичні умови території.

Клімат області помірно-континентальний. Зима м'яка, з частими відлигами, а літо спекотне. У другій половині літа на території області часто встановлюється антициклонний тип погоди з високими температурами повітря до + 38 °С та тривалими посухами. Середньорічна кількість опадів становить 499 - 582 мм. Річна кількість опадів в області скала 515,7 мм. Найбільше опадів випало у липні - 102,4 мм, а найменше в жовтні 21,4 мм

За кліматичну норму, що сформована для періоду 1961-1990 років (період рекомендований Всесвітньою метеорологічною організацією для моніторингу зміни клімату) середня річна температура становила 8,3°C, найнижча вона у січні – -7,9°C, найвища – у липні – +26,7°C дані наведено у таблиці 6.

Середньорічна температура в області в найтепліші роки (1967 р., 1975 р., 1989 р.) становила + 9,6 - 10,3°C. Середньорічна кількість опадів - 498 мм. Максимальна кількість їх випадала у теплий період року (близько 70%). Середньорічна відносна вологість повітря становила - 73-76%. Найнижча середньомісячна температура повітря в січні (-15,1°C) зафіксована у 1963 році, а найвища (+1,6°C) у 2007 році. Дані про середню температуру повітря (°C) за період усереднення 1961-1990 років наведено у таблиці 6

Таблиця 6

Основні кліматичні показники за період 1961-1990 роки

Показник	Місяць											
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Середня температура, місяця(°C)	-4,8	-4,2	0,9	9,3	15,3	18,8	20,8	19,9	14,9	8,3	2,2	-2,2
Середньомісячна за мінімальними температурами, °C	-7,9	-7,3	-2,9	3,7	9,1	12,9	14,6	19,6	8,8	3,4	-0,9	-4,8
Середньомісячна за максимальними температурами, °C	-1,9	-1	4,7	14,5	21,2	24,7	26,7	26,2	20,7	13,3	5,3	0,2
Мінімальна температура місяця, °C	-18,6	-17,5	-11,6	-2,5	2,2	6,8	9,9	8	1,9	-4	-9,4	-15,2
Максимальна температура місяця, °C	5,8	6,4	14,2	22,8	28,9	30,7	32,7	33	27,9	22	13,6	7,3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кількість опадів, (мм)	29,1	26,2	25	32,3	38,7	54,8	59,3	38,7	35	24,8	30,9	31,5
Кількість днів із морозами (од.)	18	17	17	5	0	0	0	0	0	6	11	16
Кількість днів із дощем (од.)	7	7	8	10	10	10	8	7	8	8	12	10
Кількість днів зі снігом (од.)	13	13	8	1	0	0	0	0	0	1	5	11
Кількість днів із грозою (од.)	0	0	0	1	3	6	5	3	1	0	0	0
Середня дальність видимості, км	6,1	6,6	7,5	9,1	10,6	10,9	10,9	10,4	9,6	8,3	6,3	5,8
Середня швидкість вітру, м/с	4,3	4,6	4,4	4,1	3,8	3,4	3,3	3,3	3,5	3,6	4,1	4,2

На Кіровоградщині за погодою спостерігають 6 метеостанцій, метеорологічна обсерваторія та авіаційна метеостанція. Кліматичні або ж метеорологічні спостереження проводяться кожні 3 години, безперервно й за будь-якої погоди. Метеостанції розташовані в містах Гайвороні, Новомиргороді, Помічній, Бобринці, Долинській, Знам'янці, Світловодську (Світловодської ГМО) та в Кропивницькому (АМСЦ Кропивницький).

Таблиця 7

**Основні кліматичні показники, які зафіксовані на метеостанціях,
розташованих на території Кіровоградської області
за період з січня по жовтень 2022 року**

Місяць	Середня температура	Максимальна температура	Мінімальна температура	Середня швидкість вітру	Кількість опадів усього	Максим. глибина снігу
1	2	3	4	5	6	7
м.Кропивницький						
01.2022	-1.7 °	+8.8°	-15.3°	4.9 м/с	17.3 мм	17 см
02.2022	+1.4 °	+10.8°	-12.4°	3.8 м/с	10.7 мм	3 см
03.2022	+3.4 °	+19.8°	-7.4°	4.7 м/с	4 мм	2 см
04.2022	+10.6 °	+22.6°	+0.1°	5.5 м/с	14.6 мм	-
05.2022	+14.9 °	+27.5°	+4.1°	3.5 м/с	40.4 мм	-
06.2022	+21.5 °	+33.3°	+10.3°	3.2 м/с	37.4 мм	-
07.2022	+22.1 °	+35°	+10.3°	3.5 м/с	16.6 мм	-
08.2022	+22.9 °	+35°	+16°	3.9 м/с	91.4 мм	-
09.2022	+13.9 °	+23°	+3.4°	3.5 м/с	29.1 мм	-
10.2022	+10.5	+23.9°	-0.4°	3.1 м/с	8.9 мм	-
м.Світловодськ						
01.2022	-1.4 °	+7.9°	-13.8°	3.7 м/с	29.4 мм	6 см
02.2022	+1.5 °	+10.7°	-9.8°	2.6 м/с	9.9 мм	3 см
03.2022	+1.7 °	+20.4°	-8.9°	2.9 м/с	10.6 мм	2 см
04.2022	+9.1 °	+23°	+0.3°	3.6 м/с	63.6 мм	-
05.2022	+15 °	+26.3°	+4.2°	2.2 м/с	53.6 мм	-
06.2022	+21.6 °	+31.8°	+13.8°	1.9 м/с	36.1 мм	-
07.2022	+21.6 °	+32.4°	+13°	2.2 м/с	67.5 мм	-
08.2022	+23.2 °	+31.4°	+16.2°	2.2 м/с	90.1 мм	-
09.2022	+14.7 °	+21.4°	+6.3°	2.2 м/с	37.9 мм	-
10.2022	+11.6 °	+21.9	+1°	2.2 м/с	47.6 мм	-
м.Знам'янка						
01.2022	-2 °	+7.4°	-15°	3.5 м/с	23.2 мм	10 см

1	2	3	4	5	6	7
02.2022	+1 °	+10.2°	-10.9°	2.6 м/с	15.9 мм	6 см
...						
12.2022	-1.4 °	-1.4°	-1.4°	2 м/с	0 мм	-
м.Бобринець						
01.2022	-1.5 °	+7.2°	-14°	3.6 м/с	10.6 мм	12 см
02.2022	+1.9 °	+11.3°	-10.7°	2.5 м/с	4.6 мм	1 см
...						
12.2022	-0.6 °	-0.6°	-0.6°	1 м/с	0 мм	-
м.Гайворон						
01.2022	-0.5 °	+10.7°	-12.3°	2.7 м/с	16.4 мм	5 см
02.2022	+2.4 °	+12.6°	-5.9°	1.8 м/с	6.2 мм	-
...						
12.2022	+2.2 °	+2.2°	+2.2°	0 м/с	0 мм	-
м.Новомиргород						
01.2022	-1.7 °	+8°	-15.2°	3.4 м/с	26.8 мм	10 см
02.2022	+1.2 °	+10.3°	-11°	2.3 м/с	12.3 мм	4 см
...						
12.2022	+0.6 °	+0.6°	+0.6°	2 м/с	0 мм	-

За даними, які зафіксовані на метеостанціях відбувається стійке підвищення температури повітря (максимальної, мінімальної, середньої) у всі сезони протягом 2022 року. Середня місячна температура повітря у лютому, березні, червні, липні та жовтні 2022 року була найвищою або однією із найвищих для цих місяців за весь період інструментальних спостережень за погодою порівняно з кліматичною нормою.

Кількість опадів у Кіровоградській області порівняно з кліматичною нормою практично не змінилася, проте спостерігається зміна характеру випадання опадів. Опади випадають найчастіше влітку і восени у вигляді дощів. За теплий період (червень-жовтень) випадає в середньому 280-335 мм, за холодний (листопад-березень) – 125-140 мм. У той же час у степовій зоні мають місце бездошові періоди тривалістю 30-40 днів.

Середня річна швидкість вітру за період була нижчою на 0,6 м/с, порівняно з кліматичною нормою.

Клімату Кіровоградщини властиві і небезпечні явища погоди – такі, як сильні зливи, град, ожеледь, пилові бурі тощо. Нерідким явищем у степовій зоні є пилові або чорні бурі та суховії до 25-30 м/с, характерні для осінньо-літнього періоду, які завдають великих збитків господарству зменшенням або повною загибеллю врожаю.

Вплив зміни клімату на території Кіровоградської області.

До основних потенційних негативних наслідків зміни клімату, що можуть проявлятися у містах та районах області належать: тепловий стрес; підтоплення; зменшення площ та порушення видового складу міських зелених зон; стихійні гідрометеорологічні явища; зменшення кількості та погіршення якості питної води; зростання кількості інфекційних захворювань та алергійних проявів; порушення нормального функціонування енергетичних систем області.

Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України значних руйнівних наслідків зазнали і продовжують зазнавати енергетична, соціальна, житлово-комунальна та логістична інфраструктура в усіх регіонах України. Все це спричиняє значні загоряння та призводить до забруднення атмосферного

повітря небезпечними речовинами. Наказом Міндовкілля від 13 квітня 2022 року № 175 затверджена Методика, за якою розраховуватимуть обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану, а також розмір завданої такими викидами шкоди.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 визначено, що глобальна зміна клімату - одна з найгостріших екологічних проблем, що стоїть перед людством та впливає на всі сфери життя людини (насамперед на сферу охорони здоров'я, соціальну сферу, міграцію, економіку, інфраструктуру).

Згідно з прогнозами провідних міжнародних наукових центрів з дослідження клімату, протягом наступного століття температура підвищиться на 2-5 °С. Такі темпи глобального потепління можуть спричинити серйозні кліматичні зміни і різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення.

Україна є стороною Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї та Паризької угоди,. З моменту здобуття незалежності Україна зробила значний внесок у глобальне скорочення викидів парникових газів.

Парникові гази двоокис вуглецю (CO₂), метан (СНД закис азоту (КгО), гідрофторвуглеці (ГФВ), перфторвуглеці (ПФВ), гексафторид сірки (SF₆) (додаток А Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату), що утворюються внаслідок діяльності промислових підприємств, теплових електростанцій, транспорту, лісових пожеж та ведення бойових дій та знищення або пошкодження інфраструктурних об'єктів на території держави становлять небезпеку для здоров'я населення.

Протягом 2017-2020 років в області спостерігається:

зменшення викидів забруднюючих речовин і парникових газів від стаціонарних джерел в атмосферне повітря (майже на 1,1 тис. т) у відношенні до 2017 року, на що мало вплив зменшення обсягів промислового виробництва;

збільшення викидів забруднюючих речовин і парникових газів від пересувних джерел в атмосферне повітря (майже на 2 тис. т) у відношенні до 2017 року, на що мало вплив збільшення кількості автомобільного транспорту.

Таблиця 8

**Викиди забруднюючих речовин і парникових газів,
діоксида вуглецю в атмосферне повітря**

Роки:	Обсяги викидів забруднюючих речовин			Крім того, викиди діоксида вуглецю		
	усього, тис. т	у тому числі		усього, млн.т	у тому числі	
стаціонарними джерелами		пересувними джерелами ¹	стаціонарними джерелами		пересувними джерелами ¹	
1	2	3	4	5	6	7
2017	54,8	12,2	42,6	1,1	1,1	...
2018	53,7	12,2	41,5	1,1	1,1	...
2019	56,3	12,8	43,5	0,9	0,9	...
2020	49,2	10,7	38,5	0,8	0,8	...

1	2	3	4	5	6	7
2021 ²	51,7	11,1	40,6	0,8	0,8	...

Примітка: ¹ - відображаються дані по автомобільному транспорту, розраховані на основі даних про кінцеве використання палива автомобільним транспортом, наведених у енергетичному балансі України; ² - попередні дані. Надходження шкідливих речовин від автотранспорту домінують над викидами від стаціонарних джерел, і становить 78,5 % від загальної кількості забруднюючих речовин, що надходять в атмосферне повітря.

Тому і надалі залишається гострою проблема забруднення повітря пересувними джерелами, і особливо, автомобільним транспортом, при цьому кількість автотранспорту і надалі буде збільшуватися до насичення потреби користувачів.

Але, навіть враховуючи таку тенденцію можна спланувати заходи, які допоможуть зменшити кількість викидів CO₂ відносно об'єму викидів, що був би очікуваним, якщо не виконувати ніяких дій.

Заходи, які сприяють зменшенню викидів CO₂ та інших шкідливих речовин висвітлені у проекті Програми, зокрема:

підвищення рівня екологічності та енергоефективності автомобільного транспорту;

сприяння розбудові та відновленню залізничної інфраструктури, що знаходиться на території області;

реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";

збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;

поліпшення благоустрою населених пунктів;

продовження реалізації соціального проекту "Активні парки - локації здорової України"

Заходи, які вжиті з початку 2022 року для поліпшення існуючої ситуації в області:

на території природно-заповідного фонду, державними лісогосподарськими підприємствами:

створено 60,1 га нових лісів (на еродованих землях);

проведено санітарних та лісо-відновлювальних рубок на площі 4550 га, в тому числі лісівничі догляди за молодняками на площі 395,7 га;

створено мінералізованих смуг 426 км та проведено доглядів за мінералізованими смугами протяжністю 3,2 тис. км;

Одним із найбільш комплексних та реальних шляхів скорочення викидів CO₂ та пом'якшення зміни клімату, є здійснення повного "енергетичного переходу" (energy transition) від викопних видів енергетичних ресурсів до відновлюваних.

З метою скорочення викидів парникових газів та поступовий перехід до споживання чистої енергії є впровадження нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, які не супроводжується значними викидами небезпечних газів на відміну від викопного палива.

Зокрема, з початку 2022 року вживалися заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики:

встановлено лінію з виробництва пелетів потужністю 1 т/год (Рівнянська сільська територіальна громада)

впроваджено енергоефективні заходи на 20 об'єктах державної та приватної форми власності на загальну суму 6,5 млн. гривень (у 2021 році - на 35 об'єктах різних форм власності впроваджено енергоефективні заходи на загальну суму 8629,6 тис.гривень та на 256 об'єктах бюджетної сфери встановлено котли);

приватними домогосподарствами області введено у дію 370 СЕС загальною потужністю 11,1 МВт (у 2021 році - 230 СЕС приватних домогосподарств загальною потужністю 6,06 МВт);

введено в дію мережеву сонячну електростанцію "Новоукраїнка - 2" потужністю 0,6 МВт (ТОВ "Інком-Енерго", Новоукраїнська міська територіальна громада) (у 2021 році - 1 СЕС загальною потужністю 0,15 МВт (м. Помічна, Новоукраїнський район));

надано доступ до підключення 3500 об'єктів (точок споживання) територіальних громад області.

У 2022 році в стані впровадження залишається 18 енергосервісних договорів закладів освіти міста Кропивницького на суму 109,3 млн. гривень. Загалом, завдяки заходам, впровадженим за механізмом енергосервісу протягом січня-вересня 2022 року у будівлях бюджетної сфери міста Кропивницького зекономлено близько 9 млн. гривень.

На даний час в області функціонує:

55 сонячних електростанцій, загальною потужністю 337,4 МВт (м.Кропивницький, м.Світловодський, м.Бобринець, м.Мала Виска та Голованівський, Кропивницький, Новоукраїнський та Олександрійський райони);

1670 сонячних електростанцій приватних домогосподарств (розрахунково) загальною потужністю 50,1 МВт;

11 міні-ГЕС, загальною потужністю 16,2 МВт (Голованівський район);

У рамках проєкту "Енергоефективність у громадських будівлях в Україні" 31 травня 2022 року між Кіровоградською обласною військовою адміністрацією та ТОВ "БІС-СОФТ" підписано Меморандум про співпрацю щодо ефективного використання енергоносіїв бюджетними установами та зниження енерговитрат

У лютому 2022 року підписано меморандум про співпрацю між Кропивницькою міською радою та Державною установою "Фонд Енергоефективності" для здійснення заходів з підвищення енергоефективності житлових будівель, де створено об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (далі – ОСББ) у рамках реалізації програми "Енергодім".

Затверджено Інвестиційну програму ПрАТ "Кіровоградобленерго" на 2022 рік, яка узгоджена з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

З початку 2022 року зазначеним підприємством за рахунок власних коштів було приєднано до електричних мереж та забезпечено електроенергією понад 80 блоків на території Кіровоградської області.

Вплив забруднюючих речовин на зміну клімату: Викиди парникових газів очікуються в процесі створення нових виробничих потужностей та на етапі будівництва інфраструктури. Загалом, загальний вплив заходів Програми на клімат є позитивним, враховуючи спектр завдань щодо впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій в системі життєзабезпечення населених пунктів, використання альтернативних видів палива, розширення сфери органічного виробництва, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

2.2.2 Стан атмосферного повітря:

Кіровоградська область має потужно розвинений промисловий потенціал.

Висока концентрація найбільш екологічно-небезпечних корисних копалин та підприємств із їх видобування (уранові шахти) на території області спричиняють техногенне навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем. В області відбувається утворення та накопичення відходів, переважну частину яких складають відходи IV класу небезпеки та відходи I-III класів небезпеки, саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища.

Обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел склали зменшилися з 12,2 тис. т у 2017 році до 11,1 тис. т у 2021 році, що на 9 % менше, ніж у 2017-2019 роках, проте збільшилися на 3,7% до 2020 року.

Рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище Кіровоградської області нижчий, ніж в середньому по Україні. У 2021 році у розрахунку на 1 км² території регіону склав 0,451 т. викинутих в атмосферу забруднюючих речовин від стаціонарних джерел, що менше на 9,1% до 2017-2019 років, проте збільшився на 3,8% до 2020 року (у 2020 році - 0,435 т).

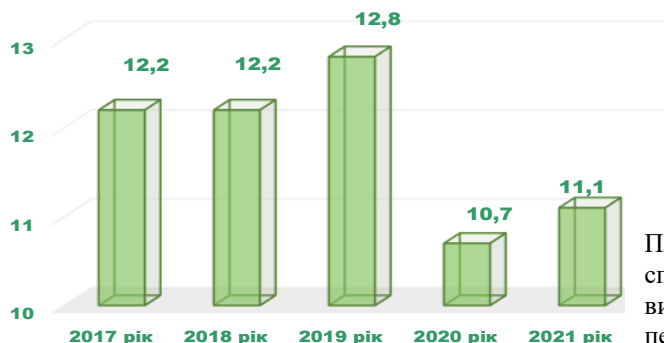
Таблиця 9

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2021 рік

Показники	Роки:				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	513	363	353	219	196
другої групи	91	91	85	40	40
третьої групи	422	272	268	179	156
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	12,2	12,2	12,8	10,7	11,1
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , кг	496,3	494,8	519,7	434,7	451,1

1	2	3	4	5	6
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг		12,8	13,6	11,5	12,2

!!! Починаючи з 2016 року згідно Плану державних статистичних спостережень розрахунки щодо обсягів викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення не проводяться.

Діаграма 1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря протягом 2017-2021 років, тис.т

Кіровоградська область має значно менші обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел за 2021 рік порівняно із сусідніми областями.

Таблиця 10
Викиди забруднюючих речовин у атмосферу за регіонами у 2021 році

Регіони	Обсяги викидів:			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	тис.т	у % до 2020 року	у % до підсумку		
1	2	3	4	5	6
Україна	2242	91,0	100,0	3900,0	54,2
Вінницька	79,3	101,4	3,5	3000,0	52,2
Дніпропетровська	537,6	100,5	24,0	16800,0	172,4
Кіровоградська	11,1	103,7	0,5	451,1	12,2
Одеська	35,9	84,3	1,6	1100,0	15,2
Полтавська	52,4	114,4	2,3	1800,0	38,5
Херсонська	17,1	96,1	0,8	600,0	16,9
Черкаська	47,6	92,1	2,1	2300,0	40,7

У 2021 році:

обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел на одну особу становлять 12,2 кг (у 2020 році- 11,5 кг), що суттєво менше порівняно із сусідніми областями;

щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в області у розрахунку на 1км² становила 0,4 т, тоді як у сусідніх областях вона була значно вищою (в Україні – 3,9 т).

Серед найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області за видами економічної діяльності є: переробна промисловість – 60,4% загального

обсягу викидів (6,7 тис.т), сільське, лісове та рибне господарство – 16,3% (1,8 тис. т), добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 12,7% (1,4 тис. т), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 3,1% (0,34 тис.т), Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - 2,9% (0,32 тис.т).

Таблиця 11

**Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення
за видами економічної діяльності у 2021 році**

Види економічної діяльності	Обсяги викидів		Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю	
	т	у % до 2020 року	т	у % до 2020 року
1	2	3	4	5
Усі види економічної діяльності	11091,6	103,8	837164,7	98,6
Сільське, лісове та рибне господарство	1811,8	104,3	12779,7	139,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1405,5	96,8	2492,0	402,9
Переробна промисловість	6696,3	108,5	620568,2	106,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	345,1	63,9	149693,3	67,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	3,4	120,9	32,0	85,8
Будівництво	–	–	–	–
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	197,9	286,3	10773,2	367,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	321,2	87,6	25602,5	147,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	–	–	–	–
Інформація та телекомунікації	–	–	–	–
Фінансова та страхова діяльність	6,2	96,7	78,6	108,8
Операції з нерухомим майном	0,5	14,9	326,6	62,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	4,3	142,9	102,5	104,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	–	–	–	–
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	64,5	63,6	3692,3	67,0
Освіта	109,4	107,0	3555,9	117,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	125,5	96,2	7468,0	95,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	–	–	–	–
Надання інших видів послуг	–	–	–	–

Основними забруднювачами атмосферного повітря у Кіровоградській області є підприємства:

добувної промисловості – ПрАТ "Центральний гірничозбагачувальний комбінат" (м.Долинська, Кропивницький район); Смолінська шахта ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (смт Смоліно, Новоукраїнський район), Новокосянтинівська шахта ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (с. Олексіївка, Мар'янівська сільська рада,

Новоукраїнський район), ТОВ "Євроцебін" (м. Новоукраїнка, Новоукраїнський район); АТ "Кіровоградське рудоуправління" (с. Катеринівка, Катеринівська сільська громада, Кропивницький район);

переробної промисловості – ТОВ "Олександрійський цукровий завод" (Олександрійський район), ПрАТ "Кропивницький олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький), ТОВ "Новомиргородський цукор" (м. Новомиргород, Новоукраїнський район), ТОВ "Придніпровський олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький), ТОВ "ОЕЗ ГРАДОЛІЯ" (м.Кропивницький), ТОВ "Кіровоградський завод будівельних матеріалів № 1" (м.Кропивницький);

металургії – ТОВ "Побужський феронікелевий комбінат" (смт Побужье, Голованівський район), ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" (смт Петрово, Петрівська селищна громада, Олександрійський район);

аграрного сектору - ТОВ "УКРАГРОКОМ" (с. Голоківка Олександрійський район), ПП "Віктор і К" (смт Власівка, Світловодська міська територіальна громада), ТОВ "Марлен-КД" (смт Компаніївка, Кропивницький район), ПСП "Зарічне" (с. Новий Стародуб, Петрівська територіальна громада, Олександрійський район), ФГ ВК і К (Великоандрусівська територіальна громада, Олександрійський район), ТОВ Ємилівське ХПП (селище Ємилівка, Голованівський район), філія ТОВ "Верес" (смт Павлиш, Онufріївська селищна громада, Олександрійського району);

енергетичного сектору – КП "Теплоенергетик" (м.Кропивницький), "Теплокомуненерго Олександрійської міської ради";

транспортної галузі - Локомотивне депо Знам'янська філія Одеська залізниця (м.Знам'янка, Знам'янська міська громада).

Таблиця 12

Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення по районах у 2021 році

1	Обсяги викидів, т	у % до 2020 року	У тому числі			
			діоксиду сірки		діоксиду азоту	
			т	у % до 2020 року	т	у % до 2020 року
Кіровоградська область	11091,6	103,8	755,2	102,2	856,9	96,1
район						
Голованівський	3921,8	104,3	292,3	98,9	244,4	100,0
Кропивницький	3701,1	98,9	308,7	102,6	398,5	88,5
Новоукраїнський	967,8	102,3	47,0	119,4	44,1	79,9
Олександрійський	2500,9	111,5	107,2	103,6	169,9	120,2

Якість атмосферного повітря в населених пунктах: Контроль за якістю атмосферного повітря в населених пунктах проводять лабораторії спостереження за забрудненням атмосфери II групи Кіровоградського центру з гідрометеорології (м. Кропивницький, м. Олександрія та м. Світловодськ).

У 2021 році за даними їх спостережень:

у м. **Кропивницькому:** збільшенням рівня забруднення атмосферного повітря по концентрації діоксиду сірки на 0,01% та сажі на 0,005% та

зменшенням оксиду вуглецю на 1,3% у порівнянні з 2020 роком. У повітрі м. Кропивницького вміст пилу, діоксиду азоту, оксиду азоту, розчинних сульфатів, нікелю, хрому залишився на рівні 2020 року. Вміст оксид вуглецю, заліза, мангану, міді, цинку зменшився. Вміст діоксиду сірки, сажі, формальдегіду кадмію, свинцю збільшився.

у м. Олександрії: зменшення середньорічної концентрації по пилу на 0,01%, інші показники на рівні ГДК;

у м. Світловодську: зменшення концентрації пилу на 0,01%, розчинних сульфатів – на 0,002%, збільшення діоксиду сірки на 0,004%, оксиду вуглецю на 1,3%, діоксид азоту – та оксиду азоту - на 0,01% у порівнянні з 2020 роком

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря:

Середньорічне значення гамма-фону: у м. Кропивницький з 2019 по 2021 рік залишається на рівні 0,014 мР/год; м. Знам'янка з 2019 по 2021 рік залишається на рівні 0,012 мР/год; у м. Бобринець відбулося збільшення з 0,012 мР/год у 2019 році до 0,013 мР/год у 2021 році; м. Гайворон - у 2019 та 2021 роках на рівні 0,011 мР/год; м. Новомиргород - з 2019 по 2021 рік залишається на рівні 0,012 мР/год; м. Долинська з 2019 по 2021 рік залишається на рівні 0,012 мР/год; м. Помічна відбулося зменшення з 0,013 мР/год у 2019 році до 0,012 мР/год у 2021 році. Найменше середньорічне значення гамма-фону у період з 2019 по 2021 рік спостерігалось у м. Світловодськ - на рівні 0,010 мР/год.

За результатами спостережень Кіровоградського обласного центру з гідрометеорології, значення радіаційного фону за 2019-2021 роки не перевищують рівнів природного фону та становить 10-14 мкР/год (при контрольному рівні природного гамма-фону 25 мкР/год).

Моніторингові дослідження атмосферного повітря: Дослідження атмосферного повітря на території Кіровоградської області здійснюється 5-ма лабораторіями (Кропивницьким та Олександрійським районними відділами, Світловодським, Знам'янським, Гайворонським районними відділеннями (РВ)).

Моніторингові дослідження атмосферного повітря в м. Кропивницькому по маршрутному посту у фіксованій точці здійснюється 5 разів на тиждень, 2 рази/день здійснюються ДУ "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України".

Атмосферне повітря досліджується на пил, сажу, аміак, азоту діоксид, сірчистий ангідрид, вуглецю оксид, кислоти сірчану, метан, сірководень, солі важких металів (хром), фенол, формальдегід, хлор.

У 2021 році Кіровоградським обласним центром з гідрометеорології проведено:

у м. Кропивницькому 15 тис. спостережень, з яких 9 спостережень не відповідало гігієнічним нормативам. Так перевищення середньорічних концентрацій по пилу відмічається в 1,4 разу та по формальдегіду – в 1,2 разу;

у м. Олександрії проведено 3,8 тис. спостережень. Перевищення середньорічних концентрацій спостерігалось по пилу в 1,4 разу;

у м. Світловодську проведено 5 тис. спостережень. Перевищень середньорічних концентрацій не спостерігалось.

2.2.3 Водні ресурси

На території області налічується 1599 водотоків загальною довжиною 7,2 тис.км, з них: 2 великі річки – Південний Буг і Дніпро довжиною 130,7 км та 8 середніх річок довжиною 784,5 км: Синюха, Велика Вись, Чорний Ташлик, Ятрань, Інгул, Тясмин, Інгулець, Висунь; 1589 малих річок довжиною 6,3 тис. км. Майже 74% водотоків частково або повністю пересихають.

Більша частина області (63%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (37%) – в басейні річки Дніпро.

Відрізок Дніпра, що протікає по території Кіровоградської області, перетворений на "штучні моря" – Кременчуцьке та Кам'янське водосховища. Загальна протяжність берегової лінії Кременчуцького водосховища в межах області складає – 100 км, з яких 35 км – абразійні береги, Кам'янського – 39,1 км, з яких – 9,8 км береги, що розмиваються.

Довжина р.Дніпро в межах області (по фарватеру) становить 68 км. Найбільші притоки – Інгулець, Тясмин.

Південний Буг протікає на південному заході області. Його загальна довжина – 806 км, в межах області – 84 км. Найбільші притоки - Синюха, Велика Вись, Чорний Ташлик, Ятрань, Інгул. Південний Буг на території Кіровоградщини має ділянки звивистої каньйоноподібної долини з порогами та численними виходами гранітів.

В області налічується 3 озера з площею дзеркала 16 га:

озеро Берестувате, яке розташоване поблизу с. Водяного на території Знам'янської громади (площа поверхні 0,16 км²);

озеро Лонго в долині Великої Висі у місті Новомиргород (Новомиргородська громада (площа поверхні 0,13 км²);

Солоне озеро, яке розташоване с. Веселівка на території Бобринецької громади (площа поверхні 0,66 км²);

Загальна кількість ставків в області складає 2996 одиниць з площею поверхні 181,1 км² (обсяг води при нормальному підпертому рівню складає 214,5 тис.м³) та 57 водосховищ з площею поверхні 87,2 км² (обсяг води при нормальному підпертому рівню складає 216,1 тис.м³).

Підземні води: Питні та технічні підземні води в Кіровоградській області для господарсько-питного і виробничо-технічного водопостачання розвідані на 42 ділянках, з яких експлуатуються 11. Сумарна кількість затверджених (балансових) запасів питних та технічних вод складає 224,9 тис.м³/добу за категоріями А+В+С₁.

За хімічним складом ґрунтові води Кіровоградської області належать до гідрокарбонатних, гідрокарбонатно-сульфатних, деколи сульфатно-гідрокарбонатних, калієвих та натрієвих. Загальна жорсткість води складає - 1,5-8 мг-екв./дм³.

Значні обсяги підземної води подаються з відхиленням від стандарту якості: мають підвищені загальну жорсткість, вміст сухого залишку, заліза, марганцю, нітратів та аміачних сполук. Об'єктивно виникає необхідність подачі води на значні відстані. Підземною водою місто забезпечено всього на 16%. Прогнозні запаси підземних вод становлять 1,5 млн. м³ на рік.

Підземні мінеральні води: Підземні мінеральні води області відносяться до типу радонових і використовуються для зовнішнього застосування у лікувальних цілях, розвідані на двох ділянках, кількість запасів складає 483 м³/добу. Петрівську ділянку експлуатує комунальне підприємство "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня", Олександрійське родовище не використовується.

13 територіальних громад області для питного водопостачання використовують підземні води, 8 територіальних громад користуються змішаним водопостачанням. Населення 6 міст забезпечується водою виключно із підземних джерел, 3 міста використовують поверхневі води, змішане водопостачання застосовується в 3 містах області.

Роботи по вивченню режиму та якості підземних вод на території Кіровоградській області проводяться ДП "Центрукргеологія" НАК "Надра України" на базі існуючої спостережної мережі.

Водозабезпеченість. Кіровоградська область є однією з найменш забезпечених місцевими водними ресурсами областей, їх запаси вдвічі менші, ніж в середньому в Україні.

Більша частина області (63%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (37 %) – в басейні річки Дніпро.

Основні річки, які формують транзитний стік, значно віддалені від промислових центрів області, тому вода транспортується на значні відстані водогонями: Дніпро-Кіровоград (120 км), Синюха (Новоархангельськ) – Смоліно (38 км) та Карачунівське водосховище на р.Інгулець – Долинська (63 км). Усунення територіальної і часової нерівномірності розподілу річного стоку здійснюється за допомогою 57 водосховищ (об'ємом 216 млн. м³) площею водного дзеркала 8,7 тис.га та 2987 ставками (загальним об'ємом – 256 млн.м³, площею водного дзеркала 18,1 тис.га).

У 2021 році сумарна водозабезпеченість на 1 особу області склала 48,5 тис.м³ та водозабезпеченість на 1 особу місцевим стоком склала 0,9 тис. м³, а в маловодні роки знижується до 0,3 тис. м³.

В області є населені пункти, що користуються привізною водою.

Водокористування. У 2021 році водокористувачами області забрано 200,6 млн. м³ води (на 23,4 млн.м³, або 10,4 % менше порівняно з 2020 роком), з них: із поверхневих водних джерел – 185,2 млн.м³ та із підземних – 15,5 млн. м³.

Обсяг піднятої води з поверхневих джерел склав 92,3% та з підземних джерел 7,7% до загального обсягу піднятої води (обсяг води зменшився на 10,4% порівняно з 2020 роком).

Протягом 2021 року використано всього свіжої води 44,3 млн. м³ (у 2020 році – 38,9 млн. м³), найбільше на виробничі потреби (24,8 млн. м³) та на питні і санітарно-гігієнічні потреби (14,7 млн. м³).

Протягом 2021 року скинуто в поверхневі водні об'єкти 33,2 млн. м³, з них нормативно очищених вод – майже 4 млн. м³, що пройшли очистку на біологічних та механічних очисних спорудах, нормативно чистих без очистки - 13,2 млн. м³, недостатньо очищених вод – 16 млн. м³.

Скидання недостатньо очищених вод, у порівнянні з минулим роком збільшилось на 12,4 млн. м³.

Таблиця 13

Основні показники водокористування в області

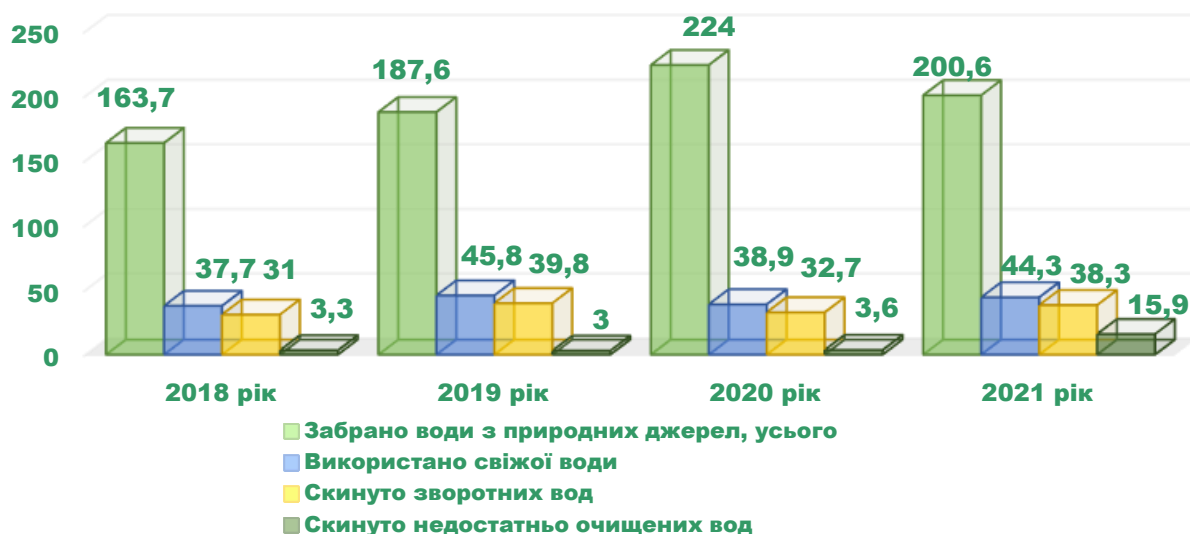
(за даними Державного агентства водних ресурсів України)

Показники	Роки:				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Забрано води з природних джерел, усього млн. м³ у	199,2	163,7	187,6	224,0	200,6
тому числі:					
поверхневої, млн. м ³	181,76	146,78	171,2	209,1	185,2
підземної, млн. м ³	17,44	16,92	16,4	14,9	15,5
морської, млн. м ³	-	-	-	-	-
Забрано води з природних джерел у розрахунку на одну особу, м³	208,3	173,14	201,1	243,5	222,01
Використано свіжої води, усього, млн. м³	54,5	37,7	45,8	38,9	44,34
у тому числі на потреби:					
господарсько-питні, млн. м ³	19,0	18,4	17,8	15,9	14,7
виробничі, млн. м ³	33,7	16,3	23,1	18,6	24,8
сільськогосподарські, млн. м ³	-	-	-	-	-
зрошення, млн. м ³	1,7	2,9	4,8	4,4	2,9
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу, м³	56,9	39,8	49,1	42,3	49,1
Втрачено води при транспортуванні, млн. м³	6,2	5,6	5,1	5,2	7,6
Відсоток втраченої води при транспортуванні, % до забраної води	3,1	3,4	2,7	2,3	3,4
Скинуто зворотних вод, усього, млн. м³, у тому числі:	49,7	31,0	39,8	32,7	38,3
у підземні горизонти, млн. м ³	1,8	1,6	1,7	1,5	1,4
у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³	43,7	24,9	34,6	28,0	33,2
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього, млн. м³:	43,7	24,9	34,6	28,0	33,2
нормативно очищені, млн. м ³	14,5	12,7	12,5	17,0	3,96
нормативно (умовно) чисті без очищення	20,5	1,3	11,4	7,4	13,2
забруднені, млн. м ³	1,3	3,3	3,0	3,6	16,04
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу, м³	45,6	26,3	37,1	30,5	36,7

Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод: За даними Порталу електронних послуг Державного агентства водних ресурсів України (<https://e-services.davr.gov.ua/>) та статистичної звітності 2-ТП (водгосп) у 2021 році на території області налічувалося 21 підприємство, яке не забезпечило нормативної очистки вод.

У розрізі басейнів скид забруднених зворотних вод збільшився в басейні Південного Бугу з 0,5 млн. м³ до 3,4 млн. м³, а в басейні Дніпра збільшився з 3,1 млн. м³, до 12,7 млн. м³.

Діаграма 2. Обсяги забору, використання води з природних об'єктів та скидання зворотних вод, млн. м³.

До забруднювачів, які протягом 2021 року здійснювали скид недостатньо очищених (забруднених) зворотних вод належать підприємства:

1) у басейні Південного Бугу - ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Смолінське ВКГ), КП "Мала Виска Водоканал", Новоукраїнське ЖКП, КП "Нілот", БМКП "Міськводоканал", Голованівський комбінат комунальних підприємств, КНП "ОКПЛ КОР", КП "Новгородківська ЛДКГ", КНП "Голованівська ЦРЛ", КП "Обрій", АТ "Гайворонський спецькар'єр", КП "ТЕПЛОЕНЕРГЕТИК", КНП "КОФПМЦ КОР" ТОВ "ФЗП" КП Первозванівської сільської ради "Добробут", ДП "СХІДГЗК" (Інгульська шахта);

2) у басейні Дніпра - ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Знам'янське ВКГ), ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Кропивницьке ВКГ), ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Олександрійське ВКГ), КП "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня" КОР, ДКП "Комунальник".

Таблиця 14

Основні забруднювачі водних об'єктів за 2021 рік
у розрізі галузей економіки (сфер діяльності)

Назва видів діяльності (галузі)	Кількість підприємств	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³			
		Всього	з них забруднених зворотних вод	нормативно чистих без очистки	нормативно очищених на очисних спорудах
1	2	3	4	5	6
Усього у розрізі галузей економіки (сфер діяльності):	65	33,16	16,04	13,15	3,96

1	2	3	4	5	6
Промисловість:	19	7,40	2,71	1,18	3,50
добувна промисловість та розробка кар'єрів	14	7,06	2,69	1,02	3,35
переробна промисловість	3	0,19	0,02	0,17	-
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційного повітря	2	0,15	-	-	0,15
Сільське господарство та рибне господарство	23	10,54	-	10,54	-
Водоспоживання, каналізація, поводження з відходами	15	14,70	13,23	1,42	0,06
Інші галузі економіки (сфери діяльності)	8	0,51	0,10	0,01	0,4

Централізоване водовідведення: Централізованим водовідведенням забезпечені споживачі:

11 із 12 міст (крім міста Благовіщенське), або 91,7 % від загальної кількості міст;

18 із 22 селищ міського типу (крім селищ міського типу: Вільшанка, Салькове, Знам'янка Друга, Капітанівка, Єлисаветградка, Нова Прага, Приютівка, Павлиш, Устинівка), або 66,7 % від загальної кількості селищ міського типу;

6 сільських населених пунктів, або 0,6 % від загальної кількості сільських населених пунктів.

Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення, і використовуються у середньому по області на 28,4% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг. Технічний стан практично всіх каналізаційних очисних споруд потребує їх модернізації або реконструкції.

Якість поверхневих вод: У рамках державного моніторингу поверхневих вод у 2021 році здійснювався діагностичний, операційний та дослідницький моніторинги, за біологічними, фізико-хімічними, хімічними та гідроморфологічними показниками з метою встановлення екологічного стану масивів поверхневих вод.

Операційний та дослідницький моніторинги за басейновим принципом:

операційний – на 6 масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних та господарсько-побутових потреб населення, із них чотири пункти розташовані в басейні Південного Бугу, один – в суббасейні Нижнього Дніпра та один – в суббасейні Середнього Дніпра;

дослідницький – на 1 масиві поверхневих вод – в суббасейні Нижнього Дніпра. Дослідницький моніторинг проводився на р. Інгульці в районі скиду Олександрійського ВКГ ОКВП "Дніпро-Кіровоград". Всього відібрано 9 проб та проведено 153 вимірювання.

На регіональному рівні:

лабораторією моніторингу вод та ґрунтів регіонального офісу водних ресурсів у Кіровоградській області здійснювалися дослідження лабораторії моніторингу вод та ґрунтів. Протягом 2021 року відібрано по 12 проб води у кожному створі та виконано вимірювання фізико-хімічних показників якості води.

За результатами гідрохімічних вимірювань встановлено, що якість поверхневої води в контрольних створах відповідала нормативам екологічної безпеки для водойм, що використовується для господарсько-питного водопостачання, за винятком, в окремих випадках, таких показників, як біологічне споживання кисню (далі - БСК) (норма – $3 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$), сухий залишок (норма $1000 \text{ мг}/\text{дм}^3$).

Кисневий режим всіх річок задовільний. Концентрація розчиненого кисню не знижувалася нижче рівня ГДК. Вміст біогенних елементів групи азоту в басейні перебуває також значно нижче ГДК;

Державною установою Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України здійснювався лабораторний контроль якості води поверхневих водойм, у рамках моніторингу, у 87 створах, в т.ч. - 5 у водоймах першої категорії (р. Дніпро (2), Південний Буг, р.Сугоклея, р.Чорний Ташлик) і 82 - у водоймах другої категорії.

Оцінка якості поверхневих вод проводилася за 24 показниками: водневий показник (рН), кольоровість, розчинений кисень, окисність, лужність, кислотність, загальна жорсткість, сухий залишок, вміст кальцію, магнію, заліза загального, міді, цинку, хлоридів, сульфатів, аміаку, нітритів, нітратів, СПАР, нафтопродуктів, поліфосфатів, фтору, хрому (III) та хрому (VI).

Всього з поверхневих водойм було досліджено 193 проби за санітарно-хімічного та 189 проб води за бактеріологічними показниками.

За санітарно-хімічними показниками 1 проба з 13 (7,7%) з водойм 1-ої категорії не відповідала нормативам при (17,6% в 2020 році). з водойм 2-ої категорії за санітарно-хімічними показниками не відповідали 41 із 180 досліджених проб, що складає (22,8%) при 12,7% в 2020 році.

За мікробіологічними показниками вода з водойм першої категорії відповідала нормативам, як і в 2020 році. З водойм 2-ої категорії не відповідали 46 з 178 проб, що становить 25,8%, при 11% в 2020 році.

Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію: Епідемічна ситуація в області протягом 2021 року залишалась відносно стабільною. Незареєстровано спалахів та групових випадків захворювань пов'язаних з об'єктами водопостачання.

Протягом епідсезону 2021 року з об'єктів довкілля проводилось дослідження води відкритих водойм на холерні вібріони, точки відбору проб були визначені фахівцями в кожному районі.

Досліджена 251 проба води, з них: у 9 пробах виявлена непатогенна віبریофлора, що складало 3,6% та не перевищує середніх багаторічних рівнів.

З водойм, які використовуються для відпочинку та купання населення не відповідали нормативам за санітарно-хімічними показниками 17 із 79 проб, що становить 21,5% (2020 рік - 26,5%).

За мікробіологічними – 26 із 109 проб, що становить 24% (2020 рік - 10%).

Радіаційний стан поверхневих вод: Радіологічною лабораторією ДУ Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України в 2021 році було досліджено 6 проб з водойм 1 категорії та 12 проб з водойм 2 категорії водокористування на радіаційні речовини (цезій-137, стронцій-90). Радіологічні показники відповідали гігієнічним нормативам.

Якість питної води: Забір води здійснюється з відкритих, змішаних та підземних водозаборів, а саме:

з відкритих водозаборів - міст Знам'янка, Олександрія, Світловодськ (з Кременчуцького водосховища), Бобринець (з р.Сугоклеї), смт Побузьке (з р. Південного Бугу), смт Смоліне (з р.Синюхи);

зі змішаних водозаборів - м. Кропивницький (з магістрального районного водопроводу Дніпро-Кіровоград та із підземного водозабору Холодні Ключі); м. Долинська (з Карачунівського водосховища та підземного водозабору); м.Помічна (з р.Чорного Ташлика та водозабірних свердловин); смт Петрове (з Іскрівського водосховища та підземного водозабору).

Найбільшим підприємством області, яке забезпечує послугами водопостачання 4 міста та притрасових населених пунктів, є ОКВП Дніпро-Кіровоград.

Дослідження якості питної води здійснюються акредитованими лабораторіями:

ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (5 лабораторій: Кропивницького ВКГ, Олександрійського ВКГ, Світловодського ВКГ, Знам'янського ВКГ та Смолінського ВКГ);

КП "Теплоенергетик", смт Нове (1 лабораторія); КП "Петрівське" (1 лабораторія); ДП "Дирекція КГЗКОР" (1 лабораторія); ТОВ "Побужський феронікелевий комбінат" (1 лабораторія);

лабораторіями підпорядкованими державній установі "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України" та Головному управлінню Держпродспоживслужби в Кіровоградській області.

У 2021 році ОКВП "Дніпро-Кіровоград" забезпечено якість питної води відповідно до вимог ДСанПіНу 2.2.4-171-10 без внесення корективів у технологію очистки питної води.

Як свідчать результати досліджень, практично вся природна питна вода потребує очищення та знезараження.

Під наглядом Держпродспоживслужби області в Кіровоградській області станом на 01 січня 2022 року перебувало 282 водогони та 2,2 тис. джерела нецентралізованого водопостачання (2,2 тис. громадські колодязі, 57 артезіанських свердловин, 4 каптажі).

Охоплено обстеженнями 89,1 % об'єктів централізованого водопостачання, а саме: із 282 об'єктів обстежено 253 водогонів, виявлено порушення на 174 водогонях (68,8 %).

Головне управління Держпродспоживслужби в області спільно з місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування здійснювалися комісійні обстеження об'єктів водопостачання. Здійснено обстеження 1799 об'єктів (253 централізованого та 1546 нецентралізованого) водопостачання, під час проведених перевірок/обстежень на всіх адміністративних територіях області на 1055 об'єктах водопостачання виявлені порушення, 58,6%.

ДУ "Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України", здійснює моніторинг якості питної води, що подається населенню із мереж централізованого водопостачання протягом 2021 року досліджено 1528 проб питної води за санітарно-хімічними показниками. Не відповідали нормативам 444 проб (29%) при (27,3% в 2020 році), найчастіше за органолептикою (смак та присмак, запах, каламутність, забарвленість), жорсткістю води, за вмістом заліза.

За бактеріологічними показниками досліджено 2205 проб води, з них не відповідали нормативам 140 проб (6,3%); так як і в 2020 році - 6,3%.

Із джерел нецентралізованого водопостачання (колодязі громадського користування, каптажі та артезіанські свердловини) досліджено 1083 проб води за санітарно-хімічними показниками. З них не відповідали нормативам - 654 проби, або 60,4%, найчастіше за вмістом нітратів, сухого залишку, жорсткості (в 2020 році - 64%).

За вмістом радіонуклідів (цезій, стронцій, радон) досліджено 227 проб, з яких 34 не відповідали гігієнічним нормативам за вмістом радону, що становить 15% (у 2020 році- 10%).

Заходи, які вжитті з початку 2022 року щодо покращення стану водних об'єктів:

1) здійснено ремонт та реконструкцію 8,2 км водопровідних мереж, 0,12 км каналізаційних мереж, ремонт 14 об'єктів водопровідного та 4 об'єктів каналізаційного господарства ОКВП "Дніпро-Кіровоград", замінено 11 од. насосного обладнання. Роботи проводились на водопровідно-каналізаційних об'єктах у містах Кропивницький, Знам'янка, Світловодськ, Благовіщенське.

2) ОКВП "Дніпро-Кіровоград":

а) продовжується співпраця зі Світовим банком в рамках "Другого проєкту розвитку міської інфраструктури" по 5 проєктах: "Реконструкція Дніпровської водоочисної станції МРВ "Дніпро-Кіровоград"; "Реконструкція водопровідних насосних станцій"; "Реконструкція каналізаційних насосних станцій"; "Реконструкція каналізаційних очисних споруд м. Кропивницького"; "Впровадження системи автоматизації та диспетчеризації ОКВП "Дніпро-Кіровоград". З початку поточного року проведено оплату у сумі 68,7 млн. гривень, роботи на стадії завершення;

б) з метою надання якісних послуг з централізованого водопостачання та водовідведення у березні 2022 року підписано меморандум про співпрацю між ОКВП "Дніпро-Кіровоград" та Міжнародним Комітетом Червоного Хреста з питання фінансової підтримки в умовах воєнного стану. У рамках меморандуму підприємство отримало фінансову допомогу для придбання хімікатів для очищення води у сумі 4,6 млн. гривень, а також матеріали та обладнання на суму 11,2 млн. гривень;

в) презентовано стратегію розвитку підприємства, зокрема здійснено глибокий аналіз проблем і чіткі розрахунки заходів енергоефективності та представлено план розвитку підприємства на короткострокову і довгострокову перспективи.

Крім того, в області розроблено 979 паспорти водних об'єктів, що складає 99% від загальної кількості орендованих об'єктів. Протягом січня-вересня 2022 року розглянуто 55 пакетів документів для отримання дозволу на спеціальне водокористування з встановлення обсягів збору використання та відведення вод.

2.2.4 Лісові ресурси

Кіровоградщини представлені 189 тис.га земель, з яких безпосередньо вкрито лісовою рослинністю 7,4%.

Лісова рослинність представлена переважно широколистяними лісами. Фрагменти сосново-дубових лісів трапляються на борових терасах річок Дніпра і Тясмину.

В загальній кількості переважають твердолистяні породи (дуб, ясен) – 90%, хвойні насадження – 7%, м'яколистяні насадження – 2%; інші деревні породи та чагарники – 1%.

Одним із найбільших лісних масивів є Чорний ліс, розташований на правому березі верхів'я р.Інгулець, та Нерубайський ліс.

Розвиток та охорону лісового господарства області забезпечують 8 державних лісогосподарських підприємств та 1 державна установа (ДСДЛЦ "Веселі Боковеньки"). Загальна площа земель лісового фонду, що перебуває в постійному користуванні державних лісогосподарських підприємств Кіровоградського 67 обласного управління лісового та мисливського господарства, складає 130,7 тис. га. Підпорядкованими лісогосподарськими підприємствами у 2021 році створено 398,1 га лісових культур в лісовому фонді, в тому числі шляхом лісорозведення 194,3 га. Окрім цього, створено 22,8 га плантацій новорічних ялинок. Для забезпечення майбутніх лісопосадок власним садивним матеріалом підприємствами вирощено 2,9 млн.од. сіянців. Заготовлено 34,1 т лісового насіння.

Розташовані на території Кіровоградської області ліси виконують переважно екологічні функції як то водоохоронні, захисні, рекреаційні. Експлуатаційні ліси відсутні.

На території обласного управління лісового та мисливського господарства виділено 56 об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі

дендрологічний парк, заповідні урочища, заказники, пам'ятки природи загальною площею 22,2 тис. га, що складає 17,6 % площі ОУЛМГ та 0,9 % площі області. Серед них 11 об'єктів загальнодержавного значення та 45 об'єктів місцевого значення. Щороку мережа природно-заповідного фонду розширюється.

Заходи, які вжитті з початку 2022 року щодо покращення та відтворення лісових ресурсів:

У 2022 році здійснювалась реалізація заходів регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини" на 2021-2025 роки.

З метою збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень: створено 60,1 га нових лісів (на еродованих землях); забезпечено лісовідновлення на місцях зрубаних лісів на площі 118,1 га; проведено санітарних та лісо-відновлювальних рубок на площі 4,6 тис.га, в тому числі лісівничі догляди за молодняками на площі 416 га; створено мінералізованих смуг 427 км та проведено доглядів за мінералізованими смугами протяжністю 3,2 тис. км; доповнення лісових культур проведено на площі 440 га та догляд за ними проведено на площі майже 4 тис. га; для проведення робіт з лісовідновлення, а також озеленення населених пунктів, в лісових розсадниках вирощено 21,6 тис. шт. декоративного садивного матеріалу та реалізовано на суму 4,7 млн. гривень

Протягом 2022 року проведено рейди з виявлення порушників Правил пожежної безпеки в лісах.

2.2.5 Природні об'єкти та збереження біорізноманіття

В області налічується 230 природно-заповідні території та об'єкти, загальною площею 101,4 тис.га, з них 26 територій та об'єктів, площею 5,9 тис.га, мають статус загальнодержавного значення, решта (197 територій та об'єктів), площею 95,5 тис.га – місцевого значення, показник заповідності від загальної площі області становить 4,1 %. У порівнянні із сусідніми областями, які мають подібну типологію, показники заповідності є меншими: Черкаська область – 3,1 %, Миколаївська область – 3,07 %, Дніпропетровська область – 2,9 % та Вінницька область – 2,35 %. На декілька позицій вище лише Одеська та Полтавська області, які мають 4,5 % та 4,95 % заповідності. Найбільша кількість природно-заповідних територій розташована на території Долинської (22 території), Онуфріївської (19 територій), Новомиргородської (18 територій) та Світловодської територіальних громад (10 територій).

Таблиця 15

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01 січня 2022 року

№ з/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Дендрологічні парки	1	109,0	-	-	1	109,00

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Регіональні ландшафтні парки	-	-	2	78758,1	2	78758,1
3	Заказники – всього, у тому числі:	21	5728	90	12900,5	111	18628,5
	Ландшафтні	7	3844,4	49	9818,5	56	13662,9
	Лісові	1	43,5	7	1102,1	8	1145,6
	Ботанічні	9	741,5	18	937,3	27	1262,6
	загально-зоологічні	1	27,0	3	220,3	4	247,3
	Орнітологічні	2	503,6	5	736,4	7	1240,0
	Гідрологічні	1	568,0	-	-	1	568,0
	загально-геологічні	-	-	-	-	-	-
	Ентомологічні	-	-	1	4,3	1	4,3
4	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	2	9,1	50	525,5	52	534,6
	Комплексні	1	7,1	7	128,2	8	135,3
	Ботанічні	-	-	28	331,5	28	331,5
	Гідрологічні	1	2,0	10	55,8	11	57,8
	Зоологічні	-	-	2	0,4	2	0,4
	Геологічні	-	-	3	9,5	3	9,5
5	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	2	63,7	7	116,46	9	180,2
6	Заповідні урочища	-	-	55	3197,1	55	3197,1
	Усього	26	5909,8	204	95497,7	230	101407,5

Тваринний та рослинний світ Кіровоградської області: Незважаючи на значну господарську освоєність території області та фрагментацію природних біотопів, залишається відносно багатим. Цьому сприяє географічне положення даної території, яку з південного заходу на північний схід перетинає природна межа між Лісостепом і Степом.

Геопросторове положення Кіровоградської області в лісостеповій зоні зумовлює розмаїття 368 видів тварин, з них 65 - ссавців, 279 - птахів, 13 - плазунів, 11 - амфібій, у водоймах мешкає 61 вид риб.

В області проводиться робота із виявлення і збереження рідкісних видів рослин. Рішенням обласної ради від 08 червня 2018 року № 498 затверджено переліки видів тварин та рослин, занесених до Червоної книги України, які поширені на території Кіровоградської області (202 видів тварин та 165 видів рослин), та видів тварин та рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області (83 вид тварин та 73 видів судинних рослин). Інформація з цих переліків буде використовуватися для проведення досліджень територій області на предмет заповідання. У флорі Кіровоградщини виявлено 5 види рослин, занесених до Європейського червоного списку, і 73 види, занесених до Червоної книги України. Заповідні території виділені у природоохоронних цілях з метою збереження природного різноманіття існуючих ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, а також для підтримки загального екологічного балансу та збереження фонового моніторингу довкілля.

Регіональна екологічна мережа: На підставі статті 15 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", статті 7 Закону

України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки" та статті 15 Закону України "Про екологічну мережу України" затверджена регіональна схема екологічної мережі Кіровоградської області (рішення обласної ради від 23 червня 2017 року № 329). Площі земельних угідь – складових національної екомережі (передбачено статтею 5 Закону України "Про екологічну мережу України")

Таблиця 16

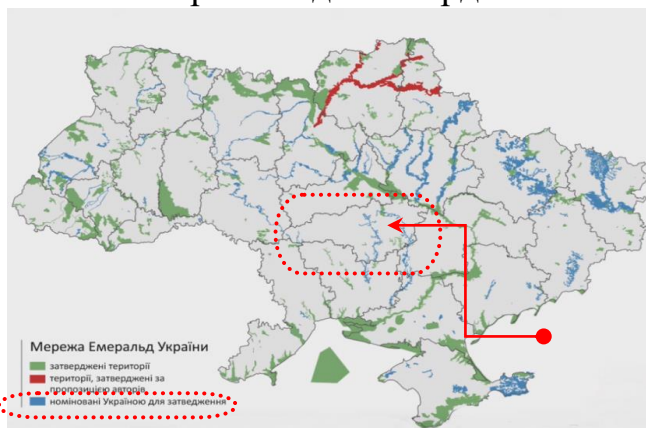
№ з/п	Складові елементи екомережі	Площа, тис. га
1	2	3
1	Об'єкти природно-заповідного фонду	100,4
2	Водно-болотні угіддя	25,3
3	Відкриті заболочені землі	10,6
4	Водоохоронні зони	58,3
5	Прибережні захисні смуги	23,3
6	Ліси та інші лісовкриті площі	186,2
7	Курортні та лікувально-оздоровчі території	-
8	Рекреаційні території	0,8
9	Землі під консервацією	-
10	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	13,3
11	Пасовища, сіножаті	246,8
12	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві	0
13	Загальна площа екомережі	665,0
14	Загальна площа Кіровоградської області	2458,8

Формування Смарагдової мережі:

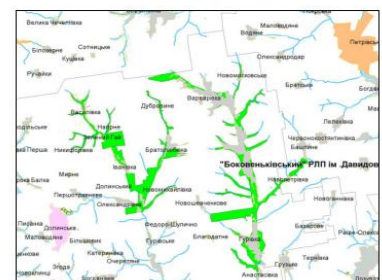
Формування екологічної мережі передбачає зміни в структурі земельного фонду України шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екологічної безпеки та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні з відтворенням притаманного їм різноманіття природних ландшафтів.

На території Кіровоградської області експертами було визначено такий потенційні Смарагдовий об'єкт: Регіональний ландшафтний парк "Боковеньківський" (Гурівська сільська громада, Новоукраїнський район).

Флора і фауна Кіровоградської області номіновані Україною до затвердження.

Регіональний ландшафтний парк "Боковеньківський"

Код об'єкту	Площа (га)	Місцезнаходження (область)	Координати центру
UA0000136	8160	Кіровоградська	N 29 25 37 E 29 25 37

Види рослин та тварин з Резолюції №6 (1998):
 П: A031; A081; A082; A084; A122; A224; A231; A234; A429;
 A242; A307; A321; A338; A339; A379;
 Р: 1149; 1145; 1134;
 С: 2608; 1352;
 ЗЛ: 1166; 1188;
 Б: 1042; 1078; 1060; 1052

Види оселищ (біотопів) з Резолюції №4 (1996):
 E1.2; E2.25; E5.423; F9.1; G1.7

Мал.1. Мережа Емеральд України

У довоєнний час Держгеокадастром у відкритому доступі оприлюднено Публічну кадастрову карту (Кадастр 2.0), на якій нанесено шари "Смарагдова мережа" та "Природно-заповідний фонд" кожної регіону України (https://map.land.gov.ua/?cc=3461340.1719504707,6177585.367221659&z=6.5&l=pcm_sm_merega,admin_centers,kadastr&bl=ortho10k_all). Перелік територій Смарагдової мережі складається з 377 територій площею близько 8 млн. га.

Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон: Одним із основних рекреаційних ресурсів є клімат. Завдяки помірно-теплому клімату, наявності родовищ мінеральних і радонових вод, неповторних природних і рукотворних пам'яток Кіровоградщина володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом та має всі необхідні умови для відпочинку та лікування.

У Кіровоградській області рекреаційна сфера представлена:

ландшафтними заказниками "Чорноліський" (Суботцівська територіальна громада, Кропивницький район) та "Монастирище" у с.Завтуровому (Устинівська селищна громада, Голованівський район), "Велика і Мала Скелі" у с.Протопопівка (Приютівська територіальна громада, Олександрійський район);

ландшафтним парком "Світловодський" (Світловодська міська територіальна громада, Олександрійський район);

урочищем "Каскади" у с.Злинці (Злинківська селищна громада, Новоукраїнський район);

парками-пам'ятки садово-паркового мистецтва, території історико-культурного призначення (пам'ятки архітектури та містобудування, історико-архітектурні заповідники) та оздоровчі ресурси (цілющі джерела) мережа яких налічує 29 музеїв - юридичних осіб та 121 громадський музей.

Найпопулярнішими об'єктами є Кропивницькі обласні краєзнавчий та художній музеї, заповідник-музей І.К.Тобілевича (Карпенка-Карого) Хутір Надія в с. Миколаївці Кропивницького району, дендропарки у м. Кропивницькому та Веселі Боковеньки ім. М. Давидова в с. Іванівці Кропивницького (колишнього Долинського району), пам'ятка садово-паркової архітектури XIX століття Онуфріївський дендропарк, музей ракетних військ стратегічного призначення в смт Побузькому Голованівського району, Хресто-Воздвиженський храм у с. Іскрівці Олександрійського (колишнього Петрівського району), цілющі джерела в Голованівському (колишньому Гайворонському) та Олександрійському (колишньому Петрівському) районах.

Заходи, які вжиті з початку 2022 року щодо розвитку туристичної, курортно-рекреаційної сфери та креативних індустрій:

у рамках реалізація заходів обласної програми розвитку туризму в Кіровоградській області на 2022-2027 роки (далі – Програма) протягом 2022 року, зокрема:

організовано та проведено на базі КЗ "Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського - VIII Міжнародну науково-практичну конференцію "Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України";

продовжується наповнення туристичного порталу Кіровоградської області на базі обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д.І. Чижевського, туристичного сайту Кіровоградської області та інтернет-сторінці соціальної мережі Facebook департаменту культури та туризму обласної військової адміністрації. Триває робота по наповненню чат-боту "Мандруй Кіровоградщиною";

створено базу даних з 262 туристичних об'єктів Кіровоградської області та базу даних з 176 туристичних маршрутів Кіровоградської області;

проводиться робота по створенню туристичних маршрутів області, зокрема міжобласних. З початку 2022 року розроблено 3 міжобласні туристичні маршрути: "Схилами Південного Бугу", "Прогулянка вузькоколійкою", "Пам'ятні місця Богдана Хмельницького".

З метою рекламування та просування регіонального туристичного продукту розроблено туристичні календарі "Туристичні об'єкти Кіровоградщини", у кількості 325 од., в яких вказані найголовніші туристичні магніти області та постійно наповнюються сторінки в соціальній мережі Facebook. Здійснюється розробка та впровадження чат-боту для популяризації туристичних продуктів.

У м. Кропивницькому відповідно до міжнародних норм та стандартів створено та функціонує туристично-інформаційний центр, в якому проводяться майстер-класи та інформування туристів щодо туристичних можливостей Кіровоградщини. Загалом в області діє 6 туристично-інформаційні центри.

Під час воєнного стану на території області працюють 24 зелені садиби (всього – 36), 12 з яких приймають внутрішньо переміщених осіб, інші працюють в звичайному режимі ("Хутір "Козацька долина", "Маєток "Country club", "Нагачок", "Золотий карась", "Рожевий слон", Орлине гніздо" та інші - дані туристичні об'єкти розміщені у рекреаційних зонах і сприяли для відпочинку сім'ям з дітьми, окремим відпочиваючим та організованим групам.

Велику популярність отримали головний туристичний магніт області - Парк Готель "Скіфія" (с. Захарівка, Новоукраїнський район) та інші туристичні магніти Кіровоградщини - Бенчиків млин (лавандове поле), Гайворонська вузькоколійка, Морозівській розріз, Урочище "Каскади", "Чорний ворон".

Збільшився попит на екскурсії по місту та області ("Театральними стежками Кіровоградщини").

Заходи, які вжиті з початку 2022 року щодо збереження та розширення територій природно-заповідного фонду області:

у рамках реалізації заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища на 2021-2025 роки протягом 2022 року в області:

створено 3 нових природно-заповідних територій, загальною площею 112,21 га, а саме: ботанічну пам'ятку природи місцевого значення Дуб Вартовий, загальною площею 0,01 га, на території Новопраської селищної ради Олександрійського району, ландшафтні заказники місцевого значення Урочище Русло Інгула, Урочище Червона гірка, загальними площами 109,0 га та 3,2 га, на території Компаніївської селищної ради Кропивницького району.

погоджено Проект землеустрою щодо організації і встановлення меж території природно-заповідного фонду парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення Тобілевичі, загальною площею 8,7 га, на території Новоукраїнського району та Проект землеустрою щодо організації і встановлення меж території природно-заповідного фонду на території Катеринівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області (ботанічна пам'ятка природи місцевого значення Польовий садок), площею 3,3 га.

На даний час проводиться робота щодо створення об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на території Компаніївської селищної ради, Суботцівської та Кетрисанівської сільських рад Кропивницького району, Пантаївської селищної ради, Великоандрусівської сільської ради, Світловодської міської ради Олександрійського району. Кетрисанівською сільською радою Кропивницького району.

2.2.6 Земельні ресурси.

Відповідно до Закону України "Про екологічну мережу України" складовими елементами екомережі є землі неінтенсивного сільськогосподарського використання, землі водного, лісового, природно-заповідного фонду. За категоріями земель каркасом екологічної мережі в області є саме землі лісового фонду, сіножаті та пасовища. Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2032,3 тис.га, або 82,7% займають сільськогосподарські угіддя (378,3 тис.га – землі 12 міських; 892,4 тис.га – землі 15 селищних та 761,6 тис.га – землі 21 сільських територіальних громад).

У північній частині області переважають чорноземи потужні малогумусні із вмістом гумусу 5% та середньогумусні із вмістом гумусу трохи більше 5,5 %. Значні площі тут займають чорноземи різною мірою реградовані, а також чорноземи опідзолені, темно-сірі опідзолені та рідше сірі опідзолені ґрунти. Для південно-західних районів найбільш поширеними ґрунтами є чорноземи звичайні, середньо- та малогумусні, а в південній частині – чорноземи звичайні неглибокі малогумусні та малопотужні.

Таблиця 17

Структура земельного фонду регіону

Основні види земель та угідь	2021 рік	
	усього, тис. га	% від загальної площі території
1	2	3
Загальна територія	2458,8	100
у тому числі:		
Сільськогосподарські угіддя, з них:	2032,3	82,7
рілля	1764,5	71,8
перелоги	-	-
багаторічні насадження	25,4	1,0
сіножаті і пасовища	242,1	9,8
Ліси і інші лісовкриті площі	189,1	7,7

1	2	3
з них вкриті лісовою рослинністю	166,7	6,8
Забудовані землі	89,5	3,6
Відкриті заболочені землі	10,6	0,4
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	13,3	0,5
Інші землі	47,2	1,9
усього земель (суша)	2382	96,9
Території, що покриті поверхневими водами	76,9	3,1

Стан ґрунтів: У структурі сільськогосподарських угідь рілля становить 1764,5 тис.га (71,8%), багаторічні насадження – 25,4 тис.га (1%), пасовища та сіножаті – 242,4 тис.га (9,9%).

Актуальними для області є питання з охорони і раціонального використання земельних ресурсів, захисту і реабілітації ґрунтів. Земельні ресурси Кіровоградської області (2458,8 тис. га) характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння, розораність її території складає 71,8%.

У деяких районах Кіровоградщини розораність сільськогосподарських угідь сягнула понад 90%. Через ерозійні процеси площа ярів перевищує 3,5 тис. га, а площа деградованих та малопродуктивних земель склала 270 тис. га.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти є:

агресія російської федерації в наслідок, якої є пошкодження і знищення родючого шару ґрунту та шкода, зумовлена забрудненням і засміченням земельних ресурсів;

галузі економіки, такі як сільське господарство, промисловість та транспорт. Зокрема, необґрунтовано високим рівнем сільськогосподарського господарського освоєння території та незбалансованим співвідношенням між земельними угіддями.

Проблеми деградації земель та опустелювання загострюються через швидкі темпи зміни клімату, що супроводжується підвищенням середньорічних температур, повторюваності та інтенсивності екстремальних погодних явищ, у тому числі посух, які охоплюють раз у два - три роки від 10 до 30% території країни, а раз у 10-12 років - від 50 до 70% її загальної площі.

Заходи, які вжиті з початку 2022 року щодо забезпечення охорони земель:

Відповідно до Закону України "Про охорону земель" (із змінами) в області проводиться робота з агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення (це державний контроль за зміною показників родючості і забруднення ґрунтів). Так, з початку 2022 року в Кропивницькому районі проведено обстеження сільськогосподарських угідь на площі 34,9 тис. га відібрано 2,5 тис. зразків, за матеріалами обстеження виконано 13,5 тис. аналітичних досліджень, виготовлено агрохімічних картограм на площі 44,7 тис. га, виготовлено 369 агрохімічних паспортів поля.

національну інфраструктуру геопросторових даних" та Порядку функціонування національної інфраструктури геопросторових даних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 року № 532 забезпечено внесення відомостей до Державного земельного кадастру щодо

адміністративно-територіальних одиниць, а саме внесено відомості про нормативну грошову оцінку по 157 населеним пунктам;

Здійснюється робота щодо укладення договорів на виконання робіт з виготовлення технічної документації по нормативній грошовій оцінці земель по 153 населеним пунктам, з них: 59 – затверджено технічну документацію, 92 – знаходяться в роботі у виконавців, 2 – передано органу місцевого самоврядування на затвердження.

З метою забезпечення раціонального використання земельних ресурсів, виявлення причин їх незадовільного стану, своєчасного виконання меліоративних заходів по запобіганню деградації ґрунтів, охорони земель від забруднення у Кіровоградській області протягом 2022 року:

здійснювався еколого-меліоративний моніторинг зрошуваних земель (далі - Моніторинг). За результатами Моніторингу, еколого-меліоративний стан на 93% зрошуваних земель оцінено як сприятливий, на 7% - як задовільний (моніторинг проводили на площі 40,7 тис.га);

виконано поточний та капітальний ремонт основних державних меліоративних фондів на суму 346,8 тис. гривень;

установлено та підключено зрошувальну систему підземного крапельного поливу на території 45 га (Рівнянська сільська територіальна громада);

проводилась підготовка зрошувальних систем до поливного сезону, на міжгосподарських зрошувальних системах виконано ремонт 40 гідроспоруд та 15 насосно-силових агрегатів, підготовлено до роботи 27,6 км трубопроводів та 6 насосних станцій;

підписано з водокористувачами 6 протоколів-намірів щодо проведення поливів сільгоспкультур та укладено 5 договорів про надання послуг пов'язаних із забором води для поливу.

У результаті вжитих заходів, з початку 2022 року полито 1,4 тис. га фізичної площі, виконано 4,4 тис. га гектаро-поливів. Державними насосними станціями забрано на полив 1,1 млн.м³ води.

Тенденції щодо зміни ситуації у галузі:

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 року № 70-р схвалена Концепція Загальнодержавної цільової програми

використання та охорони земель, у рамках якої планується вирішення проблеми деградації земель та опустелювання. У результаті очікується здійснити оптимізацію структури земельних угідь та агроландшафту, зменшити розораність території на 10%, підвищити продуктивність сільськогосподарських угідь до 50%, зменшити загрозу земельним ресурсам від деградаційних процесів, зберегти природні водно-болотні угіддя.

Пунктом 9 постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 "Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації", визначені основні показники, які оцінюються за напрямом, що включає шкоду завдану земельним ресурсам, з урахуванням особливостей кожної території, а саме:

витрати на рекультивацію земель, які були порушені внаслідок бойових дій, будівництво, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій для облаштування державного кордону;

збитки, завдані власникам (землекористувачам) земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

витрати на відновлення меліоративних систем;

шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок забруднення ґрунтів речовинами, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості;

шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок засмічення земельних ділянок сторонніми предметами, матеріалами, відходами та/або іншими речовинами.

2.2.7 Мінерально-сировинні ресурси

Кіровоградська область належить до одного з найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів України.

На території області налічується більше 390 родовищ корисних копалин, з яких: 338 родовищ - враховані державним балансом України.

Мінерально-сировинна база області на 16% складається з паливно-енергетичних корисних копалин (буре вугілля, горючі сланці, уранові руди), на 58% - із сировини для виробництва будівельних матеріалів, 26% загальних запасів надр складають руди чорних, кольорових та рідкісних металів, а також запаси прісних і мінеральних вод

На території області до складу Олександрійського та Ватутінського геолого-промислових районів Дніпровського буровугільного басейну входять 44 ділянки бурого вугілля у складі 12 родовищ, по яких розвідані запаси в кількості 751 млн. т, що становить 1,71% балансових запасів в Україні.

Область посідає провідне місце та займає монопольне становище в Україні за запасами урану (83% від загальних запасів в Україні) і 100% за його видобутком. Розвідано в різній мірі (детально або попередньо) 16 родовищ, з яких розробляється 4 - Мічуринське і Центральне родовища на території Кропивницького району та Ватутінське і Новокостянтинівське родовища на території Новоукраїнського району.

На території області наявні 7 родовищ руд заліза, балансові запаси яких складають 329 млн. т, з яких розробляється два - Петрівське та Артемівське розташовані на території Олександрійського району.

Налічується три родовища титанових руд: Бирзулівське, Лікарєвське та Аврамівське, з яких розробляється два.

ТОВ ВКФ "Велта" побудувала гірничо-збагачувальний комбінат та здійснює розробку Бирзулівського родовища ільменіту, на базі якого 10 років функціонує гірничо-збагачувальний комплекс із видобутку та переробки титанової руди.

ТОВ ВКФ "Велта" займає 2% на світовому ринку з постачання титанової сировини. З метою розширення мінерально-сировинної бази титанових руд ТОВ ВКФ "Велта" провело геологічне вивчення Лікарівської ділянки титанових руд.

"Центрукргеологія" Національної акціонерної компанії "Надра України" проводить пошуково-оцінювальні роботи на Аврамівському родовищі ільменіту.

Запаси графітової руди на трьох розвіданих родовищах становлять 111,3 млн. т руди. Заваллівське родовище експлуатує ТОВ "Заваллівський графітовий комбінат", Балахівське родовище - ТОВ "РОЗВИТОК ПОБУЖЖЯ".

На території області розвідано 8 родовищ каоліну, придатних для використання у якості нерудної сировини для металургії, по яких розвідані запаси в кількості 76,3 млн. т, з них експлуатуються три: Обознівське родовище вторинного каоліну (розробляє ПАТ "Кіровоградське рудоуправління") та Балашівське родовище вторинного каоліну (розробляє ТОВ "Сонек"), Вікнинське родовище каоліну (ТОВ "Сермін").

Кварцит та кварц для вогнетривів представлені Малоскелівським родовищем, по якому розвідано запаси в кількості 15,5 млн. т, що становить 12,05% від запасів в Україні.

Корисні копалини для будівництва представлені в області 11 видами, та налічується 193 родовища.

Розвідано 19 родовищ будівельного піску, розробляється 6 родовищ - Кремгесівське, Грузьке-2, Кремгесівське (Світловодське), Шостаківське, Обознівське та Балашівське родовище.

Підприємства області повністю забезпечені сировиною для виробництва було-щебеневої продукції та облицювального каменю. Розвідано 76 родовищ будівельного каменю, розробляється 29 родовищ та 11 родовищ облицювального каменю, з яких розробляється 6.

Кіровоградська область багата покладами цегельно-черепичної сировини. На території області налічується 61 родовище, з яких лише 3 розробляється, а саме: Новоукраїнське 1 родовище глини, Соколівське родовище суглинку та Ганнівське родовище суглинку та глини.

Води питні і технічні на території області розвідані 42 родовищами, кількість запасів складає 224,9 тис. м³/добу, з яких 11 розробляється.

Підземні мінеральні води області належать до типу радонових і

використовуються для зовнішнього застосування у лікувальних цілях, вони розвідані на трьох ділянках, кількість запасів складає 483 м³/добу. Експлуатується Петрівська ділянка КП "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня" та Вербівська сільськогосподарським товариством з обмеженою відповідальністю "Зоря".

У 2021 році Державною службою геології та надр України 8-и суб'єктам підприємницької діяльності видано спеціальні дозволи на користування надрами, у тому числі 3 – на геологічне вивчення та 5 – на розробку родовищ корисних копалин.

Геологічний контроль: Державною службою геології та надр України на території Кіровоградської області проведено 35 перевірок діяльності надрокористувачів, з них 1 спеціальний дозвіл на користування надрами був анульовано.

Заходи, які вжиті протягом 2022 року щодо розвитку галузі мінерально-сировинної бази.

З початку 2022 року ТОВ "Інгулецька гірничо-добувна компанія" (Кропивницький район) отримала дозвіл на користування надрами "Ділянка – Бобринець з метою геологічного вивчення та дослідно-промислової розробки родовища первинних та вторинних каолінів.

У зв'язку з воєнними діями призупинено підготовчі роботи щодо видобування надр підприємствами, які у минулому році отримали спеціальні дозволи, зокрема: ТОВ "Каменяр-2021 року" (Благовіщенська міська громада), Йосипівське родовище мігматитів; ТОВ "Перша гранітна компанія" (Благовіщенська міська громада), Луполівське родовище граніту; ПП "Промдеталь" (Гурівська територіальна громада), Ганівське родовище суглинків, глини, піску.

У рамках реалізації інвестиційних проєктів з початку 2022 року:

складено та затверджено у встановленому порядку проєкт дослідно-промислової розробки Тернівського родовища (Підвисоцька сільська територіальна громада). На даний час ведуться підготовчі роботи до початку дослідно-промислової розробки даного родовища;

проведено роботу щодо підготовки до розробки Ганнівського родовища цегельної сировини (Гурівська сільська територіальна громада), а саме: проходження в'їзних, розрізних траншей та утворення майданчиків першочергової відробки, проходження гірничих виробок. Проте, вихід на проєктну потужність Ганнівського родовища не відбулось у зв'язку з воєнним станом в країні;

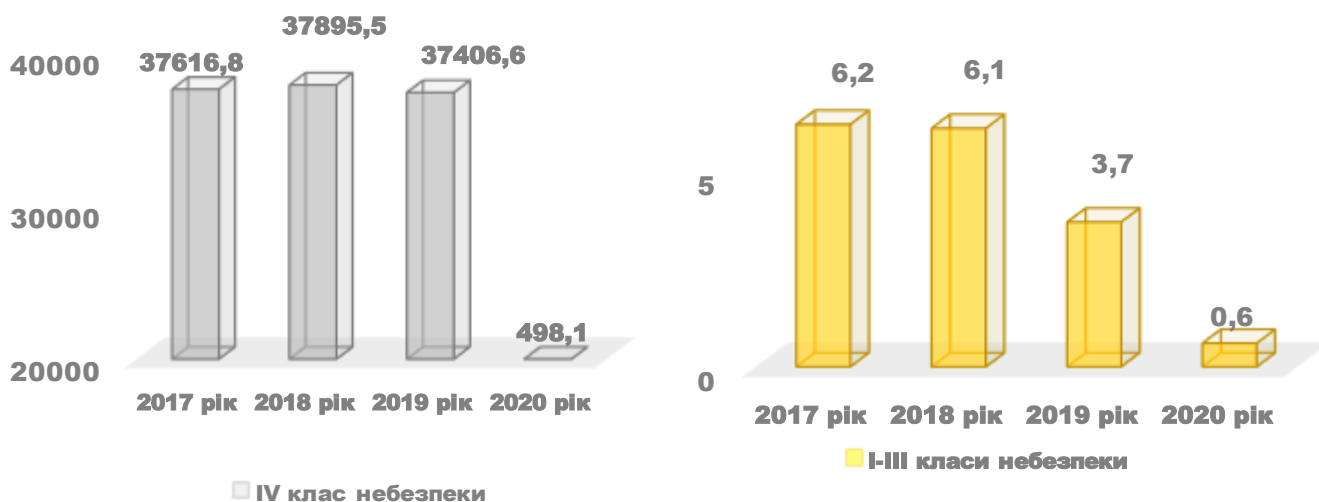
розроблено робочий проєкт "Розкриття і відпрацювання Вікненського родовища кар'єрним способом" та отримано в оренду земельні ділянки під розробку родовища з видобутку каоліну (на правах Договору земельного сервітуту) (Гайворонська міська територіальна громада). Проте, у зв'язку з воєнним станом в країні зупинена підготовка родовища до розробки (проведення розкривних робіт на етапі видобутку в кар'єрі).

2.2.8 Утворення та накопичення відходів

У 2020 році обсяг утворених відходів склав 498,7 тис. т відходів, що на 98,7 % менше порівняно з 2019 роком (за 2019 рік - 37,4 млн. т відходів).

Переважну їх частину становили відходи IV класу небезпеки (498,1 тис.т, або 99,9%) та 0,6 тис.т (0,1%) – відходи I-III класів небезпеки, проте, саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища. У 2020 році порівняно з 2019 роком зменшились обсяги утворених відходів I-III класів небезпеки (на 3,1 тис. т, або на 98,7%), IV класу небезпеки (на 36,9 млн. т, або на 83,8%). У загальній кількості відходів, що утворилися у 2020 році, найбільшу питому вагу складають тверді побутові відходи.

Основна кількість накопичених відходів IV класу небезпеки припадає на звалища твердих побутових відходів м. Кропивницького ТОВ "Екостайл", Благовіщенське міське підприємство "Комунальник", КП "Знам'янський комбінат комунальних послуг", м. Новоукраїнки, КП "Долинське міське комунальне господарство" при Долинській міській раді.

Діаграма 3 Динаміка утворення відходів I-IV класів небезпеки, тис.т

Таблиця 18

**Окремі показники
щодо обсягу відходів, накопичених протягом експлуатації, у
спеціально відведених місцях чи об'єктах за класами небезпеки та
утворення побутових та подібних відходів**

№ з/п	Показник	Роки:			
		2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
Динаміка обсягу відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах за класами небезпеки у 2020 році					
1.	Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах, тис.т, у тому числі:	408398,8	516621,9	546028,5	4651,3
	відходи I-III класів небезпеки, тис.т	14,1	14,1	14,2	7,3
	відходи IV класу небезпеки, тис.т	408384,7	516607,8	546014,3	4644,0

1	2	3	4	5	6
Динаміка утворення побутових та подібних відходів					
2.	Утворення відходів у розрахунку на 1 км ² , т/км ²	x	8,2	7,1	6,8
3.	Утворення відходів у розрахунку на 1 особу, кг/особу	x	211,0	185,7	178,1

У 2020 році утилізовано 78,5 тис.т, або 15,7 % від загальної кількості утворених відходів (у 2019 році – 4,5%) та 179,2 тис. т видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти.

Таблиця 19

**Динаміка показників
поводження з відходами I – IV класів небезпеки, тис.т**

№ з/п	Показники	Роки:			
		2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
1	Утворено	37623,3	37902,0	37410,3	498,6
2	Спалено	28,1	26,5	60,3	52,9
3	у т.ч. з метою отримання енергії	26,7	25,2	59,3	52,4
4	Використано (утилізовано)	1471,4	1854,8	1696,4	78,5
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	35842,6	35743,6	35329,0	179,2

На підставі укладеної угоди між Міністерством екології та природних ресурсів України та ТОВ "С.І. Груп Консорт ЛТД" від 31 травня 2012 року № 14/7 усі наявні на території області непридатні та заборонені до використання пестициди і агрохімікати протягом 2012 року були вивезені за межі області з метою їх знешкодження. Роботи виконані за рахунок Державного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Заходи, які вжиті протягом 2022 року по впровадженню в населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів, облаштування сміттепереробних ліній та доцільності будівництва сміттепереробних заводів.

На даний час:

послугами зі збирання побутових відходів охоплено 64,8% населення області;

роздільним збиранням охоплено до 35% населення, об'єм зібраних ресурсоцінних компонентів становить до 14% загального об'єму відходів, утворених у даних населених пунктах. Для забезпечення роздільного збирання використовується 1203 спеціалізовані контейнери у 25 населених пунктах. Кількість сміттевозів, що використовуються спеціалізованими підприємствами для збирання та вивезення твердих побутових відходів - 80 од., з них комунальної власності 66 од.

На території області експлуатується 418 місць видалення побутових відходів. Протягом січня-вересня 2022 року ліквідовано 180 несанкціонованих звалищ безхазяйних відходів орієнтовним обсягом 15,2 тис. м³ побутових відходів, або 5,2 тис. т на площі 10,3 га.

З метою переробки твердих побутових відходів у м. Кропивницькому на території сміттєзвалища забезпечено функціонування:

мобільного сортувального комплексу С-50. З початку 2022 року обсяг відходів, направлених на сортувальні лінії склав 21,7 тис. т, обсяг відсортованих відходів склав 1,8 тис.т або 8,4%;

комплексної інженерної споруди з системою збору біогазу для виробництва електроенергії. Вироблена електроенергія надходить в енергосистему України за "зеленим" тарифом. З початку 2022 року вироблено 2,5 млн. кВт/год. електроенергії. Облвійськадміністрація забезпечує своєчасне реагування на електронні звернення громадян стосовно виявлення місць видалення відходів, які отримані за допомогою електронного сервісу "Інтерактивна мапа сміттєзвалищ" (<https://www.kmu.gov.ua/service/zvernennya-pro-stikhiyne-smittezvalishche>).

2.2.9 Радіаційна безпека

Область посідає провідне місце в Україні за запасами урану та займає монопольне становище за його видобутком. Розвідано 16 родовищ, з яких розробляється чотири, це Мічуринське і Центральне родовища на території Кропивницького району та Ватутінське і Новокостянтинівське родовища на території Новоукраїнського району.

У Кіровоградській області ризики у сфері радіаційної безпеки обумовлені виробничою діяльністю підприємств уранодобувної промисловості, а саме підрозділами ДП "СхідГЗК".

ДП "СхідГЗК" здійснює видобуток уранових руд, які є природним радіоактивним матеріалом, на Інгульській (Кропивницький район), Смолінській та Новоконстянинівській (Новоукраїнський район) шахтах. Переробка уранових руд здійснюється на гідрометалургійному заводі (ГМЗ) підприємства в м. Жовтих Водах Дніпропетровської області. Основним видом продукції, що випускається, є концентрат природного урану (закис-окис урану) і технічна сірчана кислота.

Організація контролю за радіаційною безпекою та впливом на довкілля виробничої діяльності підприємств уранодобувної промисловості, накопичувачів (хвостосховищ) відходів від переробки уранових руд:

З метою виключення необґрунтованого радіаційного впливу на населення та довкілля та контролю ефективності застосованих протирадіаційних заходів підприємство веде постійний контроль за впливом на радіаційний стан навколишнього природного середовища на промислових майданчиках, у санітарно-захисних зонах і зонах спостереження. Контроль здійснюють фізико-хімічні лабораторії служби радіаційної безпеки та охорони навколишнього середовища, а також Центральна пилогазодозиметрична лабораторія ДП "СхідГЗК", Центральна науково-дослідна лабораторія ДП "СхідГЗК", Гідрогеологічний загін Геологорозвідувальної партії – 2 ДП "СхідГЗК", сторонні організації на підставі договорів. Лабораторії атестовані на проведення вимірювань у сфері поширення державного метрологічного

нагляду. Періодичність вимірювань, а також перелік факторів, які контролюються, передбачено у річних планах контролю, погоджених контролюючими органами та затверджених головним інженером підприємства.

За результатами радіаційно-екологічних досліджень об'єктів довкілля на території санітарно-захисних зон та зон спостереження підрозділів ДП "СхідГЗК" наднормативного рівня впливу не виявлено.

На балансі ДП "СхідГЗК" у Кіровоградській області перебуває хвостосховище наливного типу, розташоване у балці "Щербаківська".

Хвостосховище у балці "Щербаківська" експлуатується з 1959 року і призначено для видалення, складування та зберігання твердих відходів від переробки уранових руд, загальна площа хвостовища 614,9 га (із санітарно – захисною зоною).

Промисловий майданчик хвостосховища розташований у північній частині балки "Щербаківська", що є правою притокою річки Жовта, на відстані 1,5 км на південь від м. Жовтих Вод та на відстані 8 км на південь від гідрометалургійного заводу (ГМЗ).

Усі виміряні значення потужності дози гамма випромінювання на територіях санітарно-захисної зони (СЗЗ) та зоні спостереження (ЗС) хвостосховища перебувають у межах коливань природного фону.

За результатами контролю якості показників рівня вмісту природних радіонуклідів уранового і торієвого рядів у рослинності, ґрунтах і харчових продуктах у районі розташування уранових шахт та хвостосховища у балці Щербаківській перебувають на рівні природного фону. Виробничі комплекси Смолінської, Інгульської і Новокостянтинівської шахт є основним джерелом техногенного впливу на поверхневі води прилеглої території. Основним фактором техногенного впливу на поверхневі води є скид шахтних вод після очищення в р. Інгул, Кільчень та Мала Вись. Скид здійснюється відповідно до затверджених гранично-допустимих скидів (ГДС). Внаслідок скиду підвищення вмісту радіоактивних компонентів у поверхневих водах не відбувається. У всіх населених пунктах у воді джерел господарсько-питного водопостачання активність урану природного не перевищує рівні дії для природних радіонуклідів, визначених нормативами норм радіаційної безпеки України (НРБУ-97).

Всі виміри значення потужності дози гамма-випромінювання на територіях санітарно-захисної зони (СЗЗ) та зоні спостереження (ЗС) перебувають у межах коливань природного фону. До постійних заходів радіаційного захисту населення і території, що здійснюються щодоби в області, належать: радіаційні спостереження диспетчерських служб головного управління ДСНС України в області, Державної установи Кіровоградський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України та її відокремлених структурних підрозділів, обласних метеостанцій.

2.3 Демографічна ситуація

2.3.1 Чисельність населення області:

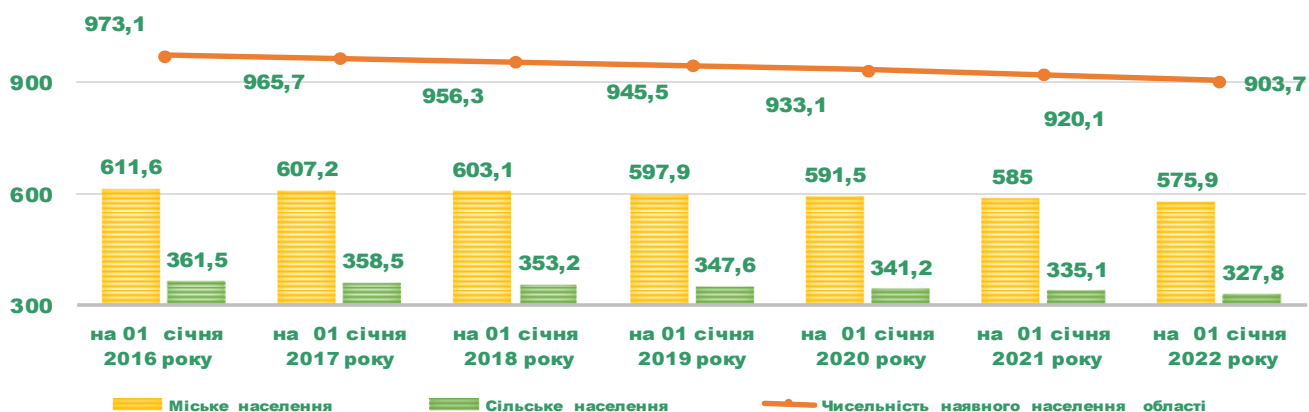
Чисельність населення області станом на 01 січня 2022 року склала: наявне – 903,7 тис. осіб, з яких міське – 63,7 % (575,9 тис. осіб), сільське – 36,3% (327,8 тис.осіб);

постійне – 897,3 тис. осіб, з яких міське – 63,5 % (569,8 тис.осіб), сільське – 36,5% (327,5 тис.осіб);

щільність населення - 36,7 осіб на 1 км². На 01 січня 2022 року чисельність населення області зменшилася на 13,5 тис. осіб, або на 1,3% - через природне (на 10,6 тис.осіб) та міграційне скорочення (на 2,9 тис.осіб).

Упродовж 2021 року народилися 5,5 тис. осіб, померли 19 тис. осіб (у 2020 році - 16,6 тис. осіб померлих проти 6 тис. осіб живонароджених).

Загальний коефіцієнт скорочення чисельності населення на 1000 осіб наявного населення є від'ємним і склав – (-18 проміле) (у 2020 році – (-14 проміле), у 2019 році – (-13,2 проміле).

Діаграма 3 Чисельність наявного населення області (за оцінкою) станом на 01 січня 2016–2022 років

Природний приріст населення з 1990 року залишається від'ємним, різниця по абсолютній величині між показником народжуваності і смертності залишається значною.

Показник природного приросту у 1991 році становив по області – - 2,8; у 2019 році – -9,6; у 2020 році – -11,4; у 2021 році - -14,7 на 1000 осіб наявного населення.

Таблиця 20

Природний рух населення області за типом поселень

	Міські поселення та сільська місцевість		Міські поселення		Сільська місцевість	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
Кількість живонароджених, осіб	6048	5533	3657	3481	2391	2052
Кількість мертвонароджених, осіб	51	33	28	26	23	7
Кількість померлих, з них діти у віці до 1 року	16624	19005	10118	12024	6506	6981
	52	45	19	24	33	21

2.3.2 Статеві-вікова структура населення:

У структурі постійного населення області чоловіки складають 46,2%, чисельність, яких станом на 01 січня 2022 року складала 414,3 тис. осіб, жінки – 53,8%, їх чисельність складала 483 тис. осіб.

На середню очікувану тривалість життя при народженні впливає вікова структура населення області. Збільшується кількість населення старшого віку, а молодшого – зменшується.

Так, станом на 01 січня 2022 року у віковій структурі населення області за останні роки відбулися певні зміни, зокрема чисельність населення віком:

від 0 до 14 років (діти) – зменшилася на 2,5% і станом на 01 січня 2022 року склала 141,1 тис. осіб (*на 01 січня 2021 року – 144,7 тис. осіб*), його питома вага склала 15,7 % від загальної чисельності усього населення області (*у 2020 році - 15,8%, у 2019 році – 16%*);

від 15 до 34 років (молодь) – зменшилася на 8,1 тис. осіб, або на 3,7% порівняно з початком 2021 року і склала 209 тис. осіб (*на 01 січня 2021 року – 217,1 тис. осіб; на 01 січня 2020 року – 224,7 тис. осіб*), його питома вага склала 23,3 % від загальної чисельності усього населення області (*на 01 січня 2021 року – 23,7%, на 01 січня 2020 року - 23,8%*);

від 16 до 59 років (молодь і дорослі) – зменшилася на 2% і станом на 01 січня 2022 року склала 525,6 тис. осіб (*на 01 січня 2021 року – 536,6 тис. осіб*), його питома вага склала 58,6 % від загальної чисельності усього населення області (*у 2020 році - 58,7%, у 2019 році – 59%*);

від 60 років і старше (дорослі і люди похилого віку) – збільшилася на 0,7% і станом на 01 січня 2022 року склала 230,7 тис. осіб (*на 01 січня 2021 року – 232,4 тис. осіб*), його питома вага зростає і склала 25,7 % від загальної чисельності усього населення області (*у 2020 році - 25,4%, у 2019 році - 25%*).

Загальне демографічне навантаження у розрахунку на 1000 осіб у віці 16–59 років становило 707 особи та зросло на 4 осіб (*станом на 01 січня 2021 року - 703 особи, станом на 01 січня 2020 рік – 696 осіб*). Аналіз молодіжної вікової групи (вік 15–34 роки) за ознакою статі демонструє певну гендерну диспропорцію між чоловіками та жінками в різних вікових групах. Так, молодих чоловіків віком від 14 до 34 років більше ніж жінок: (52,2% та 47,8% відповідно).

Найбільш чисельною, порівняно з іншими віковими групами, є старша вікова група молоді віком 30–34 роки - 71,1 тис. осіб (*у 2020 році - 74,1 тис. осіб*). Групи підлітків віком 14-19 років - 51,3 тис. осіб (*у 2020 році – 49,8 тис. осіб*) та молодшої групи молоді віком 20-24 років – 41,3 тис. осіб (*у 2020 році – 43,5 тис. осіб*) є малочисельними оскільки її представники були народжені у період нижчої народжуваності в області. Переважна більшість молоді (62%) зосереджена в містах. Це пов'язано з процесом урбанізації, який торкнувся усіх груп населення, а найбільше молоді.

Таблиця 21

**Чисельність молоді за віковими групами,
статтю та місцем проживання у 2021 році**

Вікова група, років	Міські поселення		Сільська місцевість		Всього по області
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	
1	2	3	4	5	6
15-19	13 363	12 792	8 045	7 488	41 688
20-24	12 279	11 566	8 982	8 433	41 260
25-29	17 168	15 987	11 891	9 949	54 995
30-34	23 493	22 540	14 000	11 066	71 099
Всього: 15-34	66 303	62 885	42 918	36 936	209 042

2.3.3 Народжуваність населення області:

В області за останні роки зменшується рівень народжуваності, що простежується як в абсолютних, так і у відносних показниках. Так, у 2021 році чисельність новонароджених була на 8,2% нижчою ніж за 2020 рік і становила 5,6 тис.дітей.

В абсолютних показниках чисельність живонароджених склала – 5,5 тис. осіб (у 2020 році - 6 тис. осіб), з них 2,8 тис. чоловічої та 2,7 тис. жіночої статі, що на 8,5% є нижчою ніж за 2020 рік. На 100 дівчаток народилось 104 хлопчика.

Кількість живонароджених дітей у розрахунку на 1 тис. осіб наявного населення становила: у 2021 році – 6,1 дітей, у 2020 році – 6,5 дітей, у 2019 році – 6,8 дітей.

Таблиця 22

**Народжуваність населення області
за типом поселень**

	Міські поселення		Сільська місцевість	
	Кількість живонароджених на 1000 осіб наявного населення			
	2020	2021	2020	2021
1	2	3	4	5
Кіровоградська область	6,2	6,0	7,1	6,2

Майже 83% від загальної чисельності новонароджених дітей в області у 2021 році народилися у молодих жінок віком 15–34 роки, найбільш активне дітонародження у жінок вікової групи 25-29 роки. Якщо у 2019 році показник середнього віку матері при народженні дитини становив 27 років, у 2020 році – 27,2 років, то у 2021 році – 28,2 років маємо збільшення на 1,2 роки до 2019 року та на 1 рік до 2020 року.

У 2021 році народжуваність дітей жінками віком 25-29 року у розрахунку на 1 тис. жінок становила 60,5 народжень, у 2019 році – 60,7. Рівень дітородної активності останніми роками зменшився в усіх групах жінок репродуктивного віку. Зниження рівня народжуваності у молодих жінок прискорюється.

При цьому, збільшується питома вага дітей, народжених жінками середньої і старшої репродуктивних груп, що свідчить про "старіння материнства".

Таблиця 23

**Коефіцієнти народжуваності у жінок за віком матері
у 2019-2021 роках живонароджених на 1000 жінок відповідного віку)**

Роки	Вікова група			
	15-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
1	2	3	4	5
2019	24,9	69,8	60,7	42,1
2020	23,5	65,8	62,9	41,1
2021	20,2	60,2	60,5	39,8

2.3.4 Смертність населення області:

Рівень смертності в області є високим. У 2021 році в області померло 19 тис. осіб (16,6 тис. осіб), що на 14,5% більше, ніж у 2020 році, з них 12 тис. осіб - у міських поселеннях і 7 тис. осіб – у сільській місцевостях.

Загальний коефіцієнт смертності складав 20,8 осіб на 1000 наявного населення (за 2020 рік - 17,9 осіб; за 2019 рік – 16,4 осіб).

Показник смертності дітей у віці до 1 року за 2021 рік склав 7,89 на 1000 живонароджених проти 8,53 у 2020 році і зменшився на 7,5%.

Середня очікувана тривалість життя при народженні склала 68,63 роки (у 2020 році 70,11 роки, у 2019 році – 71,22 років). У структурі постійного населення області значне перевищення смертності відбулося жінок над чоловіками 9,9 тис. жінок та 9,1 тис. чоловіків.

Таблиця 24

**Кількість померлих за статтю, віковими групами
та типом поселень по області у 2021 році**

	Усього померлих	У тому числі у віці, років		
		0–15	16–59	60 і старше
1	2	3	4	5
Міські поселення та сільська місцевість, у тому числі	19005	92	3447	15464
чоловіки, осіб	9091	56	2390	6643
жінки, осіб	9914	36	1057	8821

Проблемою області є передчасна смертність населення. Протягом 2021 року в області померло 1,1 тис. осіб віком від 15 до 34 років, серед них – 288 жінок та – 810 чоловіків. Показники смертності істотно різняться за віковими групами молоді та статтю.

Таблиця 25

**Показники смертності за віковими групами
молоді та статтю за 2021 рік**

Вікова група, років	Коефіцієнт смертності, на 100 тис. осіб відповідного віку		Індекс надсмертності чоловіків, рази
	чоловіки	жінки	
1	2	3	4
15-19	75,7	35,1	2,2
20-24	128	39,0	3,3
25-29	233,3	88,9	2,6
30-34	373,2	125,4	2,9

Перевага чоловічої статі зумовлена природним приростом при народженні але зазнає суттєвого скорочення зі зростанням віку чоловіків через їх надсмертність. Рівні смертності за трьохрічними віковими групами демонструють значне перевищення смертності молодих чоловіків над жінками. Найвища смертність чоловіків у віковій групі 30-34 роки. При цьому, найвищою чоловічою надсмертністю вирізняється група молоді 20–24 роки.

Висока передчасна смертність молодих чоловіків зумовлює втрати репродуктивного потенціалу як через втрати потенційних батьків, так і опосередковано через обмеження або й неспроможність реалізації репродуктивної функції й народження дітей жінками, які залишаються без пари через статеві диспропорції у населенні.

2.3.5 Міграція населення області:

Одним із важливих факторів зміни чисельності населення є міграція. Обсяг міграційного скорочення населення порівняно із 2020 роком зріс на 539 осіб.

Таблиця 26

Міграційний рух населення

	2021			2020		
	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (-)	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (-)
1	2	3	4	5	6	7
Всі потоки, осіб у тому числі:	9238	12182	-2944	10061	12466	-2405
міждержавна міграція, осіб	125	161	-36	133	109	24

До міграційних процесів залучене найбільш економічно активне і демографічно продуктивне населення. Міграція впливає на вікову структуру населення області і є одним із факторів подальшого поглиблення процесів старіння. Міграція забирає певну частину молодого, талановитого та перспективного населення країни. Проблеми працевлаштування, безробіття, низького рівня життя – усе це є безпосереднім каталізатором збільшення відтоку населення з країни, як трудових мігрантів, так і студентської молоді – наймобільнішої категорії населення.

Таблиця 27

Кількість мігрантів за віком, статтю та типом місцевості за всіма потоками у 2021 році

Вікова група, років	Кількість прибулих		Кількість вибулих		Сальдо міграції	
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки
1	2	3	4	5	6	7
Усього	4021	5217	5067	7115	-1046	-1898
у тому числі у віці, років						
0-4	197	192	533	285	-88	-56
5-9	231	224	715	373	-142	-118

1	2	3	4	5	6	7
10-14	187	183	565	278	-91	-104
15-19	503	633	1864	823	-320	-408
20-24	668	892	1123	427	241	196
25-29	422	590	1319	490	-68	-239
30-34	350	476	1277	490	-140	-311
35-39	272	396	987	400	-128	-191
40-44	215	267	691	292	-77	-132
45-49	196	228	594	247	-51	-119
50-54	191	185	477	242	-51	-50
55-59	151	217	480	171	-20	-92
60-64	177	186	471	208	-31	-77
65-69	110	157	366	146	-36	-63
70-74	60	119	283	91	-31	-73
75-79	40	102	151	38	2	-11
80-84	38	121	209	52	-14	-36
85 і старше	13	49	77	14	-1	-14

Таблиця 28

Обсяги міждержавної міграції молоді віком 15–34 роки за статтю у 2021 році

Вікова група, років	Кількість прибулих		Кількість вибулих		Сальдо міграції	
	чоловіки, осіб	жінки, осіб	чоловіки, осіб	жінки, осіб	чоловіки, осіб	жінки, осіб
1	2	3	4	5	6	7
15–19	6	2	6	-	-	+2
20–24	21	8	16	8	+5	-
25–29	17	5	9	6	+8	-1
30–34	7	4	5	8	+2	-4
Всього: 15-34	51	19	36	22	+15	-3

Відчутно впливає на формування і зміну структури населення і внутрішньодержавна міжрегіональна міграція. Міграційні процеси, що активно посилюються серед молоді, негативно впливають на демографічну та економічну ситуацію в області. Найвища інтенсивність постійної міграції припадала на великі міста та високоіндустріальні області. Міграційні процеси серед населення у віці 15-19 років збільшуються, більш ніж в інших вікових групах. Найбільше негативне міграційне сальдо серед жінок.

Таблиця 29

Обсяги загальної міграції молоді віком 15–34 роки за статтю у 2021 році, (осіб)

Вікова група, років	Кількість прибулих		Кількість вибулих		Сальдо міграції	
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки
1	2	3	4	5	6	7
15–19	503	633	823	1041	-320	-408
20–24	668	892	427	696	241	196
25–29	422	590	490	829	-68	-239
30–34	350	476	490	787	-140	-311
Всього 15-34:	1943	2591	2230	3353	-287	-762

(табл. 5)

2.4 Вплив забруднення довкілля на здоров'я людини

2.4.1 Фізичні фактори впливу на довкілля та здоров'я населення:

Основними забруднювачами атмосферного повітря в області є підприємства промисловості добувної та переробної промисловості, аграрного сектору, транспорту та зв'язку.

Забруднення атмосферного повітря формальдегідом, пилом, діоксидом сірки, діоксидом азоту та іншими токсичними речовинами значно знижує імунітет та впливають на органи дихання, сприяючи виникненню респіраторних захворювань, катарів верхніх дихальних шляхів, ларингіту, ларинготрахеїту, фарингіту, бронхіту, пневмонії.

Викиди токсичних речовин спричиняють серцево-судинні та інші захворювання, зумовлюють виникнення віддалених наслідків, тобто мутагенну, канцерогенну, гонадотоксичну, тератогенну, алергенну, ембріотоксичну і атеросклеротичну дію.

Першочерговими наслідками атмосферних забруднень є розвиток специфічних захворювань і отруєнь.

Забруднення вод призводить до виникнення різноманітних захворювань населення, зниження загальної резистентності організму і, як наслідок, до підвищення рівня загальної захворюваності, зокрема на інфекційні та онкологічні захворювання.

Шум транспорту - його створює залізничний, автомобільний, трамвайний або повітряний транспорт.

Промисловий шум – утворюється на промислових і виробничих підприємствах (таких як теплоелектростанції, очисні споруди, нафтопереробні заводи, металургійні заводи, полігони відходів) тощо.

Шум в будівлях - виникає в житлових приміщеннях. (вентиляційні установки, ліфти, трансформатори, водопровідні установки, котельні та інше технічне обладнання будівлі, дороги та комунікації, промислові підприємства, громадські місця).

Інтенсивність шумового забруднення (тиску) вимірюється в децибелах (дБ). Шуми інтенсивністю 30-80 дБ не наносять шкоди людському організму. Водночас шуми інтенсивністю більше 80 дБ призводять до фізіологічних і психологічних негативних наслідків на нервову систему, сон, емоції, працездатність. ДСТУ-Н Б В.1.1-33:2013. Згідно з даними досліджень, «шумове забруднення», скорочує тривалість життя людини на 10-12 років.

2.4.2 Забруднення довкілля внаслідок військової агресії росії

Повномасштабне вторгнення росії в Україну вже завдало і продовжує завдавати руйнівної шкоди екосистемам, а аварії на підприємствах через ракетні обстріли несуть ризики для здоров'я населення.

Наша область не стала виключенням, російська федерація завдала ракетних ударів по об'єктам критичної інфраструктури та по цивільній інфраструктурі, які знаходяться на територіях громад області.

Як, стверджують фахівці з екології внаслідок детонації ракет та

артилерійських снарядів утворюється низка хімічних сполук: чадний газ (CO), вуглекислий газ (CO₂), водяна пара (H₂O), бурий газ (NO), закис азоту (N₂O), діоксид азоту (NO₂), формальдегід (CH₂O), пари ціанистої кислоти (HCN), азот (N₂), а також велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, дернина, конструкції.

Під час вибуху всі речовини проходять повне окиснення, а продукти хімічної реакції вивільняються в атмосферу.

Основні з них - вуглекислий газ і водяна пара - не є токсичними, а шкідливі в контексті зміни клімату, оскільки обидва є парниковими газами.

В атмосфері оксиди сірки та азоту можуть спричинити кислотні дощі, які змінюють рН ґрунту та викликають опіки рослин, до яких особливо чутливі хвойні.

Кислотні дощі мають негативний вплив і на організм людини, інших ссавців та птахів, впливаючи на стан слизових тканин та органів дихання.

Обстріли об'єктів промисловості та інфраструктури призводять до пожеж, які спричиняють додаткове забруднення повітря, ґрунту та води. Продукти горіння, які потрапляють, у повітря складаються з токсичних газів і твердих частинок.

На цих об'єктах також буде значне забруднення ґрунту та води. Там, де були проведені заходи з гасіння пожежі, забруднення можуть включати залишки протипожежної піни¹.

Якщо продовження ракетних обстрілів по території Кіровоградської області триватимуть існують ризики важких наслідків як для довкілля, так і для здоров'я людей.

2.4.3 Захворюваність населення:

В структурі поширеності захворювань серед всього населення на:

першому місці знаходяться: хвороби системи кровообігу, на які приходить 30,7% (2020 рік – 31,6%) від всіх захворювань;

другому – хвороби органів дихання – 21,2% (2020 рік - 20,8%);

третьому – хвороби органів травлення – 7,7% (2020 рік – 8,2%);

далі: новоутворення – 2,8% (2020 рік – 2,9%) та інші захворювання.

Показник поширеності захворювань серед дітей віком 0 - 17 років на 1000 населення відповідного віку зріс з 1154,1 у 2020 році до 1167,8 у 2021 році, або на 1,2% по всіх класах хвороб, зокрема:

деякі інфекційні та паразитарні хвороби - з 37,1 у 2020 році до 41,2 у 2021 році, або на 11,1%;

хвороби ендокринної системи - з 37,9 у 2020 році до 40,7 у 2021 році, або на 7,4%;

хвороби органів дихання – з 651,6 у 2020 році до 676,7 у 2021 році, або на 3,8%;

¹ Центр екологічних ініціатив "Екодія" стаття "Природа та війна: як військове вторгнення Росії впливає на довкілля України"

хвороби сечостатевої системи – з 28,3 у 2020 році до 28,5 у 2021 році, або на 0,7% і т.д.

В структурі поширеності захворювань серед дітей підліткового віку (15-17 років) перше місце займають хвороби органів дихання – 40,7% (2020 рік – 40,04%), друге - хвороби ока та придаткового апарату – 11,2% (2020 рік – 11,4%), третє - хвороби сечостатевої системи – 6,9% (2020 рік – 6,3%), четверте – хвороби шкіри та підшкірної клітковини – 6,5% (2020 рік – 6,4%).

Показник поширеності захворювань серед населення підліткового віку (15-17 років) в 2021 році зменшився на 3,9%, з 1363,4 у 2020 році до 1310,3 у 2021 році.

Таблиця 30

Показники поширеності захворювань серед дітей віком 15-17 років

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4
Показники поширеності захворювань на 1000 дітей віком 15 – 17 років	1754,3	1363,4	1310,3

Кількість зареєстрованих вперше в житті хвороб серед підлітків 15-17 років зменшилась на 42 випадки, або на 0,2%. Показник зменшився з 920,3 у 2020 році до 908,0 у 2021 році, або на 1,3%.

Таблиця 31

Показники захворюваності серед дітей віком 15-17 років

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4
Показники захворюваності на 1000 дітей віком 15 – 17 років	1180,9	920,3	908,0

В структурі первинної захворюваності підлітків перше місце займають хвороби органів дихання – 53,5% (2020 рік – 54,7%), на другому - хвороби шкіри та підшкірної клітковини – 7,0% (2020 рік – 8,1%), на третьому - хвороби сечостатевої системи – 6,7% (2020 рік – 6,3%) та хвороби ока та придаткового апарату – 6,7% (2020 рік – 5,0%), на четвертому - травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин - 5,6% (2020 рік 5,1%), на п'ятому - хвороби органів травлення – 5,3% (2020 рік – 5,5%).

Показник захворюваності з діагнозом встановленим вперше в житті серед дорослого населення (18 років і старше) за 2021 рік склав 43622,5 у розрахунку на 100 тис. жителів проти 40155,9 в минулому році, тобто збільшився на 8,6%. Зокрема, за такими класами хвороб:

деякі інфекційні та паразитарні хвороби – у показнику з 1721,4 у 2020 році до 2513,0 у 2021 році, або на 46,0%;

хвороби органів травлення у показнику з 1461,0 у 2020 році до 1845,4 у 2021 році, або на 26,3%;

хвороби шкіри та підшкірної клітковини у показнику з 2208,5 у 2020 році до 2583,5 у 2021 році, або на 17,0%;

симптоми, ознаки та відхилення від норми, виявлені під час лабораторних та клінічних досліджень, не класифіковані в інших рубриках у показнику з 135,7 у 2020 році до 155,7 в 2021 році, або на 14,8%;

хвороби органів дихання у показнику з 15588,9 у 2020 році до 16497,1 у 2021 році, або на 5,8%, збільшився показник захворюваності на пневмонію з 2380,2 у 2020 році до 3678,8 у 2021 році, або на 54,6%.

На кінець 2021 року область знаходиться на сьомому місці серед областей України по захворюваності на туберкульоз.

Показник захворюваності на туберкульоз (вперше зареєстровані хворі+ рецидивні) за підсумками 2021 року знизився у порівнянні з 2020 роком на 13,7% та склав 47,9 на 100 тис. населення, 438 осіб (2020 рік – 55,5 на 100 тис. населення, 514 осіб).

Це зниження не є таким різким, як у 2020 році, проте також відображає наслідки недовиявлення випадків туберкульозу, одна з причин - введення обмежувальних заходів, пов'язаних з пандемією коронавірусної хвороби COVID-19.

Про це свідчить і збільшення відсотку хворих з несвоєчасно виявленими формами туберкульозу з 29,7% у 2020 році до 39,4% у 2021 році. Вперше зареєстровано хворих на туберкульоз у 2021 році - 376 осіб. Показник захворюваності серед вперше зареєстрованих зменшився на 10% та склав 41,2 на 100 тис. населення (2020 р. – 45,8 на 100 тис. населення, 424 особи).

Серед вперше виявлених хворих на туберкульоз у 2021 році показник бацилярного туберкульозу знизився на 7,3% та склав 26,4 на 100 тис. населення (2020 рік – 28,5 на 100 тис. населення). Питома вага бацилярного туберкульозу у 2021 році зменшилась на 9% та склала 78,5% (2019 рік – 69,5%).

В 2021 році захворюваність на туберкульоз серед дитячого населення віком до 14 років різко збільшилась - в 2 рази, та склала 23,5 на 100 тис. дитячого населення. Звертаю увагу, що саме ріст показника дитячої захворюваності на туберкульоз є прогностично несприятливим показником в тенденції розвитку епідемії туберкульозу в області. У 2021 році виявлено 32 дітей хворих на туберкульоз (2020 рік - 16 хворих дітей, показник – 11,7 на 100 тис. дитячого населення).

Захворюваність на туберкульоз серед підлітків (15-17 років) зменшилась, виявлено 2 особи, показник склав 7,8 на 100 тис. підліткового населення (2020 рік – 3 осіб, показник – 11,8 на 100 тис. підліткового населення).

За оперативними даними обласного канцер-реєстру **показник захворюваності на злоякісні пухлини зріс** з 393,0 на 100 тис. населення у 2020 році до 394,2 у 2021 році, але значно перевищив середньоукраїнський показник 2020 року – 291.

У структурі захворюваності перше місце посідає рак шкіри (11,9%), друге - рак молочної залози (10,6%), третє - рак легені (10,3%), четверте - ободової кишки (6,7%), п'яте – рак прямої кишки – 5,9%.

Відсоток виявляємості раку при профоглядах у 2021 році на рівні 2020 року і склав 19,6 % проти 19,4% у 2020 році, та являється нижчим середньоукраїнського показника 2020 року – 20,8%.

Відсоток хворих серед вперше виявлених у 2021 році, які отримали спеціальне лікування склав 70,9%, 29,1% хворих на злоякісні новоутворення не були охоплені спеціальним лікуванням.

Виявлено в занедбаному стані 40,6% хворих раку легені у зв'язку з чим 65,5% хворих не пережили одного року з моменту встановлення діагнозу, що свідчить про значні недоліки у стані своєчасного виявлення хворих цієї категорії.

Із кількості онкохворих, які перебувають на обліку на кінець 2021 року (30081 осіб) 5 і більше років з моменту встановлення діагнозу складає 61,7%. Найвищий відсоток зареєстровано при раку кісток і сполучної тканини – 78,5%, раку губи – 71%, раку шийки і тіла матки по 69,2%, найнижчий при раку стравоходу лише 25,9%, раку легень – 33,5% і раку передміхурової залози – 36,9%.

Аналіз структури смертності за причинами смерті свідчить, що на :

першому місці, знаходяться хвороби системи кровообігу і становлять від загальної кількості смертей 57,6% (2020 рік – 62,4%, 2019 рік – 64%);

другому – смерті від злоякісних новоутворень – 9,8% (2020 рік – 11,6%, 2019 рік – 12,8%);

третьому – хвороби органів дихання – 8,3% (2020 рік – 3,3%, 2019 рік – 2,2%);

четвертому - смерті від симптомів та неточно визначених станів – 7,9% (2020 рік – 8,4%, 2019 рік – 8,4%), що свідчить про низький рівень посмертної діагностики;

п'ятому місці – смерті внаслідок коронавірусної інфекції – 6,6% (2020 рік – 1,5%);

шостому місці - нещасні випадки, отруєння, травми – 4,3% (2020 рік - 5,7%, 2019 рік – 5,5%);

далі - хвороби органів травлення – 2,9% (2020 рік – 3,6%, 2019 рік – 3,2%).

За причинами смерті серед померлих дітей 1-го року життя на першому місці знаходяться стани, що виникають у перинатальному періоді – 42,88 на 10 тис. народжених живими (2020 рік – 54,32), або 54,4% (2020 рік – 63,5%); на другому місці - вроджені вади розвитку – 24,01 на 10 ти.народжених живими (2020 рік – 13,15), або 30,43% (2020 рік – 15,4%); на третьому місці – одночасно інфекційні хвороби (септицемія) та хвороби органів дихання (пневмонія) – 3,43 на 10 тис.народжених живими, або 4,35%.

Заходи, які вжиті з початку 2022 року для зменшення поширення захворюваності, зокрема:

у рамках обласної програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я, які перебувають в управлінні обласної ради, на період до 2022 року з початку 2022 року за рахунок коштів обласного бюджету придбано

дороговартісне обладнання та предмети довгострокового користування на загальну суму 13,7 млн. гривень;

у лютому 2022 року 3 заклади охорони здоров'я області отримали кисневі станції, централізовано закуплені Міністерством охорони здоров'я України;

продовжено впровадження нових технологій для проведення міні-інвазивних оперативних втручань, таких як лапароскопічна аднексектомія, гістеректомія, нефректомія, правостороння та лівостороння геміколектомії, резекція сигми, передня резекція прямої кишки, проксимальна та субтотальна дистальна резекція шлунка, гастректомія, спленектомія, відеоасистовані операції на органах грудної клітки. З початку 2022 року за методикою "хірургія одного дня" прооперовано 742 хворих;

дообладнано нове відділення екстреної допомоги КНП "Кіровоградська обласна лікарня Кіровоградської обласної ради" ;

для покращення якості надання екстреної медичної допомоги населенню області встановлено Телеметричний комплекс "Юкард" для передачі та консультування кардіограм у режимі онлайн. З початку 2022 року передано 8,7 тис. ЕКГ по області, що дало змогу поліпшити показник діагностики гострого інфаркту міокарду;

оновлено відділення променевої терапії НКП "Обласний клінічний онкологічний центр Кіровоградської обласної ради";

проводиться реконструкція приймального відділення КНП "Знам'янська міська лікарня імені А.В. Лисенка" Знам'янської міської ради.

2.5 Охорона здоров'я

2.5.1 Ресурси охорони здоров'я: В галузі охорони здоров'я області станом на 01 жовтня 2022 року функціонували 97 медичних закладів, в тому числі 36 лікарняних закладів, з них 22 міські лікарні, 5 центральних районних лікарень; 10 диспансерів; 34 самостійні амбулаторно-поліклінічні заклади (у тому числі 30 центрів первинної медико-санітарної допомоги; 4 стоматологічні поліклініки); 3 санаторії; 1 обласний територіальний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф; 2 станції переливання крові; 1 бюро МСЕК; 1 бюро СМЕ; 1 дитяче обласне патанатомічне бюро; 1 будинок дитини; 1 обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики.

Таблиця 32

Мережа закладів охорони здоров'я в області

Показники	Роки:						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Січень-вересень 2022 року
1	2	3	4	5	6	7	8
Кількість лікарняних закладів, одиниць	48	47	47	44	44	41	41
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, одиниць	88	87	87	82	82	78	82
Кількість лікарняних ліжок – всього,	8547	8007	7942	7885	7838	6999	6509

одиниць										
Кількість лікарняних ліжок на 10 тис. населення, одиниць	-	88,4	83,5	83,6	84,0	84,6	76,6	72,5		

2.5.2 Показники медичного обслуговування дітей та підлітків:

Чисельність дітей віком від 0 до 17 років, яка обслуговується закладами охорони здоров'я області на 01 січня 2022 року становить 150,5 тис. осіб проти 156,3 тис. осіб на 01 січня 2021 року.

Показник забезпеченості дитячого населення від 0 до 17 років включно лікарняними ліжками становив на кінець 2021 року 59,33 (2020 рік – 61,57) на 10 тис. дитячого населення, в тому числі педіатричними (соматичними) ліжками склав 21,52 (2020 рік – 23,49).

Чисельність лікарів-педіатрів включно з педіатрами-неонатологами станом на 01 січня 2022 року становить 180 осіб, що менше 2021 року на 14 фізичних осіб, а показник забезпеченості дітей від 0 до 17 років лікарями-педіатрами у 2021 році становить 1,2 на 1000 дітей проти 1,24 у 2021 році. Відсоток укомплектованості штатних посад зайнятими посадами становить 80,8%, фізичними особами – 69,5%.

Чисельність дітей підліткового віку (15-17 років) становить 24,6 тис. осіб проти 24,1 тис. осіб у 2020 році, що більше на 436 осіб, або на 1,8%, за рахунок підвищення показника народжуваності в 2005-2007 роках та кількості народжених у той період дітей, які досягли підліткового віку в 2021 році.

Чисельність дітей з інвалідністю: віком від 0 до 17 років включно на 01 січня 2022 року становить 3842 проти 3840 у 2020 році. Показник інвалідності дітей у віці 0 – 17 років на 10 тис. дітей відповідного віку становить 237,5 проти 233,5 у 2020 році.

Вперше визнана інвалідом у звітному році 391 дитина, показник – 24,16 проти 18,2 у 2020 році (300 осіб).

Серед дітей-інвалідів до 17 років найбільшу частку займають діти у віці 7–14 років – 58,0% (2020 рік - 56,9%), у віці 15 – 17 років – 22,1% (2020 рік - 21,9%), від 3 - 6 років – 16,5% (2020 рік - 17,2%), 0 – 2 роки – 3,3% (2020 рік - 4,1%).

Питома вага дітей, які вперше визнані інвалідами у 2021 році через вроджені аномалії – 17,9% (2020 рік – 22,3%), розлади психіки і поведінки 34,5% (2020 рік – 19,3%), хвороби нервової системи – 11,5% (2020 рік – 13%), хвороби ендокринної системи – 9,7% (2020 рік – 13,7%).

Надання медичної допомоги в умовах поширення інфекційних захворювань, епідемій та в інших надзвичайних ситуаціях.

12 закладів охорони здоров'я області надають послуги за пакетом медичних послуг "Стационарна допомога пацієнтам з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2".

В усіх цих закладах кількість ліжок для лікування хворих на COVID-19 та пацієнтів з підозрою на COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2

складає 1083 (у тому числі 55 дитячих), з них 881 ліжка (81,3%) забезпечені централізованою подачею кисню та 202 ліжка (18,7%) кисневими концентраторами.

Госпітальні бази забезпечені необхідними лікарськими засобами та засобами індивідуального захисту.

З метою профілактики інфікування та поширення захворюваності на COVID-19 в області триває кампанія з вакцинації населення від коронавірусу. Імунізація населення здійснюється у 107 пунктах щеплення та 3 Центрах масової вакцинації. Крім того, працюють 7 мобільних бригад. Станом на 08 листопада 2022 року вакциновано 345 тис. осіб, з них двома дозами – 331,3 тис. особи, проведено 82,9 тис. бустерних доз (I та II доза).

Заходи, які вжиті з початку 2022 року для поліпшення якості і доступності медичних послуг:

збільшено на 2 заклади кількість центрів первинної медико-санітарної допомоги і складає 31 од., за рахунок створення КНП "Центр первинної медико-санітарної допомоги Катеринівської сільської ради Кропивницького району" та КНП "Великовисківський центр первинної медико-санітарної допомоги Мар'янівської сільської ради";

за рахунок коштів державного та обласного бюджетів, власних надходжень та коштів Національної служби здоров'я України на загальну суму майже 109 млн. гривень здійснювалась закупівля медичного, технологічного обладнання та оргтехніки у закладах системи охорони здоров'я обласного підпорядкування;

продовжується робота щодо комплектування лікарськими кадрами та молодими спеціалістами з медичною освітою закладів охорони здоров'я сільської мережі.

У серпні 2022 року для навчання в інтернатурі в заклади охорони здоров'я області зараховано 108 випускників закладів вищої освіти. Наразі в інтернатурі навчається 210 лікарів-інтернів (із них ВПО – 34).

З початку 2022 року забезпечено службовим житлом 22 лікарі, із них внутрішньо переміщені особи – 16 лікарів.

Вжито заходи щодо імплементації сучасних інноваційних технологій для розвитку медичної галузі, зокрема:

КНП "Обласна клінічна психіатрична лікарня" разом з кафедрою психіатрії, психотерапії, наркології та медичної психології Донецького національного медичного університету проведено клінічні дослідження двох лікарських засобів для лікування хворих на шизофренію та біполярні афективні розлади;

магістрантка кафедри кібербезпеки та програмного забезпечення Центральноукраїнського технічного університету отримала друге місце у "Міжнародному конкурсі студентських наукових робіт" за наукову роботу: "Удосконалена модель цифрового інформаційного сервісу медичних послуг закладів охорони здоров'я Кропивницького". Практичні результати зазначеної роботи вже впроваджені у виробництво програмних засобів на ТОВ "ОНІКС-

СИСТЕМ";

Молодими науковцями та обдарованою молоддю області взято участь у конкурсах з розробки науково-дослідних робіт, де зайнято призовні міста. Зокрема:

Учениця "Користівського ліцею Приютівської селищної ради Олександрійського району Кіровоградської області" посіла друге місце у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України з дослідження теми: "Про вплив звуку на організм людини" в секції "Медицина".

Вихованка Кіровоградської академії наук з Новомиргородської міської територіальної громади посіла 2 місце у всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт з теми: "Дослідження лікувальних властивостей грязей новомиргородського озера Лонго у реабілітації хворих на артрит".

Учень Малої академії наук в Кіровоградській області отримав золоту медаль у міжнародному інноваційному шоу "INOVA 2022" (12-15 жовтня 2022 року, Хорватія) за розробку генератора кисню на основі ціанобактерій, що здатний контролювати рівень CO₂ в кімнаті.

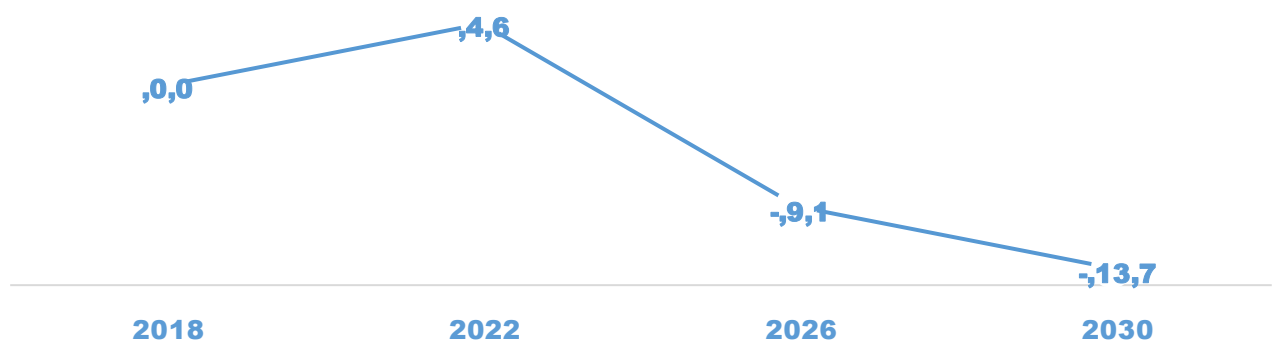
2.6 Результати досліджень проведених під час розробки Програми.

Прогноз екологічної ситуації.

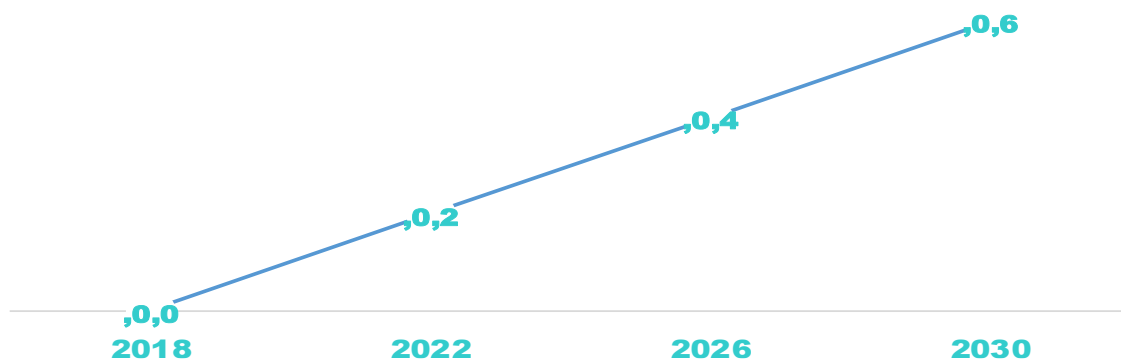
2.6.1 Кліматичний прогноз

Кліматичний прогноз ООН для території Центральної України невтішний: до 2030 року середньорічна температура може зрости більше ніж на 0,5 °С, а кількість опадів – зменшитись на 14 мм/рік. Це може призвести до зміни господарського напрямлення регіону, суттєвої зміни промислового та демографічного профілю.

Кліматичний прогноз Центральної України до 2030 року (діаграми 5 та 6):

Діаграма 5 Прогноз росту середньорічної температури, відносно 2018 року, °С

Діаграма 6 Прогноз щодо зменшення річних опадів, відносно 2018 року, мм

Центральноукраїнським національним технічним університетом проведено дослідження демографічної та екологічної ситуації у питанні водних ресурсів та покращення ситуації з управління твердими побутовими відходами у Кіровоградській області.

2.6.2 Водні ресурси області. Прогноз потреб у зрошенні:

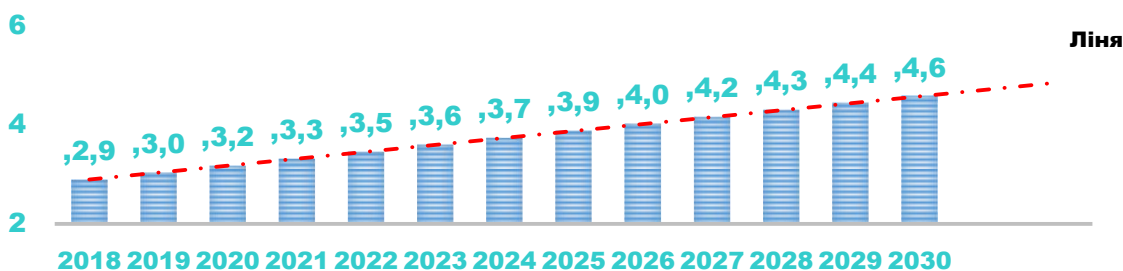
Збільшення температури повітря та зменшення обсягу опадів однозначно призведе до збільшення потреби сільського господарства у зрошенні для утримання урожайності.

Для такого показника, як використання води на потреби зрошення, важко спрогнозувати чіткі обсяги через велику кількість факторів, які не піддаються точному підрахунку, наприклад, обсяги інвестицій у відновлення систем зрошення будуть залежати від економічної державної політики, міжнародної підтримки, рішення по ринку землі і т.д.

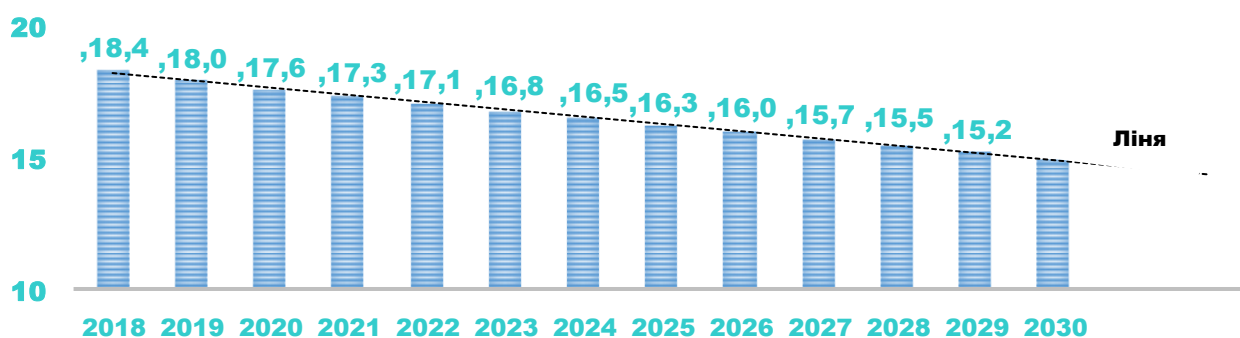
Але тенденцію можливо орієнтовно спрогнозувати, використавши наявні стратегії Мінагрополітики щодо збільшення обсягів виробництва експортної валової сільськогосподарської продукції в середньому на 20% до 2030 року.

При найбільш оптимістичному сценарії розвитку сільського господарства, буде відбуватись найбільш песимістичний сценарій використання води на зрошення, тому що це може значно збільшити навантаження на водні екосистеми, з яких відбувається забір води та значно зросте вимивання біогенних речовин із пахотних земель.

Таким чином, за оптимістичний приймемо сценарій, при якому відбудеться збільшення земель, що зрошуються, на 50%; середній (базовий) – на 100%; песимістичний – на 150% із пропорційним збільшенням витрат свіжої води на зрошення.

Діаграма 7 Прогноз використання свіжої води на потреби зрошення у Кіровоградській обл. до 2030 року, млн. м³/рік (оптимістичний сценарій)

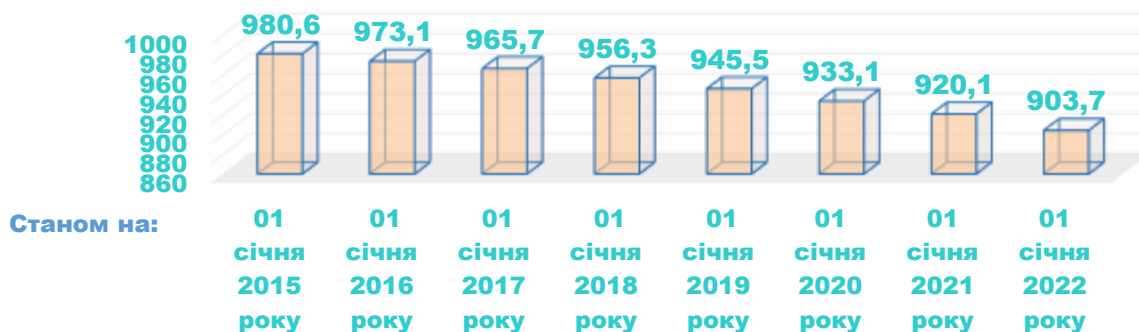

Діаграма 8 Прогноз використання свіжої води на потреби зрошення у Кіровоградській області до 2030 року, млн. м³/рік середній (базовий)

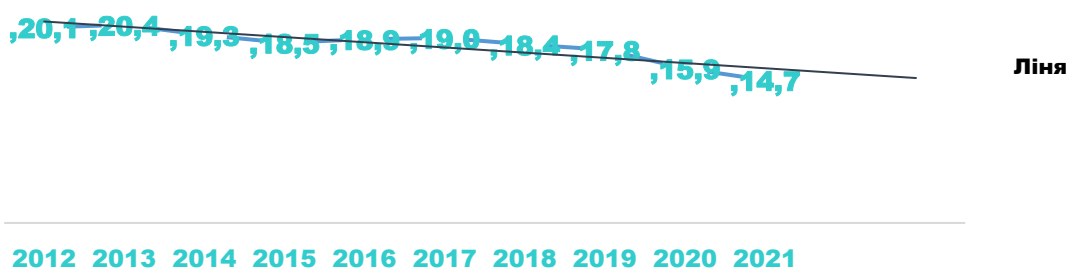
2.6.3 Прогноз використання води на господарсько-питні потреби

Зміна клімату також може вплинути на обсяги використання води населенням на господарсько-питні потреби. Зі збільшенням температури, більше води витрачається на побутовому рівні, наприклад, на підтримання гігієни, на питні потреби.

Якщо прийняти середню потребу у воді на одиницю населення сталою величиною, то загальний показник використання свіжої води на господарсько-питні потреби області можливо спрогнозувати з досить високою точністю, так як він корелює із чисельністю населення. Це чітко прослідковується на графіках нижче:

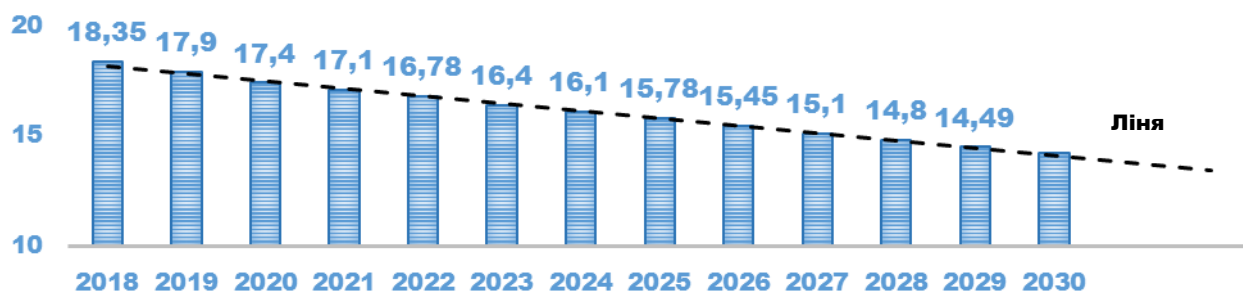

Діаграма 9 Чисельність наявного населення Кіровоградської області, тис. осіб.

Діаграма 10 Використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській області, млн. м³/рік

Таким чином, маємо три сценарії щодо зміни обсягу потреби свіжої води на господарсько-питні потреби населення Кіровоградської області в залежності від зміни чисельності населення при фіксованому відносному середньому споживанні:

оптимістичний, що передбачає скорочення населення на ~ 23%. Споживання води на господарсько-питні потреби скоротиться нижче 15 млн. м³/рік, що дозволить знизити навантаження на очисні споруди та джерела водопостачання.

Діаграма 11 Прогноз використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській обл., млн. м³/рік (оптимістичний сценарій)

середній (базовий), передбачає часткове зменшення населення області на ~ 13%. Споживання води на господарсько-питні потреби скоротиться

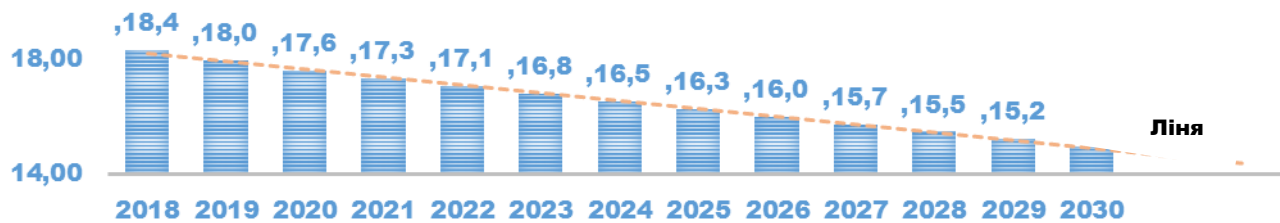
до 16 млн. м³/рік, що дозволить дещо знизити навантаження на очисні споруди та джерела водопостачання.

песимістичний, передбачає стабілізацію чисельності населення на рівні 2019 року. Споживання води на господарсько-питні потреби стабілізується на 18,5 млн. м³/рік, що практично ніяк не відобразиться на навантаженні водоочисних споруд та джерел водопостачання, на фоні збільшення потреб на інші галузі, наприклад, зрошення.

На основі статистичних даних країн, що проводили політику економії води населенням, можливо очікувати зміни у обсягах використання води на господарсько-побутові потреби на 1 людину в межах 10% за 10 років. Тому, зменшення використання на 10% приймемо за оптимістичний сценарій, на 5% - за базовий, і стабілізацію на рівні 2018 року – за песимістичний.

Прогноз зміни використання води на господарсько-побутові потреби у Кіровоградській області відносно базового сценарію зміни чисельності населення буде мати наступний вигляд:

22,00

Діаграма 12 Прогноз використання свіжої води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській обл., млн. м³/рік середній (базовий)

Таким чином, ріст обсягу використання води на 1 людину внаслідок кліматичних змін, не зможе суттєво вплинути на загальний обсяг використання води на господарсько-питні потреби у Кіровоградській області, особливо, при проведенні політики економії води. Причиною цього є швидка динаміка зменшення чисельності населення.

2.6.4 Прогноз використання свіжої води на виробничі потреби

Наступний за обсягом споживач води в Кіровоградській області – промисловість. Регіон має розвинуту харчову промисловість (переробка сільськогосподарської сировини), є підприємства машинобудування, виробництва будівельних матеріалів, металів, підприємства хімічної промисловості, велика кількість підприємств з видобутку копалин кар'єрним та шахтним методами, але згідно із правил ведення обліку водокористування, використання води на гірничі потреби не входить до категорії виробничих потреб.

Річні водні потреби промисловості – величина, що коливається із спадною тенденцією, як мінімум, протягом останніх 7 років. Цей тренд також корелює із скороченням населення області і погіршенням економічного становища.

Існує три сценарії розвитку профілю використання води на промислові потреби до 2030 року:

оптимістичний, який передбачає зниження антропогенного навантаження через скорочення потреб промисловості області на 10 % більш ефективно, ніж це спрогнозовано лінією тренду. З економічної точки зору це буде означати зниження промислового потенціалу області по різних причинах, в тому числі – зменшення населення та погіршення якості води;

середній (базовий), передбачає поступове скорочення середньої потреби води для промисловості на 13%, відповідно до прогнозу по лінії тренду. Передбачає збереження тенденцій у розвитку промисловості на теперішньому рівні;

песимістичний, який передбачає не таке суттєве скорочення потреб промисловості області, на 10 % менш ефективно, ніж спрогнозовано лінією тренду. В результаті, середній обсяг потреб промисловості у воді знизиться несуттєво, і стабілізується біля теперішнього рівня. Також не можна виключати вірогідність зміни тренду в напрямку зростання при успішній державній економічній політиці.

2.6.5 Сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами

Існує три загальні сценарії розвитку ситуації з водними ресурсами: оптимістичний, середній (базовий), та песимістичний.

Найбільш реалістичний – середній (базовий), який передбачає збереження більшості тенденцій і відсутність суттєвих реформ у сфері водокористування. Але цей сценарій не може враховувати випадкові флуктуації розвитку економіки та технічного чи соціального прогресу.

Оптимістичний сценарій передбачає позитивний збіг обставин, при якому певні негативні фактори нівелюються. Песимістичний сценарій передбачає негативний збіг обставин, при якому негативні процеси підсилюють деструктивний вплив одне одного.

Таблиця 33

Сценарії розвитку ситуації із водними ресурсами в області

Показник	Оптимістичний сценарій	Середній (базовий)	Песимістичний сценарій
1	2	3	4
Середньорічна температура	Ріст на ~ 0,5°C		
Річні опади	Зменшення на ~ 14 мм		
Клімат та гідрологія	Зміщення меж кліматичних зон на північ, зниження обсягу місцевого стоку, збільшення гідротермічного коефіцієнту		
Використання води на зрошення	Ріст на 50%	Ріст на 100%	Ріст на 150%
Господарсько-питні потреби при нинішньому відносному споживанні свіжої води	Зменшення на 20%	Зменшення на 10%	Не зміниться
Відносне споживання води на господарсько-питні потреби на 1 особу	Зменшення у межах 10%*		
Загальне використання води на господарсько-питні потреби при	Зменшення на 22%	Зменшення на 18%	Зменшення на 14%

1	2	3	4
базовому сценарію зміни чисельності населення			
Використання води на промислові потреби	Зменшення на 20%	Зменшення на 10%	Не зміниться
Загальне використання води	Зменшення на 15%	Зменшення на 5%	Ріст на 2%
Обсяг нормативно очищених зворотних вод	Зменшення на 10%	Зменшення на 20%	Зменшення на 25%
Річний обсяг добрив, внесених на с/г угіддях	Ріст на 15%	Ріст на 20%	Ріст на 25%
Концентрація забруднюючих речовин у поверхневих водоймах**	Ріст у межах 10%	Ріст у межах 15%	Ріст у межах 25%
Біологічне різноманіття водних екосистем***	Зменшення/зміна на 5%	Зменшення/зміна на 7%	Зменшення/зміна на 10%
Здатність екосистем до самовідновлення	Незначні порушення	Часткові локальні порушення	Значне порушення
Рекреаційний потенціал області	Зменшення кількості водойм із високим рекреаційним потенціалом, погіршення санітарних умов більшості рекреаційних зон		

Примітка: * обсяг господарсько-питних потреб корелює із кліматом не напряму, а через культурні явища, а тому ця залежність складна і мінлива та не піддається чіткому прогнозу;

** через значну складність процесу міграції біогенних речовин та процесу самоочищення екосистем, зростання обсягів використання добрив та зростання обсягів недостатньо очищених стічних вод, мають нелінійну залежність із збільшенням концентрації забруднюючих речовин у водоймах і тому вона не піддається чіткому підрахунку;

*** зміна видового складу екосистем по відношенню до 2010-2019 років. Через складність взаємозв'язків у екосистемах прогноз носить приблизний характер.

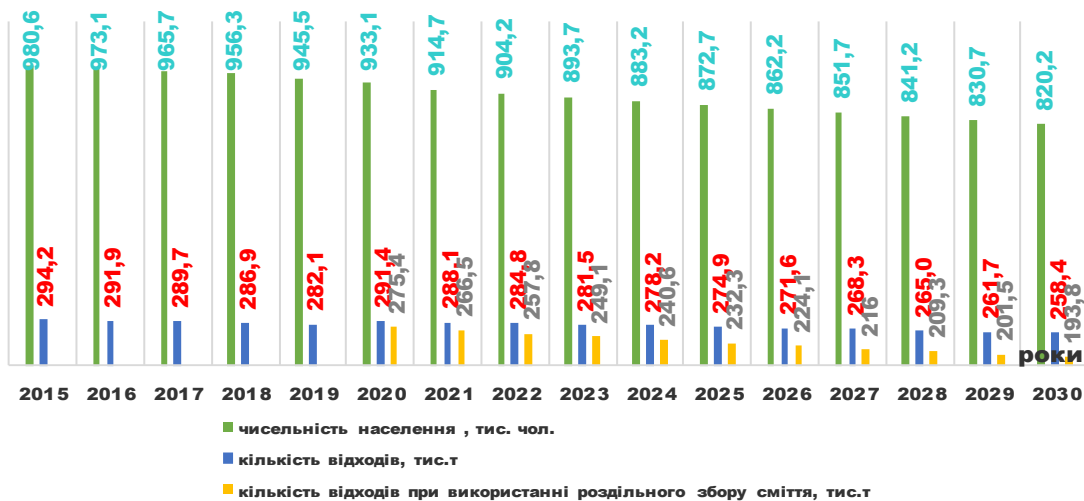
Таким чином, можна зробити висновок, що спроба проведення економічного та демографічного розвитку регіону неможлива без одночасного проведення заходів по відновленню та збереженню водних ресурсів.

2.6.6 Поводження з відходами. Прогноз утворення відходів у Кіровоградській області на період до 2030 року

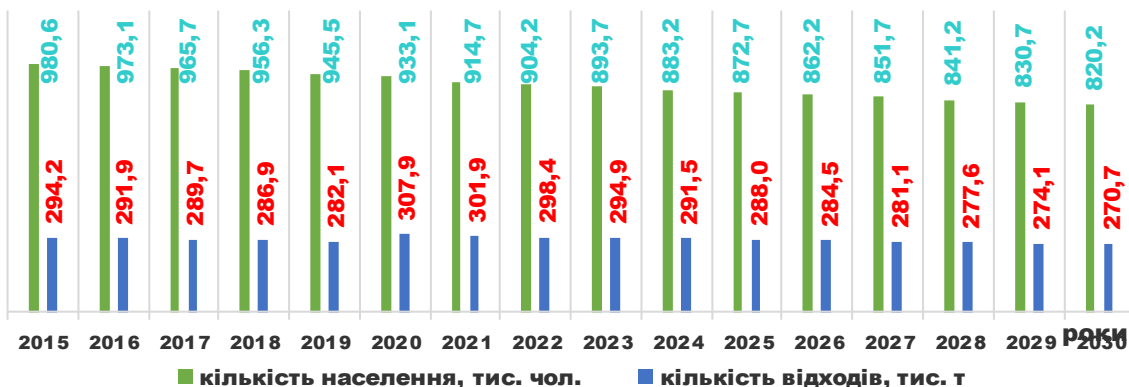
Для обчислень попередніх прогнозів кількості утворення ТПВ за трьома сценаріями (оптимістичним, середнім (базовий) і песимістичним) були вибрані наступні критерії: кількість побутових відходів на одну особу в Кіровоградській області - 300 кг/рік, чисельність населення по базовому варіанту сценарію та коефіцієнт збільшення кількості відходів з кожним роком, у відповідності до сценарію - 5%, 10%, 15%. Для оптимістичного прогнозу додатково був залучений показник роздільного збору сміття, згідно Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року. Ми спланували залучити до роздільного збору сміття 50% населення і вилучити з ТПВ до 50% ресурсоцінних компонентів. Такого результату не можна досягти при направленні нерозділеного сміття на сортувальну лінію – там вилучається не більше 15% ресурсоцінних компонентів (на сортувальній лінії в Кропивницькому лише близько 5%). Попередні прогнози свідчать, що кількість відходів в 2030 році між оптимістичним та песимістичним сценарієм

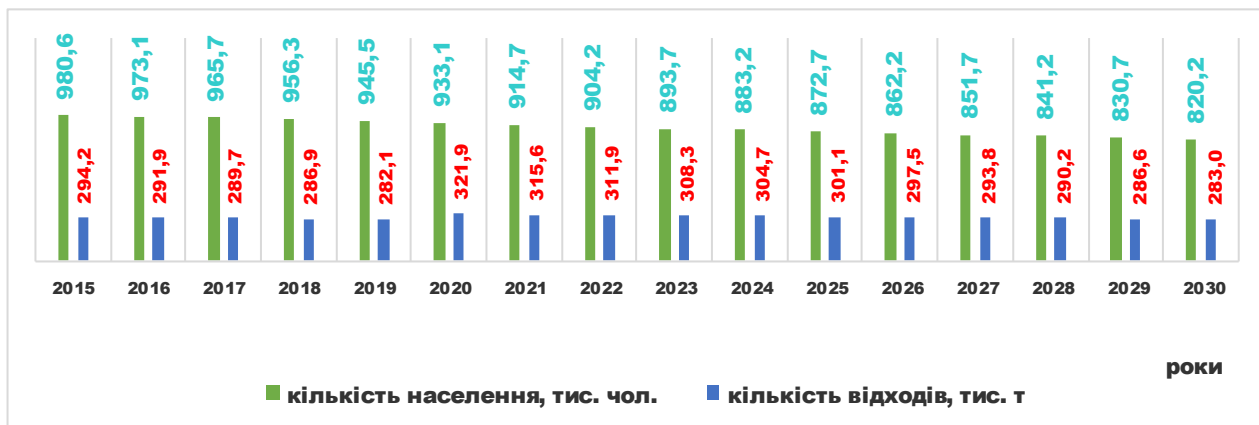
відрізняються майже в 1,5 рази. Такого результату значною мірою буде досягнуто за рахунок впровадження роздільного збору сміття.

Діаграма 13 Попередній прогноз кількості ТПВ з урахуванням чисельності населення Кіровоградської області на період до 2030 року з використанням роздільного збору сміття (оптимістичний прогноз)

Діаграма 14. Попередній прогноз кількості ТПВ з урахуванням чисельності населення Кіровоградської області на період до 2030 року середній (базовий)

Діаграма 15 Попередній пргноз прогнозу).кількості ТПВ з урахуванням чисельності населення Кіровоградської області на період до 2030 року (песимістичний)

Пропозиції щодо покращення ситуації з управління ТПВ:

1) Забезпечити повне охоплення населення області послугами зі збирання та вивезення ТПВ, що дозволить покращити стан навколишнього природного середовища, а також санітарне та епідеміологічне благополуччя населення;

2) розробити проект першої черги мережі регіональних полігонів для захоронення побутових відходів. Оптимальна зона охоплення (кластер) повинна включати територію, на якій проживає близько 400 тис. осіб. Внаслідок відносно високих капітальних та експлуатаційних витрат полігонів, що відповідають вимогам законодавства ЄС, такі об'єкти повинні мати мінімальну потужність близько 50 тис. т на рік (оптимальна потужність - 100 тис. т/рік) на кількість населення, що становить не менш як 150 тис. осіб;

3) завершити паспортизацію місць захоронення відходів та забезпечити у районах, де будуть організовані і функціонуватимуть нові регіональні полігони, припинення експлуатації, закриття та рекультивацію полігонів і сміттєзвалищ, які не відповідають вимогам екологічної безпеки;

4) вилучати якомога більше ресурсоцінних компонентів з побутових відходів за рахунок впровадження роздільного збору сміття. Для цього необхідно визначити обсяги утворення ТПВ; дослідити морфологічний склад побутових відходів (з урахуванням сезонності) та оновлювати ці дані кожні 5 років; вибрати технологічну схему роздільного збирання ТПВ; тип та кількість контейнерів; схему розташування контейнерів; організувати перевезення ресурсоцінних компонентів та провести агітаційну роботу з населенням. До 2030 року відсоток населення, яке здійснює роздільне збирання побутових відходів повинно складати не менше 48%;

5) передбачити на території області будівництво додаткових сміттєсортувальних станцій з подальшою переробкою відібраних компонентів. Забезпечити до 2030 року перероблення 50% побутових відходів від загального обсягу їх утворення;

6) сприяти будівництву сучасних біогазових станцій, які перетворюють органічні відходи (тваринництва, рослинництва, твердих побутових відходів, стічних вод) в електричну і теплову енергію та збалансовані органічні добрива.

7) передбачити на території області пункти прийому відходів I класу небезпеки, які можуть містити ртуть а саме: люмінесцентні, енергозберігаючі, дугові, ультрафіолетові лампи, ртутні термометри та ртутевмісні прилади з подальшою їх передачею на утилізацію.

8) продовжити впроваджувати системи по збору та використанню біогазу з існуючих полігонів і звалищ, що зменшить негативний вплив на навколишнє середовище та дасть змогу при цьому отримати значні об'єми біопалива.

Запланувати заходи з проведення на постійній основі із залученням ЗМІ та громадських організацій інформаційної та освітньо-виховної роботи з населенням щодо підтримки та впровадження нових систем і заходів у сфері поводження з відходами.

2.6.7 Прогноз демографічної ситуації.

Вплив війни на прогноз демографічної ситуації.

За прогнозами Ради ЄС, унаслідок війни та залежно від її тривалості населення України може скоротитися на 24–33 %.

Війна додала нових чинників, які погіршують демографічну ситуацію в Україні:

1) значна кількість загиблих та поранених як серед військових, так і серед цивільних. (згідно з даними Моніторингової місії ООН з прав людини, на 10 вересня 2022 року в Україні загинуло 5767 цивільних осіб, 8292 отримали поранення).

2) одним з наслідків війни є масштабна міграція населення за кордон

Переважає більшість мігрантів – жінки та діти (90 %). Тривалий характер війни, руйнування економічної структури України, складний період соціально-економічного повоєнного відновлення держави підвищує ризики неповернення додому значної частки цієї категорії населення. Тим часом зменшується й кількість молоді – це все загрожує погіршенням якості демографічного потенціалу країни в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Затягнута війна буде спонукати українців і далі мігрувати за кордон. Інтенсивність та векторність цього процесу залежатимуть від багатьох факторів:

- розширення чи звуження ареалу бойових дій;
- прогресу деокупації захоплених територій;
- стійкості місцевої критичної інфраструктури;
- безпосереднього обстрілу російськими військами населених пунктів;
- виникнення кризових явищ техногенного чи природного характеру;
- рівня соціально-економічного відновлення звільнених територій;
- змін ринку праці та економічної структури різних регіонів України тощо.

3) внутрішня міграція. Унаслідок масового внутрішнього переміщення людей з регіонів, які тимчасово окуповані або в яких тривають активні бойові дії, змінився демографічний склад деяких областей України – передусім східних та південних. Це значною мірою вплинуло на кількісну, вікову та гендерну структуру їхнього населення, оскільки велика частина жінок (усіх вікових груп), дітей та підлітків залишили місця постійного життя.

4) зниження народжуваності через наслідки війни та імовірне зниження народжуваності через меншу кількість жінок репродуктивного віку.

Невизначеність майбутнього, спричинена війною, може ускладнити ухвалення рішення про народження дитини для жінок та сімей.

5) вплив структури населення з високою часткою людей похилого віку. Навіть не маючи якісних даних про вікову структуру мігрантів чи ймовірну вікову структуру тих, хто повернеться в Україну, є висока ймовірність того, що нова вікова структура України матиме менше молоді та більше людей старшого віку, що створюватиме додатковий тиск на економіку під час реконструкції.

Крім того, прогноз не враховує такі додаткові фактори, як підвищена смертність через віддалені наслідки кризи здоров'я цивільного населення внаслідок поранень, інфекційних захворювань та інших травм, посилених війною.

За прогнозами фахівців відділу демографічного моделювання та прогнозування Інституту демографії НАН України, 2023 року середньоочікувана тривалість життя скоротиться у чоловіків на 0,8 року, у жінок - на 0,5 року.

Позитивний демографічний прогноз, необхідний для відновлення економіки та відбудови України, має ґрунтуватися на комплексі заходів політики й дій, які можуть охоплювати щонайменше такі три елементи:

- 1) зростання показників народжуваності з урахуванням зміцнення гендерної рівності та створення підтримка сім'ї;
- 2) залучення інвестицій у сферу охорону здоров'я та у людський капітал, зниження смертності;
- 3) активна, послідовна та виважена міграційна політика.

Висновок: Враховуючи прогнози Ради ЄС та фахівців відділу демографічного моделювання та прогнозування Інституту демографії НАН України можливо припустити що найбільш вірогідний сценарій - це погіршення демографічної ситуації в області внаслідок чого чисельність наявного населення Кіровоградської області станом на 01 січня 2024 року зменшиться і складе 884 -875 тис. осіб, зокрема через:

посилення негативних тенденцій у сфері природного відтворення населення, у тому числі вплив військової агресії російської федерації (зменшення частки осіб молодіжного та дорослого контингенту за віковими групами);

активізації міграційних процесів (особливо міждержавна міграція – переважно діти та жінки);

низький рівень середньої очікуваної тривалості життя при народженні у чоловіків (на 10 років менший, ніж у жінок) та статеві-віковий дисбаланс у структурі населення області;

зростання частки осіб старшої вікової групи (65 і більше років) у структурі постійного населення області.

2.7 Екологічні проблеми та вплив їх на здоров'я людини, які визначені у проєкті Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік

Розділ I. "Розвиток реального сектору економіки":

основні проблемні питання, які потребують вирішення у 2023 році:

погіршення родючості ґрунтів у зв'язку з неналежним веденням землеробства, що спричиняє стрімке посилення процесів мінералізації гумусу за рахунок недостатнього внесення органічних добрив;

низька конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, її невідповідність міжнародним стандартам якості й безпеки, переважно сировинний характер експорту;

незавершеність інвентаризації земель та їх грошової оцінки, у тому числі полезахисних лісових смуг;

недостатність фінансових ресурсів для реалізації виробничих програм енергозбереження та перехід на альтернативну та відновлювану енергетику, зокрема при виробництві та наданні комунальних послуг;

низька ефективність впровадження заходів з енергозбереження на об'єктах бюджетної та соціальної інфраструктури через відсутність інвестицій;

низька інвестиційна активність в області через військовий стан;

Розділ II. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення":

основні проблемні питання, які потребують вирішення у 2023 році:

зменшення людських ресурсів та втрата інтелектуального потенціалу області через повномасштабне російське вторгнення та виїзд населення області, зокрема працездатного за межі України, та більш безпечні регіони України;

низький рівень оновлення матеріально-технічної бази лікувально-профілактичних закладів області (придбання медичного обладнання, медикаментів, медичного автотранспорту тощо);

недостатнє кадрове забезпечення лікувально-профілактичних закладів області;

негативний вплив воєнного стану на неналежну організацію освітнього процесу;

застаріле обладнання харчоблоків у закладах загальної середньої освіти;

неможливість реалізації потенціалу молоді через невідповідність між попитом та пропозиціями на ринку праці;

збільшення кількості сімей та дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах;

Розділ III. "Сталий розвиток усіх територій":

основні проблемні питання, які потребують вирішення у 2023 році:

обмеженість коштів з державного і місцевих бюджетів на фінансування заходів з розробки планів просторового розвитку територій області;

недостатній рівень забезпеченості адміністративно-територіальних одиниць області містобудівною документацією, зокрема оновленою;

незадовільний транспортно-експлуатаційний стан більшості автомобільних доріг в області, потребують капітального або поточного ремонту;

зношеність мостів і шляхопроводів, за технічними параметрами не відповідають вимогам сучасних норм і фактичному навантаженню;

високий ступінь зношеності основних фондів усіх видів транспорту та дорожнього господарства;

складний фінансовий стан підприємств житлово-комунального господарства;

зношеність водопровідно-каналізаційних та теплових мереж, застаріле енергоємне обладнання, що призводить до високих питомих витрат та втрат матеріальних і енергетичних ресурсів при виробництві та наданні комунальних послуг;

розбалансованість системи централізованого опалення у населених пунктах області;

обмеженість енергетичних ресурсів (палива, природного газу, електроенергії) для виробництва та надання комунальних послуг через збройну агресію російської федерації;

недостатність у підприємств комунальної теплоенергетики та водопровідно-каналізаційного господарства альтернативних та резервних джерел енергії для застосовування у виробничому процесі у разі відсутності електропостачання;

низький рівень впровадження роздільного збирання побутових відходів;

невідповідність місць видалення відходів на території області вимогам природоохоронного законодавства та низький рівень вжиття заходів щодо вирішення питання оптимізації кількості місць видалення відходів;

Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури":

основні проблемні питання, які потребують вирішення у 2023 році:

забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств, автотранспорту, ведення бойових дій та знищення або пошкодження інфраструктурних об'єктів на території держави;

забруднення водних об'єктів недостатньо-очищеними стічними водами від комунальних та промислових підприємств;

збільшення обсягів утворення відходів у різних галузях життєдіяльності людини, накопичення їх у місцях тимчасового зберігання;

виснаження та деградація земель внаслідок вирубки лісосмуг та недодержання сівозмін сільськими господарствами (виробниками);

самовільні рубки лісів та громіздкість процедури відшкодування шкоди, заподіяних порушниками у примусовому порядку;

відсутність земель несільськогосподарського призначення для заліснення; забруднення навколишнього природного середовища твердими побутовими відходами;

збільшення обсягів утворення відходів у різних галузях життєдіяльності людини, накопичення їх у місцях тимчасового зберігання;
критичний технічний стан переважної більшості каналізаційних очисних споруд;
незадовільний технічний стан гідротехнічних споруд водосховищ та ставків;

замулення річок, ставків та водосховищ, що призводить до підняття рівня ґрунтових вод та як наслідок матеріальних збитків, виникнення соціальної напруги у місцях проживання людей де мають місце процеси підтоплення повеневими та підземними ґрунтовими водами.

2.8 Прогноз змін у довкіллі, якщо Програма не буде затверджена

У разі, якщо проєкт Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік не буде затверджено, основні екологічні проблемні питання, які потребують вирішення у 2023 році, і поточний стан довкілля залишаться незмінними (*Підрозділ 2.6 Екологічні проблеми та вплив їх на здоров'я людини, які визначені у проєкті Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік*).

Детальніше, розглянемо зміни стану довкілля, якщо ДДП не буде затверджено.

Ймовірні зміни стану атмосферного повітря та стану кліматичних умов території, якщо ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони атмосферного повітря не будуть реалізовані, стан **атмосферного повітря на території** області, **кліматичні умови території** більш ймовірно залишаться на рівні сучасних показників.

За умов нарощування об'ємів виробництва промислових підприємств на території області збільшення бюджетних, комунальних закладів та житлового сектору Кіровоградської області – є **ризик погіршення якості атмосферного повітря, який може призвести до зниження якості екологічних показників стану довкілля**. При цьому, рівень забруднення атмосферного повітря, швидше за все матиме тенденцію до зростання, що може знизити рівень комфортного проживання населення.

Тому, Програмою визначено ряд заходів, які спрямовані на покращення стану атмосферного повітря та запобігання змінам клімату:

- 1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки;
- 2) реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";
- 3) реалізація завдань та заходів обласної програми цивільного захисту Кіровоградської області на 2022-2027 роки;

- 4) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області;
- 5) реалізація обласної програми збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського професійного театру "Земля корифеїв" на 2018-2020 роки (продовжена до 2023 року);
- 6) забезпечення розробки та реалізації завдань та проєктів програми з відновлення Кіровоградської області на 2023-2027 роки;
- 7) продовження реалізації соціального проєкту "Активні парки - локації здорової України";
- 8) вжиття заходів щодо мінімізації і усунення наслідків негативного впливу на довкілля через ведення бойових дій та знищення або пошкодження інфраструктурних об'єктів;
- 9) модернізація та удосконалення діючих виробничих потужностей;
- 10) впровадження новітніх технологій, нових видів продукції та техніки у промисловості;
- 11) сприяння проведенню робіт із стандартизації та сертифікації продукції, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції та товарів місцевого виробництва;
- 12) створення стимулів для активізації технічної модернізації та інноваційної діяльності в промисловому виробництві;
- 13) забезпечення підприємств галузей економіки та сфер діяльності альтернативними джерелами енергопостачання.
- 14) вжиття заходів щодо забезпечення врахування, впровадження на промислових підприємствах альтернативних видів енергозабезпечення;
- 15) встановлення (модернізація) котлів для роботи на альтернативних видах палива, впровадження установок, які працюють на біогазі та впровадження систем накопичення енергії;
- 16) забезпечення підприємств галузей економіки та сфер діяльності альтернативними джерелами енергопостачання.
- 17) забезпечення координації роботи міського електричного транспорту та його технічне обслуговування в умовах воєнного стану;
- 18) підвищення рівня екологічності та енергоефективності автомобільного транспорту;
- 19) сприяння розбудові та відновленню залізничної інфраструктури, що знаходиться на території області;
- 20) забезпечення через засоби масової інформації систематичної роз'яснювальної роботи з громадськістю, проведення спільно з працівниками Національної поліції рейдів з виявлення порушників правил пожежної безпеки;
- 21) поліпшення стану пожежної та техногенної безпеки населених пунктів та території області;

Крім того, якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області, забруднення атмосферного повітря та накопичення в ньому шкідливих речовин може проявлятися в зростанні показників

захворюваності й смертності від хвороб органів дихання, створюватиметься подальше існування ризиків шкідливого впливу на здоров'я населення, що мешкає (перебуває) в межах області.

Ймовірні зміни стану земельних ресурсів та ґрунтів, якщо ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони навколишнього природного середовища не будуть реалізовані, **є ризик погіршення якісного стану ґрунтів на території Кіровоградської області.**

Зокрема, без впровадження основних заходів Програми щодо:

- 1) здійснення контролю за станом дотримання вимог земельного законодавства;
- 2) виконання заходів з охорони земель в частині виготовлення робочих проєктів землеустрою, у тому числі стосовно рекультивації порушених земель у наслідок бойових дій, їх подальша реалізація;
- 3) збереження та відтворення родючості ґрунтів;
- 4) реалізація завдань і заходів обласної програми розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2018-2023 роки;
- 5) оптимізація землекористування, системна протидія ерозійним процесам;
- 6) поповнення бази електронного реєстру земельних ділянок, що знаходяться у власності і користуванні громадян, бази даних договорів оренди та автоматизованої бази даних державного земельного кадастру;
- 7) розробки проєктів землеустрою еколого-економічного обґрунтування сівозмін;
- 8) стимулювання агроекологічної діяльності, зокрема розвитку альтернативного органічного агровиробництва;
- 9) проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів за рахунок коштів, які надійшли в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва та знаходяться на спецрахунках відповідних рад;
- 10) виконання заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливої дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протиповеневий захист сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, у тому числі внаслідок підтоплення дамб;
- 11) розширення площ зрошуваних земель, зокрема шляхом реконструкції зрошувальних систем, придбання поливної техніки та улаштування систем краплинного зрошення та забезпечення їх ефективного використання;
- 12) забезпечення захисту від підтоплення 6 населених пунктів; 180 садиб; 60 га сільгоспугідь; 50 га лісових насаджень;

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області це може призвести до погіршення родючості ґрунтів у зв'язку з неналежним веденням землеробств, до виснаження та деградація земель внаслідок вирубки лісосмуг та недодержання сівозмін сільськими господарствами (виробниками) тощо.

Ймовірні зміни стану рослинного та тваринного світу, якщо ДДП не буде затверджено.

У випадку, якщо Програму не буде затверджено, а заходи з охорони навколишнього природного середовища не будуть реалізовані, скоріш за все залишаться на сталому рівні, але впровадження заходів з охорони навколишнього природного середовища може позитивно вплинути на чисельності різних видів флори та фауни, зокрема:

- 1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки;
- 2) реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";
- 3) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень;
- 4) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області;
- 5) охорона тваринного світу;
- 6) вжиття заходів щодо збільшення чисельності мисливської фауни;
- 7) розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій;
- 8) розроблення проєктів створення територій і об'єктів природно-заповідного фонду Кіровоградської області та організація їх територій в Кропивницькому, Олександрійському районах;
- 9) проведення наукових досліджень з метою ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду Кіровоградської області;
- 10) розвиток учнівського лісництва;

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області це може призвести до втрати природного біорізноманіття біологічної стійкості і витіснення цінних видів флори та фауни та втрат генофонду рідкісних видів лікарських та декоративних рослин завдає неконтрольована експлуатація їх ресурсів.

Ймовірні зміни стану геологічних та гідрографічних умови, якщо ДДП не буде затверджено.

Програмою не передбачається реалізація завдань та заходів, які можуть призвести до негативного впливу на геологічне і гідрогеологічне середовище на території Кіровоградської області.

Тому у випадку, якщо ДДП не буде затверджено, стан геологічного та гідрологічного середовища території Кіровоградської області більш ймовірно залишаться на рівні сучасних показників.

Але без впровадження заходів Програми щодо:

- 1) сприяння вирішенню за участі центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування проблемних питань у функціонуванні підприємств промисловості, що розміщені на території області, у т.ч. державних підприємств, зокрема, урановидобувних шахт "Східний гірничо-збагачувальний комбінат";

2) проведення технічного переоснащення підприємств добувної промисловості на основі впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних та безвідходних технологічних процесів;

3) впровадження екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств;

4) реалізації пілотного проекту по виготовленню та ремонту з комбайнів для шахт (ТОВ "НВП "ІНКОМ ТЕХНІКА" Олександрійська територіальна громада);

5) забезпечення розвитку науково-інноваційного співробітництва вищих навчальних закладів і наукових установ з суб'єктами господарювання реального сектору економіки.

б) проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок;

7) проведення берегоукріплювальних робіт Кременчуцького водосховища проведено розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 15 км;

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області існує ризик активізації небезпечних фізико-геологічних явищ та процесів. Зокрема, проблеми щодо умов скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти скидання мінералізованих шахтних вод без очистки.

Ймовірні зміни стану водних ресурсів, якщо ДДП не буде затверджено.

З метою охорони водних ресурсів та їх раціонального використання у Програмі визначено ряд заходів щодо вирішення проблемних питань з охорони і раціонального використання водних ресурсів на території Кіровоградської області:

1) ведення державного обліку водокористування, водного кадастру, паспортизація водних об'єктів;

2) розроблення та встановлення режимів роботи водних об'єктів;

3) створення резервних запасів матеріалів, обладнання, палива, установок очищення води у підприємствах області, які надають послуги з централізованого водопостачання, водовідведення та тепlopостачання;

4) покращення стану поверхневих вод, у тому числі забруднених через систематичне знеструмлення очисних споруд, шляхом проведення модернізації та будівництва нових каналізаційних очисних споруд на підприємствах житлово-комунального господарства;

5) проведення державного моніторингу масивів поверхневих вод;

б) розроблення альтернативних джерел водозабезпечення населених пунктів;

7) проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок;

8) покращення якості зворотних вод шляхом проведення реконструкції каналізаційних очисних споруд в смт Онуфріївка Олександрійського району,

Марто-Іванівських каналізаційних очисних споруд у м. Олександрії, будівництва каналізаційної насосної станції в смт Новгородка Кропивницького району;

9) покращення стану водозахисної смуги річки Бобринка на території Бобринецької міської ради та проведення робіт по водовідведенню у с. Лікарівка Олександрійського району;

10) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" по реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства та здійснення органом управління згідно з законодавчо визначеними повноваженнями контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства;

11) здійснення еколого-просвітницьких заходів;

12) зменшення частки ветхих і аварійних інженерних мереж;

13) збільшення протяжності нових та реконструйованих мереж водопостачання та водовідведення у населених пунктах - 5 км;

Якщо вищезазначені заходи Програми не будуть реалізовані на території області, в майбутньому існує загроза погіршення якісного стану водних ресурсів через потрапляння забруднених стічних вод до водних об'єктів, подальший розвиток житлової та громадської забудови населених пунктів області, як і виробничо-промислового сектору, спричинятиме техногенне навантаження на водні об'єкти, що розташовані на території області.

Ймовірні зміни стану поводження з відходами, якщо ДДП не буде затверджено.

З метою забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів на території області Програмою визначено ряд заходів щодо:

1) забезпечення реалізації заходів, направлених на виконання вимог пункту "і" статті 32 Закону України "Про відходи" в частині заборони захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів та необхідності впровадження в населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів, облаштування сміттєпереробних ліній або станцій та доцільності будівництва сміттєпереробних заводів;

2) будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам;

3) забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання твердих побутових відходів;

4) подальше впровадження у населених пунктах області часткового роздільного збирання окремих компонентів твердих побутових відходів та як основне завдання - масове впровадження роздільного збирання побутових відходів;

5) забезпечення системного підходу до обробки/переробки побутових відходів;

6) розробка та реалізація Регіонального плану поводження з відходами на період до 2030 року;

7) проведення роз'яснювальної роботи з населенням громади, школярами щодо поводження з побутовими відходами, їх роздільного збирання.

У разі не виконання заходів, передбачених Програмою, фактор поводження з відходами матиме найбільше значення серед ризиків шкідливого впливу на довкілля на території області.

Залишатиметься на низькому рівні надання послуг у сфері управління відходами та розвиток відповідної інфраструктури на території області, можливе збільшення кількості стихійних сміттєзвалищ і полігонів для їх захоронення, можливе накопичення промислових відходів та як слідство погіршення санітарного стану населених пунктів області.

Розвиток системи поводження з промисловими відходами є одним із першочергових завдань органів влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. У цій сфері запланована розробка та реалізація Регіонального плану поводження з відходами; очікується, що його реалізація забезпечить досягнення екологічних стандартів в сфері поводження з відходами і на місцевому рівні.

Ймовірні зміни стану здоров'я населення, якщо ДДП не буде затверджено.

З метою поліпшення здоров'я населення області, забезпечення доступу усіх громадян до медичних послуг належної якості, покращення якості та доступності надання всіх рівнів медичної допомоги населенню, формування у громадян пріоритету здорового способу життя Програмою передбачається реалізація основних завдань спрямованих на:

зниження смертності населення, збільшення середньої очікуваної тривалості життя та зниження показників захворюваності на "соціальні хвороби" – туберкульоз, наркотична та алкогольна залежності, від хвороб органів дихання, від злоякісних новоутворень, ВІЛ-інфекції; та COVID-19 шляхом виконання завдань щодо:

1) формування спроможної мережі – кластеризація госпітальних округів;

2) забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим, здійснення розширеного неонатального скринінгу, впровадження допоміжних репродуктивних технологій;

3) запобігання поширенню захворювання на туберкульоз шляхом обов'язкових профілактичних медичних оглядів на туберкульоз, насамперед серед груп ризику щодо туберкульозу, проведення профілактичних щеплень проти туберкульозу відповідно до законодавства у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, забезпечення своєчасного виявлення хворих на туберкульоз та ефективне лікування з акцентом на амбулаторному лікуванні у закладах первинної медико-санітарної допомоги;

4) забезпечення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної

профілактики ВІЛ-інфекції; моніторинг прихильності людей, що живуть з ВІЛ-інфекцією до антиретровірусної терапії;

5) імплементація сучасних інноваційних технологій для удосконалення і розвитку екстреної медичної допомоги, онкологічної, паліативної допомоги, охорони психічного здоров'я, реабілітації;

6) забезпечення за рахунок наявних та додаткових ресурсів профілактики, ранньої діагностики і лікування неінфекційних захворювань (серцево-судинні захворювання, зокрема гострого інфаркту міокарду, тощо);

7) вжиття заходів щодо профілактики інфікування та поширення захворюваності на вірусні та інфекційні хвороби, забезпечення госпітальних баз, визначених для надання медичної допомоги хворим на COVID-19 або з підозрою на нього необхідним для цього обладнанням, засобами, медикаментами;

8) надання якісних та доступних медичних послуг пацієнтам у невідкладних станах, розвиток екстреної медичної допомоги та медицини катастроф;

9) проведення реконструкції та ремонтних робіт в мережі закладів охорони здоров'я третинного рівня надання медичної допомоги населенню області;

10) продовження впровадження реформи шкільного харчування;

11) створення безпечних умов перебування дітей в освітніх закладах області шляхом облаштування укриттів відповідно до рекомендацій ДСНС в Кіровоградській області;

12) забезпечення ефективної соціальної реабілітації дітей із сімей, які опинились у складних життєвих обставинах;

13) здійснення заходів, спрямованих на соціальну реабілітацію осіб, які опинились у складних життєвих обставинах, в тому числі через забезпечення ефективної діяльності Кіровоградського обласного центру соціально-психологічної допомоги.

14) забезпечення функціонування спеціалізованих служб підтримки для осіб постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;

15) підвищення в умовах воєнного стану безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді. Популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді;

16) забезпечення надання державних гарантій для осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи (компенсації, допомоги, санаторно-курортне лікування, безкоштовні ліки і зубопротезування тощо), відповідно до чинного законодавства, військовослужбовцям, звільненим з військової строкової служби, студентам/курсантам вищих навчальних закладів;

17) забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб з інвалідністю, ветеранів війни; охоплення реабілітаційними заходами дітей з інвалідністю; забезпечено реабілітаційними заходами 120 дітей з інвалідністю;

18) реалізація обласної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року;

- 19) забезпечення системної реабілітаційної та спортивної роботи з особами, які мають обмежені фізичні можливості;
- 20) проведення в умовах воєнного стану реконструкції, капітального ремонту, поліпшення матеріально-технічної бази обласних комунальних закладів, зокрема, продовження реконструкції будівлі комунального закладу "Кіровоградської обласної спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву "Надія", яка розташована за адресою: вул. Велика Пермська, 1 у м. Кропивницький;
- 21) забезпечення в умовах воєнного стану функціонування існуючої мережі центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх", збільшення рівня охоплення громадян фізичною культурою і масовим спортом (проведення різноманітних фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів, конкурсів, фестивалів, спортивних свят за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення);
- 22) продовження реалізації соціального проекту "Активні парки - локації здорової України";
- 23) охоплення 6,9% населення області всіма видами фізкультурно-оздоровчої діяльності.
- 24) надання соціальної та/або психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам, організація надання їм допомоги з урахуванням визначених потреб;
- 25) надання спеціалізованої медичної допомоги, послуг з реабілітації в сфері охорони здоров'я та психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам;
- 26) забезпечення безперебійного функціонування пунктів незламності на території області;
- 27) реалізація заходів Комплексної програми профілактики злочинності в Кіровоградській області на 2021-2025 роки;
- 28) посилення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами щодо охорони громадської безпеки, громадського порядку, боротьби із злочинністю, організації правового інформування і виховання населення.
- 29) забезпечення нагальної потреби населення під час перебування в пунктах незламності;
- 30) забезпечення публічної безпеки і порядку та захист населення від протиправних проявів.

Враховуючи вищевикладене Програма передбачає комплекс завдань, спрямованих на вирішення конкретних проблем довкілля, які виникли в результаті техногенного втручання. Це відтворення якості ґрунтів на сильно забруднених локальних територіях області на основі моніторингових даних, збереження і відтворення якості природних і сільськогосподарських земельних ресурсів регіону, збереження та підтримка якості довкілля (забруднення повітря, водних об'єктів, ґрунтів, радіаційної ситуації тощо), та інформування громад.

Реалізація Програми дозволить здійснити кроки у покращенні екологічної ситуації області, призведе до більш раціонального використання та відтворення природних ресурсів, поступового забезпечення екологічної безпеки та зниження рівня ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру

III. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності і здоров'я людей на територіях, які ймовірно зазнають впливу

3.1 SWOT-аналіз екологічної ситуації у Кіровоградській області

Аналіз поточного стану навколишнього середовища, в тому числі здоров'я населення, дозволив виявити основні соціально-економічні та екологічні проблеми, що уповільнюють розвиток Кіровоградської області.

Для визначення найгостріших проблем та реальних можливих шляхів їх вирішення на рівні місцевої влади доцільно провести SWOT-аналіз.

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між "внутрішніми" (сильні та слабкі сторони) та "зовнішніми" (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Кіровоградської області.

Таблиця 34

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Зручне географічне розташування у центрі України та розвинене транспортно-логістичне сполучення	1. Незадовільний стан ґрунтів. Деградація земель та опустелювання
2. Одні з найбільших площ родючих земель	2. Високий рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем
3. Значна забезпеченість мінеральними ресурсами	3. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами
4. Багатогалузевий промисловий комплекс	4. Забруднення поверхневих і підземних вод, цвітіння води у водосховищах
5. Наявність унікальних об'єктів природно-рекреаційного значення, об'єктів туризму	5. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту
6. Наявність радонових мінеральних вод	6. Наявність кар'єрів, вуглерозрізів, що не розробляються, відвалів гірничих порід з вмістом урану
7. Наявність потенційно вільних територій для розвитку рекреації	7. Обмеженість об'єктів туристичної інфраструктури (готелів, мотелів, баз і зон відпочинку, об'єктів придорожного сервісу тощо) та послуг для їх клієнтів і неналежний рівень сервісу у переважній їх більшості
	8. Недостатній рівень забезпеченості населених пунктів області централізованим водопостачанням та не відповідність джерел питного водопостачання санітарним нормам
	9. Недостатність об'єктів і неналежний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньої та соціальної інфраструктури
	10. Ерозійні процеси, руйнування берегів Кременчуцького водосховища

Таблиця 35

Можливості	Загрози
1. Модернізація виробничих потужностей промислових підприємств, встановлення новітніх технологій очистки шкідливих викидів від промислових підприємств	1. Складна демографічна ситуація. Зростання рівня захворюваності у населення внаслідок забруднення довкілля
2. Контроль (моніторинг) за станом довкілля та умовами життєдіяльності і здоров'я людей на територіях де зосереджені уранові шахти	2. Радіаційне забруднення ґрунтів в наслідок розробки уранових родовищ
3. Проведення заходів, спрямованих на охорону земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів	3. Висока розораність сільськогосподарських угідь, що призводить до деградації земель та створює загрозу екологічній безпеці області
4. Забезпечення споживачів області питною водою нормативної якості	4. Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин зі зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства
5. Проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок	5. Замулення річок, ставків та водосховищ, що призводить до підняття рівня ґрунтових вод та як наслідок - матеріальних збитків, виникнення соціальної напруги у місцях проживання людей, де мають місце процеси підтоплення повеневими та підземними ґрунтовими водами
6. Впровадження регіонального плану поводження з відходами	6. Відсутність сучасної системи поводження з твердими побутовими відходами, накопичення великої їх кількості у місцях видалення відходів
7. Оновлення рухомого складу всіх видів транспорту (модернізації об'єктів міського електротранспорту, оновлення рухомого складу громадського транспорту	7. Значні обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел (газопилової суміші), які сприяють загазованості житлових районів у населених пунктах області
8. Використання альтернативних джерел енергії. Збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива	8. Зростання кількості аварійних ситуацій через значний ступінь зносу основних засобів об'єктів інфраструктури у галузі житлово-комунального господарства, у першу чергу систем тепlopостачання, водopостачання і водовідведення
9. Зростання популярності сільського зеленого туризму, об'єктів культурної і архітектурної спадщини серед населення України та іноземних туристів	9. Низький рівень обізнаності населення щодо цінності територій та об'єктів природно-заповідного фонду та стану довкілля
10. Реалізація та фінансування заходів і проектів державних цільових програм та бюджетних програм, таких як "Питна вода України", "Розвиток автомобільних доріг України", в галузі охорони здоров'я і освіти, охорони навколишнього природного середовища	10. Відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об'єктів природно-заповідного фонду
11. Залучення коштів державного бюджету, грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку	11. Перевищення вмісту радону в атмосферному повітрі, питній воді (у свердловинах та громадських колодязях)
12. Проведення моніторингу атмосферного повітря та діагностичного моніторингу масивів поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення	

Виявлені при проведенні SWOT-аналізу слабкості, можливості і загрози можуть бути використані при прийнятті стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень.

На основі здійсненого аналізу поточного стану довкілля Кіровоградської області, у тому числі здоров'я населення (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, ґрунти, кліматичні фактори, рівня забруднення довкілля та здоров'я населення) та SWOT-аналізу сукупний вплив від реалізації Програми є екологічно допустимим.

Виконання заходів Програми, буде спрямовано на виконання екологічних індикаторів та передбачає реалізацію заходів, спрямованих на встановлення новітніх технологій очистки шкідливих викидів від промислових підприємств, зокрема підприємств добувної та переробної промисловості, покращення енергопостачання та розвиток альтернативної енергетики, створення системи поводження з твердими побутовими відходами, раціональне використання водних ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища стічними водами, створення системи спостереження за станом навколишнього середовища, охорони та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, буде мати незначний вплив на стан довкілля.

IV. Основні екологічні проблеми Кіровоградської області

Кіровоградська область має досить високий показник антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Забруднюються повітря, води і ґрунти, збіднюється ландшафтне і біотичне різноманіття, що негативно впливає на живі організми. Природокористування у багатьох аспектах є нераціональним та екологічно незбалансованим.

Найгострішими проблемами в області є тривале забруднення поверхневих та підземних вод, повітря та земель внаслідок господарської діяльності, накопичення промислових та побутових відходів.

1. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспортом.

Кіровоградська область має розвинений промисловий потенціал, що зумовлює значне техногенне навантаження на навколишнє середовище.

Особливо актуальною є проблема забрудненості атмосферного повітря шкідливими викидами (оксиди вуглецю, оксиди азоту, сірчаного ангідриду та інші) промислових підприємств. Основними забруднювачами довкілля є підприємства добувної та переробної промисловості, транспорту та зв'язку.

До переліку екологічно небезпечних об'єктів, розташованих у Кіровоградській області, які фактично справляють значний негативний вплив на довкілля, належать такі підприємства: ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" – накопичено 47010,9 тис.т відходів у хвостосховищі в балці "Щербаківська" Олександрійського району (вид економічної діяльності – добування уранової та торієвої руди, виробництво та переробка ядерного палива); ТОВ "Побужський феронікелевий комбінат" – викиди забруднюючих

речовин в атмосферне повітря складають 3639,6 т/рік (вид економічної діяльності – виробництво кольорових металів (нікелю)); Кіровоградське ВКГ ОКВП "Дніпро-Кіровоград" – скид 10,1 млн.м³ стічних вод на рік (вид економічної діяльності – забір, очищення та скид стічних вод).

На стан повітря у містах (м.Кропивницький, м.Знам'янка, м.Олександрія і м.Світловодськ), в яких проживає майже половина усього населення Кіровоградщини, значний вплив має автотранспорт.

Автомобільний транспорт залишається одним з основних джерел атмосферного забруднення, внесок якого становить приблизно 30% від загальної кількості атмосферних викидів. А у містах автомобільні викиди можуть сягати 85%, значно переважаючи над промисловими.

На транспорт припадає 60% викидів вуглекислого газу, 42% оксидів азоту, 40% вуглеводнів, 18% чадного газу

Викиди автотранспорту містять до 200 хімічних сполук, частина з яких надзвичайно токсичні. Частка автомобільного транспорту у викидах шкідливих речовин становить 90%, у тому числі: 94% – у викидах оксиду азоту, 92% – у викидах оксиду вуглецю, 90% сажі, 75% викидів метану та неметанових органічних сполук, 70% викидів діоксиду сірки, 62–65% викидів діоксиду азоту

Так, у 2021 році рівень забруднення атмосферного повітря в м. Кропивницькому протягом 2021 року характеризувався збільшенням концентрації діоксиду сірки на 0,01% та сажі на 0,005%

У м. Світловодську – збільшення діоксиду сірки на 0,004%, оксиду вуглецю на 1,3%, діоксид азоту – та оксиду азоту - на 0,01% у порівнянні з 2020 роком.

2. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами, значна віддаленість основних річок (Дніпро, Синюха, Інгулець, Карачунівське водосховище) від промислових центрів області, нерівномірність розподілу ресурсів підземних вод в області, що створює додаткові обмеження у розвитку регіону.

За власним річковим стоком (без врахування транзитного), Кіровоградська область одна із найменш забезпечених в Україні. Відповідно до доповідей ООН, території, забезпеченні стоком менше ніж на 2 тис. м³/рік на 1 особу вважаються недостатньо забезпеченими водними ресурсами. Для Кіровоградської області цей показник складає 1.1 тис. м³/рік в середньоводний рік.

Характерним негативним явищем для області є те, що водні ресурси розподілені нерівномірно. Найбільша кількість водних ресурсів зосереджена в річках Південний Буг та Дніпро у прикордонних районах області, де потреба у воді незначна, а віддаленість від промислових центрів області не дає змоги їх використовувати.

Річковий стік регулюється 57 водосховищами, загальним об'ємом 216 тис.м³, площею водного дзеркала 8,7 тис.га, ставками в кількості 2996 загальним об'ємом 214,5 млн.м³, площею водного дзеркала 18,1 тис. га.

Наявні водні ресурси не забезпечують у повному обсязі потреби населення та галузей економіки, оскільки водні ресурси по території області розподілені нерівномірно. Покриття дефіциту водних ресурсів здійснюється шляхом забору води з річки Дніпро та її подачею в маловодні регіони.

3. Недостатній рівень забезпеченості населених пунктів області централізованим водопостачанням та не відповідність джерел питного водопостачання санітарним нормам.

Питне водопостачання області на 70 % забезпечується за рахунок поверхневих вод, які перекидаються із р. Дніпра водоводом Дніпро-Кіровоград. Якість води річки Дніпро є вирішальним чинником санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Складна в регіоні ситуація з водопостачанням. Централізованим водопостачанням охоплені лише 22 з 27 селищ міського типу (81,5%) та 217 з 990 сіл (21,9%).

Відсутнє централізоване водопостачання у смт Знам'янка Друга (м. Знам'янка), смт Єлизаветградка (Кропивницький район), смт Капітанівка (Новоукраїнський район), смт Павлиш (Олександрійський район) та смт Салькове (Голованівський район).

Тривожним фактом залишається те, що близько 4,5% сіл Кіровоградської області частково або повністю залежать від привозної води, і більше 75% не мають доступу до центрального водопостачання.

Жителі м. Долинської (187 споживачів), частина жителів м. Новоукраїнки, смт Устинівки та 11 сіл Кропивницького району користуються привізною водою.

Важливий індикатор – показник відповідності санітарним нормам сільських джерел питного водопостачання, адже вода в містах набагато якісніша завдяки встановленим системам очистки.

Ситуація у Кіровоградській області критична - лише 4,9% сільських джерел водопостачання відповідають санітарним нормам.

Ще гірша ситуація з комунальними джерелами питного водопостачання: загальний показник відповідності у Кіровоградській області становить лише 3,3%.

4. Проблеми із якістю водних ресурсів

Природні води Кіровоградської області високомінералізовані, що призводить до підвищеного навантаження на очисні споруди. Але окрім цього, через сільськогосподарську направленість регіону, велику кількість несанкціонованих скидів забруднених вод, порушення водоохоронних заходів тощо, спостерігається високий рівень забруднення біогенними речовинами. Це явище посилюється в маловодні роки та в теплі періоди року, при посиленні випаровування із водних об'єктів. Майже в усіх водоймах регіону спостерігається явище "цвітіння води" - масового розмноження синьо-зелених водоростей у теплий період року. Сприятливі фактори для цього явища: низька швидкість течії, висока сонячна активність, висока концентрація біогенних

речовин (лімітуючий фактор – концентрація фосфатів). Спостерігається збідніння та зміна видового складу берегової та водної флори і фауни. Періодично відбуваються замори риби.

Щодо рекреаційних водних ресурсів, необхідно відмітити відносну обмеженість кількості і якості об'єктів рекреації, їх поганий санітарний стан.

5. Досить високим залишається обсяг недостатньо очищених та забруднених вод, що скидаються у водні об'єкти.

В розрізі басейнів скид забруднених зворотних вод збільшився в басейні Південного Бугу з 0,5 млн. м³ до 3,4 млн.м³, а в басейні Дніпра - з 3,1 млн.м³ до 12,7 млн.м³.

До забруднювачів, які протягом 2021 року здійснювали скид недостатньо очищених (забруднених) зворотних вод належать підприємства:

1) у басейні Південного Бугу - ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Смолінське ВКГ), КП "Мала Виска Водоканал", Новоукраїнське ЖКП, КП "Нілот", БМКП "Міськводоканал", Голованівський комбінат комунальних підприємств, КНП "ОКПЛ КОР", КП "Новгородківська ЛДКГ", КНП "Голованівська ЦРЛ", КП "Обрій", АТ "Гайворонський спецькар'єр", КП "ТЕПЛОЕНЕРГЕТИК", КНП "КОФПМЦ КОР" ТОВ "ФЗП" КП Первозванівської сільської ради "Добробут", ДП "СХІДГЗК" (Інгульська шахта);

2) у басейні Дніпра - ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Знам'янське ВКГ), ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Кропивницьке ВКГ), ОКВП "Дніпро-Кіровоград" (Олександрійське ВКГ), КП "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня" КОР, ДКП "Комунальник".

У поверхневі водні об'єкти за 2021 рік відведено 33,2 млн.м³ зворотних вод, з них нормативно очищених на очисних спорудах – 3,96 млн.м³ (у 2017 році - 14,5 млн.м³, у 2018 році - 12,7 млн.м³, у 2019 році - 12,5 млн.м³, у 2020 році – 17 млн.м³).

Очевидна тенденція до зменшення кількості нормативно очищених стічних вод говорить про поступове зменшення потужностей очисних споруд, причиною чого є їх незадовільний технічний стан, та їх застарілість.

На даний час в області в аварійному та ветхому стані знаходяться: 50% - комунальних водопровідних мереж та 42,8% - комунальних каналізаційних мереж.

Втрати води у водопровідних мережах підприємств водопровідно-каналізаційного господарства області до поданої води в мережі збільшилися з 25,8% у 2020 році до 38% у 2021 році.

Централізованими системами водовідведення забезпечено 76,4% міського населення області, в селищах міського типу - 57,6%, сільських населених пунктах - 6%.

Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення, і використовуються у середньому по області на 36,4% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг.

Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення, і використовуються у середньому по області на 28,4% (у 2020 році – 36,4%) до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг.

Технічний стан практично всіх каналізаційних очисних споруд потребує їх модернізації або реконструкції.

Зволікання з введенням в дію оновлених систем централізованого водопостачання, каналізації та очистки стоків в населених пунктах області разом з негативними екологічними наслідками може надзвичайно ускладнити і санітарно-епідеміологічну ситуацію в регіоні.

6. Незадовільний стан ґрунтів. Деградація земель та опустелювання

Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2032,3 тис.га або 82,7% займають сільськогосподарські угіддя.

Сільськогосподарська освоєність Кіровоградщини – надзвичайно висока. Так, якщо освоєність країн Європи складає в середньому 53-65 %, України – понад 70 %, то в Кіровоградській області цей показник досяг 82,8 %.

Наслідком цього є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області.

Крім того, надмірне навантаження на земельні угіддя спричинило активізацію розвитку негативних процесів, серед яких особливої сили набули ерозійні. До такого стану призвело нехтування питаннями екологічної придатності земель для використання певних сільськогосподарських культур, зокрема необґрунтоване збільшення площ просапних культур.

У деяких районах Кіровоградщини розораність сільськогосподарських угідь сягнула понад 90 %. Крім того, через ерозійні процеси площа ярів перевищує 3,5 тис. га, а площа деградованих та малопродуктивних земель склала 270 тис. га.

Починаючи з 1993 року, у ґрунтах України на 75 % від площі сільськогосподарських угідь склався негативний баланс гумусу, який у 2-3 рази перевищує допустиму норму. Як і в інших областях України, у Кіровоградській області процес втрати гумусності прогресує.

Структура орного шару значно зруйнована, що негативно позначається на водно-фізичних властивостях, повітряному режимі, викликає самочинне ущільнення поверхневого шару, утворення кірки після дощів. З цієї причини різко знижується запас продуктивної вологи та водопроникність ґрунтів, що призводить до активізації процесів ерозії. Ситуація, яка склалася, зумовлена головним чином тим, що протягом багатьох десятиріч екстенсивне використання земельних угідь, і особливо ріллі, не компенсувалося рівнозначними заходами щодо відтворення ґрунтів.

Тому, головною причиною є низька ефективність засобів, які застосовуються з метою інтенсифікації землеробства, а комплекс деградаційних процесів виснажує ґрунтові виробничі ресурси, знижує врожай сільськогосподарських культур. Найбільших збитків ґрунтам завдають водна та

вітрова ерозії, безповоротні втрати гумусу та поживних речовин, засолення та закислення ґрунтів, висушування та перезволоження, в т. ч. заболочування, забруднення промисловими відходами та викидами, отрутохімікатами.

Антропогенний вплив на довкілля постійно зростає і досягнув критичних значень, що позначилося на стані ґрунтового покриву. Погіршуються фізичні, хімічні й біологічні властивості ґрунтів, зростають площі деградованих земель, забруднених атмосферними викидами й стічними водами, хімічними речовинами та радіонуклідами.

Станом на 01 січня 2022 року площа порушених земель в області склала 4,8 тис.га, відпрацьованих – 0,7 тис.га. Для розв'язання проблеми рекультивації земель необхідні значні кошти та без державної фінансової підтримки вирішення проблеми в області на даному етапі не можливо.

7. Проблеми природно-заповідного фонду та біорізноманіття

Природні території, сприятливі для відтворення дикої фауни і флори, є території природно-заповідного фонду, загальна площа яких у Кіровоградській області складає 100,4 тис.га, що становить 4,1% від загальної території області.

Для збільшення показника заповідності на 1% необхідно надати статус природно-заповідних територій угіддям площею 25 тис.га, тобто треба заповідати ще 74 тис.га. В області великий відсоток територій, які використовуються в сільському господарстві, та високий рівень розораності земель, що ускладнює проведення роботи у цьому напрямку, а також проведення пошуку, створення нових та розширення існуючих територій природно-заповідного фонду (далі - ПЗФ).

Обмеження, які передбачені на заповідних територіях, ускладнюють процес надання погоджень щодо створення нових або розширення існуючих заповідних територій.

Крім того, є деякі проблеми, які стримують розвиток заповідної справи в області у практичному плані:

неузгодженість і недосконалість законодавства (земельного, лісового, природоохоронного та законодавства про місцеве самоврядування) у частині заповідної справи;

відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об'єктів ПЗФ та відшкодування збитків землекористувачам, а також механізму викупу земельних ділянок для заповідання;

передача під охорону територій та об'єктів ПЗФ;

винесення меж в натуру вже існуючих територій та об'єктів ПЗФ;

відсутність фінансування на місцевому рівні та недостатнє фінансування на державному рівні для виконання заходів щодо створення нових об'єктів ПЗФ та охорони і утримання існуючих об'єктів ПЗФ.

Основною загрозою для біологічного та ландшафтного біорізноманіття є антропогенна діяльність. Найзначнішим на сьогодні є скорочення ареалів існування. До цього призводить знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин, їх фрагментації та деградації (включаючи

забруднення), у глобальній зміні клімату, екологічно незбалансованій експлуатації, поширенні чужерідних видів, розповсюдженні хвороб та шкідників.

Внаслідок необґрунтованого розорювання земель, вирубки лісів, осушення чи обводнення території, промислового, житлового та дачного будівництва відбувається знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є обов'язковою умовою сталого (збалансованого) розвитку.

8. Підтоплення земель і населених пунктів регіону

Підтоплення є одним із найбільш розповсюджених сучасних геологічних процесів, що розвивається як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. Останні часто мають визначальне значення, особливо як наслідок проведення водогосподарських заходів (наявність іригаційних систем, водосховищ, каналів, втрат з комунікацій тощо). Польові обстеження зафіксували збільшення площі підтоплення на території області на 0,003 тис. км².

На території області розвивається на площі 0,06 тис. км², ураженість складає 0,2 % від території області. Підтоплення, обумовлене зниженням дренажної здатності річок і балок, характерне для сходу, південного сходу та заходу області (найбільше потерпають Олександрійська, Долинська, Бобринецька, Гайворонська територіальні громади), які мають рівнинний рельєф та слабке ерозійно-долинне розчленування.

Підтоплення відмічається у межах 17 громад області, підтопленим є 51 населений пункт. Від підтоплення потерпають м.Долинська, м.Кропивницький, м.Світловодськ, де воно має переважно локальний прояв у межах долиноподібних понижень рельєфу. Під впливом підпору Кременчуцького водосховища на площі до 10-15 км² підтоплення має техногенний характер (на території м.Світловодська відбувається постійний процес руйнування берегів Кременчуцького водосховища, чому сприяють природні та гідрологічні умови).

9. Поводженням з промисловими та побутовими відходами.

Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля та здоров'я людей.

Найбільше утворюється відходів на підприємствах добувної промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини, що становить 96,7% від загального обсягу утворених відходів по області.

Основна кількість накопичених відходів IV класу небезпеки припадає на хвосту збагачення державного підприємства "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (далі – ДП "СхідГЗК") (м.Жовті Води Дніпропетровської області), що скидаються у хвостосховище в балці "Щербаківська" Петрівського району та відходи розроблення руди залізної ПрАТ "Центральний гірничо-

збагачувальний комбінат" Петрівський кар'єр, виробничо-технологічні відходи Інгульської шахти ДП "Схід ГЗК" та відходи виробництва графіту ПрАТ "Заваллівський графітовий комбінат".

Видалення відходів шляхом захоронення або знешкодження залишається основним призначенням спеціально відведених місць чи об'єктів.

Не менш гострою, ніж у попередні роки, залишається проблема екологічно безпечного збирання, видалення твердих побутових відходів.

Відсутність підприємств із переробки та утилізації промислових і твердих побутових відходів, полігони ТПВ здебільш не відповідають екологічним нормам, не налагоджено систему збору ТПВ у значній кількості сільських рад.

Утворення побутових відходів в області збільшується, при цьому значні їх обсяги розміщуються на звалищах, які розташовані в неприйнятних місцях та неналежним чином спроектовані і експлуатуються.

Значна частка сміттєзвалищ не відповідають вимогам природоохоронного законодавства та постає питання об'єднання територій у кластери по наданню послуг поводження з відходами і спорудження сучасних регіональних сміттєзвалищ на заміну діючим, що чинять негативний вплив на довкілля.

У всіх територіальних громадах області будівництво полігонів твердих побутових відходів не проводиться, наявна документація по проведенню реконструкції або добудови розроблена в цінах попередніх років, проекти не реалізовано, на теперішній час документація є застарілою та потребує коригування як у ціновому аспекті, так і щодо вимог природоохоронного законодавства.

Роздільне збирання, переробка та утилізація ТПВ, вилучення і утилізація біогазу на сміттєзвалищах області не проводяться, окрім полігону твердих побутових відходів м.Кропивницький.

Проблеми утворення відходів і поводження з ними є гострими для області. Нераціональне використання ресурсів, застарілі технології й відсутність сфери вторинної переробки сприяють утворенню великих об'ємів відходів, зберігання яких потребує вилучення значних земельних ділянок. Зберігання та накопичення відходів, особливо токсичних, є джерелом тривалого негативного впливу на стан здоров'я людей і якість навколишнього природного середовища.

10. Небезпека екзогенних геологічних процесів на території Кіровоградської області:

1) наявність зсувних процесів. На території області зсуви поширені в басейнах річок Інгул, Інгулець, Велика Вись, Тясмин, Чорний Ташлик у кількості 140 одиниць і займають площу 3040 км², з них 12 зсувів, площею 0,22 тис. км², перебуває у стадії активізації, ураженість території області складає 0,01%.

На забудованих територіях зафіксовано 18 зсувів, небезпечним надалі залишається активний зсув техногенного походження у м.Олександрії, що має площу 0,05 км².

У зоні зсуву знаходиться 1 господарський об'єкт. Схили відпрацьованого Байдаківського вуглерозрізу, розташованого на південній околиці м. Олександрії, використовуються під виробничу та дачну забудову. Розвиток зсувних деформацій на схилах кар'єру, що мав місце раніше, призупинився через занепад виробництва та скорочення об'ємів поливів на дачних ділянках, зменшилось техногенне навантаження на схил. Тіла зсувів поросли чагарниками, в межах новоутворених зсувних ділянок зміщень не відзначалось. Зсувні ділянки в районі вуглерозрізу зберігають стабільність

2) процеси підтоплення земель і населених пунктів регіону.

Підтоплення є одним із найбільш розповсюджених сучасних геологічних процесів, що розвивається як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. Останні часто мають визначальне значення, особливо як наслідок проведення водогосподарських заходів (наявність іригаційних систем, водосховищ, каналів, втрат з комунікацій тощо). Польові обстеження зафіксували збільшення площі підтоплення на території області на 0,003 тис.км².

На території області розвивається на площі 0,06 тис.км², ураженість складає 0,2 % від території області. Підтоплення, обумовлене зниженням дренажної здатності річок і балок, характерне для сходу, південного сходу та заходу області (найбільше потерпають Олександрійська, Долинська, Бобринецька, Гайворонська територіальні громади), які мають рівнинний рельєф та слабке ерозійно-долинне розчленування.

Підтоплення відмічається у межах 17 громад області, підтопленим є 51 населений пункт. Від підтоплення потерпають міста Долинська, Кропивницький, Світловодськ, де воно має переважно локальний прояв у межах долиноподібних понижень рельєфу. Під впливом підпору Кременчуцького водосховища на площі до 10-15 км² підтоплення має техногенний характер (на території Світловодська відбувається постійний процес руйнування берегів Кременчуцького водосховища, чому сприяють природні та гідрологічні умови).

3) осідання земної поверхні над гірничими виробками.

Осідання земної поверхні над гірничими виробками є одним з найбільш значних проявів впливу гірничих робіт на геологічне середовище. На території області осідання земної поверхні над гірничими виробками фіксується в Олександрійському районі на площі 10 км² (0,04% території). Глибина осідань коливається від 3 до 5 м, довжина осідань не перевищує 20 м. Підтоплення в межах осідання відсутні. Забудовані території в межах осідання відсутні.

4) утворення лесових просадних ґрунтів.

Лесові ґрунти, що мають здатність до просідання, займають площу 20,3 тис. км², (82,6% території області), з них на площі 13,5 тис. км² (54,9%) поширені ґрунти, які характеризуються I типом ґрунтових умов за просіданням (*ґрунтові умови, в яких можлива в основному просадка ґрунтів від зовнішнього навантаження, а просадка ґрунтів від власної ваги відсутня або не перевищує 5 см;*), ті, що характеризуються II типом (*ґрунтові умови, в яких крім просідання*

ґрунтів від зовнішнього навантаження можлива їх просадка від власної ваги і розмір її перевищує 5 см), займають площу 6,8 тис. км² (27,8%).

Переважно на лесових ґрунтах II типу розбудовані міста області (Кропивницький, Олександрія, Знам'янка, Долинська, Бобринець, Світловодськ), а також більшість селищ міського типу.

V. Зобов'язання у сфері охорони довкілля

Основними міжнародними зобов'язаннями щодо СЕО є:

Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01 липня 2015 року);

Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття;

Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (Конвенцію ратифіковано Законом № 435/96-ВР від 29 жовтня 1996 року, ВВР, 1996, № 50, стаття 277)

Київський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (Київський протокол ратифіковано Законом № 1430-IV (1430-15) від 04 лютого 2004 року);

Паризька угода (Угоду ратифіковано Законом № 1469-VIII від 14 липня 2016 року).

Основними законодавчими і нормативно-правовими актами, норми і вимоги яких мають бути враховані та дотримані під час підготовки ДДП:

Водний кодекс України; Лісовий кодекс України; Земельний кодекс України;

закони України: "Про стратегічну екологічну оцінку"; "Про охорону навколишнього природного середовища"; "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року"; "Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату"; "Про ратифікацію Київського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату"; "Про ратифікацію Паризької угоди"; "Про природно-заповідний фонд"; "Про охорону культурної спадщини"; "Про охорону археологічної спадщини"; "Про охорону атмосферного повітря"; "Про відходи"; "Про надра"; "Про питну воду та питне водопостачання"; "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення"; "Про екологічний аудит"; "Про рослинний світ"; "Про тваринний світ"; "Про регулювання містобудівної діяльності"; "Про основи містобудування"; "Про інвестиційну діяльність";

Указ Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" (№ 722/2019);

Цілі сталого розвитку: Україна-2030 (Ціль 13. "Пом'якшення наслідків зміни клімату");

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Закон України № 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29 жовтня 1996 року);

Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений Кабінетом Міністрів України 20 лютого 2019 року;

Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, розроблена на виконання міжнародних зобов'язань України згідно з пунктом 19 Статті 4 Паризької угоди, пунктом 35 Рішення 1/СР.21 Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату;

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року №695;

постанови Кабінету Міністрів України від:

11 вересня 1996 року № 1100 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується" (із змінами);

18 грудня 1998 року № 2024 "Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів" (із змінами);

13 грудня 2001 року № 1655 "Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" (із змінами);

13 березня 2002 року № 300 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря" (із змінами);

13 березня 2002 року № 302 "Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи" (із змінами);

13 березня 2002 року № 321 "Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування" (із змінами);

16 грудня 2020 року №1272 "Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення";

від 09 вересня 2020 року № 826 Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів;

21 жовтня 2020 року № 1567-р "Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року";

03 березня 2021 року № 179 "Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року";

розпорядження Кабінету Міністрів України від:

22 жовтня 2014 року № 1024-р "Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням";

16 вересня 2015 року № 980-р "Про схвалення Очікуваного національно-визначеного внеску України до проекту нової глобальної кліматичної угоди"

07 грудня 2016 року № 932-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року";

30 березня 2016 року № 271-р "Про затвердження Національним планом дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням" (із змінами);

06 грудня 2017 року № 878-р "Про затвердження плану заходів щодо виконання концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року" (із змінами);

14 серпня 2019 року № 688-р "Про Стратегією зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року";

21 квітня 2021 № 443-р "Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року";

28 квітня 2021 року 388-р "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми "Питна вода України" на 2022-2026 роки";

30 липня 2021 року № 868 "Про схвалення Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди";

20 жовтня 2021 року № 1363 "Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року та операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року";

19 січня 2022 року № 70-р "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель".

накази Міністерства екології та природних ресурсів України від:

17 грудня 2012 року №659, затверджено Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог "Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище".

10 серпня 2018 року № 296 "Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування";

наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28 жовтня 2020 року № 213 "Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення";

наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 червня 1996 року № 173 "Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів".

Державні будівельні норми: ДБН А.2.2-1-2003 "Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і

будівництві підприємств, будинків і споруд"; ДБН Б.1.1-13:2012 "Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях"; ДБН Б.1.1-15:2012 "Склад та зміст генерального плану населеного пункту"; ДБН Б.2.2-5:2011 "Благоустрій територій"; ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій"; ДБН В.2.3-5:2018 "Вулиці та дороги населених пунктів"; ДБН В.2.5-75:2013 "Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування"; ДБН В.2.5-74:2013 "Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування";

Державні санітарні правила планування: ДСП – 173 "Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів";

Державні санітарні норми виробничого шуму: ДСН 3.3.6.037-99 "Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку";

Державні стандарти України: ДСТУ-Н Б Б.1.1-10:2010 "Настанова з виконання розділів "Охорона навколишнього природного середовища" у складі містобудівної документації"; ДСТУ-Н Б Б.1-1-12:2011 "Настанова про склад та зміст плану зонування території (зонінг)";

Державні Санітарні Правила і Норми: ДСанПіН 2.2.4-171-10 "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною".

СНіП 1.02.01 "Охорона навколишнього природного середовища";

посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря; максимальні допустимі концентрації та "можливі рівні безпечного ефекту" для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так, Законом України "Про інвестиційну діяльність" (№ 1560-ХІІ від 18 вересня 1991 року) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (статті 4).

У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (статті 21). Крім цього, в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України "Про оцінку впливу на довкілля" (№ 2059-VIII від 23 травня 2017 року).

На місцевому рівні засади екологічної політики регулюються Комплексною програмою охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки, Регіональною екологічною програмою "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки" "Стратегією розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки", зокрема "Планом заходів на 2021-2023 роках із реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки (із змінами)".

Таблиця 36

Висновки щодо ймовірного впливу Програми на довкілля

Складові довкілля	Пріоритетні завдання та заходи щодо стабілізації і розвитку галузей (сфер діяльності) проєкту Програми
<p>1. Атмосферне повітря</p>	<p>2.</p> <p>Програма не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів у атмосферне повітря. Програма передбачає реалізацію основних завдань та реалізацію інвестиційних проєктів, спрямованих на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел, поліпшення якості атмосферного повітря, зокрема:</p> <p>1. У рамках Розділу І. "Розвиток реального сектору економіки" передбачається:</p> <p>1) реалізація завдань і заходів обласної програми розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2018-2023 роки; (<i>Підрозділ 1. "Розвиток аграрного сектору"</i>);</p> <p>2) сприяти проведенню робіт із стандартизації та сертифікації продукції, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції та товарів місцевого виробництва;</p> <p>3) вжиття заходів щодо забезпечення врахування, впровадження на промислових підприємствах альтернативних видів енергозабезпечення;</p> <p>4) проведення технічного переоснащення підприємств добувної промисловості на основі впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних та безвідходних технологічних процесів;</p> <p>5) впровадження екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов'язкової рекультивациі та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств; (<i>Підрозділ 2. "Розвиток промислового комплексу та ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів"</i>);</p> <p>6) впровадження енергозберігаючих і енергоефективних заходів на об'єктах житлового фонду, соціальної інфраструктури, інших закладах, бюджетних установах і підприємствах комунальної та спільної власності територіальних громад сіл, селищ і міст області;</p> <p>7) встановлення (модернізація) котлів для роботи на альтернативних видах палива, впровадження установок, які працюють на біогазі та впровадження систем накопичення енергії;</p> <p>8) проведення заходів з відновлення об'єктів енергетичної інфраструктури, пошкоджених внаслідок збройної агресії росії;</p> <p>9) забезпечення підприємств галузей економіки та сфер діяльності альтернативними джерелами енергопостачання. (<i>Підрозділ 3. Енергозбереження та енергоефективність</i>);</p> <p>10) реалізація інвестиційних проєктів: у промисловості – це створення та облаштування індустріального парку "Радій" на території Кропивницької територіальної громади та приватного еко - індустріального парку на території Олександрійської територіальної громади); у сільському господарстві – проведення модернізації сільськогосподарської техніки аграріями громади (Голованівська селищна територіальна громада);</p>

1.	2.
	<p>в енергетичній галузі - встановлення 2 сонячних електростанцій на території Олександрійської міської територіальної громади (ТОВ "ORION PV" та ТОВ "АНТАРЕС СОЛАР") та "Реабілітація гідроелектростанцій" на території с. Павлівка Світловодської міської територіальної громади</p> <p>у транспортній галузі - впровадження ЕКО – таксі (ТОВ "Смарт Вей-еко" служба таксі – електроавтомобілі) Олександрійська міська територіальна громада;</p> <p>у туристичній галузі – впровадження зеленого туризму з будиночками на гвинтових палях, протяжністю 4 км. ФГ "Фенікс – ЕВО" (спільний проект з Асоціацією "УКРСАДПРОМ") Олександрійська міська територіальна громада" та будівництво парк-готелю "Скіфія", (ПАТ "НВП "Радій". Новоукраїнська територіальна громада).</p>
	<p>2. У рамках Розділу III. "Сталий розвиток усіх територій" передбачається:</p> <p>7) підвищення рівня екологічності та енергоефективності автомобільного транспорту (<i>Підрозділ 4. "Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури"</i>);</p> <p>3. У рамках Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається:</p> <p>1) розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій;</p> <p>2) реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";</p> <p>3) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області;</p> <p>4) забезпечення потреб споживачів внутрішнього ринку в лісосировинні;</p> <p>5) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки;</p> <p>6) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області (<i>Підрозділ 2 "Зменшення екологічного навантаження на довкілля"</i>);</p> <p>Проте, реалізація основних завдань <i>Розділу I. "Розвиток реального сектору економіки", Підрозділу 1. "Розвиток аграрного сектору" та Підрозділу 2. "Розвиток промислового комплексу та ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів"</i> ймовірно може призвести до збільшення викидів забруднюючих речовин через подальший розвиток підприємств добувної та переробної промисловості.</p>

1.	2.
Водні ресурси	<p>Програма передбачає реалізацію завдань, спрямованих на зменшення обсягів скидів у поверхневій воді, зменшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очисних споруд, зокрема:</p> <p>1. У рамках Розділу III. "Сталий розвиток усіх територій" Підрозділу 7. "Житлове будівництво та розвиток житлово-комунальної інфраструктури" передбачається:</p> <ol style="list-style-type: none">1) розроблення альтернативних джерел водозабезпечення населених пунктів;2) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" по реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства та здійснення органом управління згідно з законодавчо визначеними повноваженнями контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства;3) створення резервних запасів матеріалів, обладнання, палива, установок очищення води у підприємствах області, які надають послуги з централізованого водопостачання, водовідведення та тепlopостачання;4) реалізація інвестиційного проекту "Виробництво гідрохлориту натрію з солі для знезараження питної води та стічних вод (ТОВ "Новасвіт" Олександрійська міська територіальна громада); <p>2. У рамках Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається:</p> <ol style="list-style-type: none">1) проведення державного моніторингу масивів поверхневих вод;2) покращення стану поверхневих вод, у тому числі забруднених через систематичне знеструмлення очисних споруд, шляхом проведення модернізації та будівництва нових каналізаційних очисних споруд на підприємствах житлово-комунального господарства (<i>Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля"</i>);3) проведення робіт із розчистки і регулювання русел річок (<i>Підрозділ 1. "Розвиток екомережі та збереження різноманіття"</i>); <p>У результаті виконання завдань очікується: забезпечення споживачів області питною водою нормативної якості; зменшення непродуктивних витрат та втрат води; покращення якості зворотних вод шляхом проведення реконструкції каналізаційних очисних споруд в населених пунктах області.</p> <p>Проте, реалізація основних завдань <i>Розділу I. "Розвиток реального сектору економіки", Підрозділу 1. "Розвиток аграрного сектору" та Підрозділу 2. "Розвиток промислового комплексу та ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів"</i> ймовірно може призвести до збільшення обсягів скидів у поверхневій воді та до збільшення навантаження на каналізаційні системи і погіршення якості очисних споруд через подальший розвиток підприємств добувної та переробної промисловості та створення індустріальних парків зміни обсягів води поверхневих водних об'єктів внаслідок продовження тенденції зростання забору води на ведення сільського господарства та виробництво продуктів харчування.</p>
Відходи	<p>Програма передбачає реалізацію основних завдань, спрямованих на зменшення кількості утворюваних твердих побутових відходів, впровадження сучасних методів переробки твердих побутових відходів та обмеження їх поховання на полігонах, зокрема:</p> <p>1. У рамках Розділу III. "Сталий розвиток усіх територій" Підрозділ 7. "Житлове будівництво та розвиток житлово-комунальної інфраструктури" передбачається:</p> <ol style="list-style-type: none">1) забезпечення системного підходу до обробки/переробки побутових відходів;

1.	2.
	<p>2) забезпечення реалізації заходів, направлених на виконання вимог пункту "і" статті 32 Закону України "Про відходи" в частині заборони захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів та необхідності впровадження в населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів, облаштування сміттепереробних ліній або станцій та доцільності будівництва сміттепереробних заводів;</p> <p>3) будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам. Забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання твердих побутових відходів;</p> <p>4) подальше впровадження у населених пунктах області часткового роздільного збирання окремих компонентів твердих побутових відходів та як основне завдання - масове впровадження роздільного збирання побутових відходів.</p> <p>5) реалізація проєкту "Виробництво піролізного газу з деревини, пластику та інших відходів, екстракція мазуту з відвалів шлаку ТЕЦ, яке можливо перетворити на паливо (ТОВ "Новасвіт" Олександрійська міська територіальна громада);</p> <p>2. У рамках Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля" передбачається розробка та реалізація Регіонального плану поводження з відходами.</p>
Земельні ресурси	<p>Програма передбачає реалізацію основних завдань, спрямованих поліпшення стану земель, зокрема:</p> <p>1. У рамках Розділу I. "Розвиток реального сектору економіки" Підрозділу 1. "Розвиток аграрного сектору" передбачається:</p> <p>1) здійснення контролю за станом дотримання вимог земельного законодавства;</p> <p>2) збереження та відтворення родючості ґрунтів;</p> <p>3) оптимізація землекористування, системна протидія ерозійним процесам;</p> <p>4) поповнення бази електронного реєстру земельних ділянок, що знаходяться у власності і користуванні громадян, бази даних договорів оренди та автоматизованої бази даних державного земельного кадастру;</p> <p>5) розробка проєктів землеустрою еколого-економічного обґрунтування сівозмін;</p> <p>6) розширення площ зрошуваних земель, зокрема шляхом реконструкції зрошувальних систем, придбання поливної техніки та улаштування систем краплинного зрошення та забезпечення їх ефективного використання;</p> <p>3. У рамках Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" Підрозділу 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля" передбачається:</p> <p>1) виконання заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливої дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протиповеневий захист сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь;</p> <p>2) проведення берегоукріплювальних робіт Кременчуцького водосховища;</p> <p>3) проведення берегоукріплення водних об'єктів протяжністю 0,6 км;</p> <p>4) забезпечення захисту від підтоплення 6 населених пунктів; 180 садиб; 60 га сільгоспугідь; 50 га лісових насаджень;</p> <p>Крім цього, Програма не передбачає змін у структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель. Покращенню стану земельних ресурсів може сприяти збереження якісного стану земель, відновлення деградованих і еродованих земель та ґрунтів.</p>

1.	2.
Біорізноманіття та рекреаційні зони	<p>У Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) та біорізноманіття.</p> <p>У рамках Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури", Підрозділу 1. "Розвиток екомережі та збереження різноманіття" передбачається реалізація основних завдань, спрямованих розвитку екомережі, ПЗФ збереженню біорізноманіття та рослинного і тваринного світу області, зокрема:</p> <ol style="list-style-type: none">1) реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки";2) розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій;3) розроблення проєктів створення територій і об'єктів природно-заповідного фонду Кіровоградської області та організація їх територій в Кропивницькому, Олександрійському районах;4) проведення наукових досліджень з метою ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду Кіровоградської області;5) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області;6) забезпечення потреб споживачів внутрішнього ринку в лісосировинні;7) охорона тваринного світу;8) вжиття заходів щодо збільшення чисельності мисливської фауни;9) розвиток учнівського ліництва;10) забезпечення через засоби масової інформації систематичної роз'яснювальної роботи з громадськістю, проведення спільно з працівниками Національної поліції рейдів з виявлення порушників правил пожежної безпеки; <p>Результати виконання цих завдань матиме позитивні наслідки для довкілля.</p> <p>Впровадження Програми може мати як позитивний, так і негативний вплив на рекреаційні зони залежно від того, наскільки будуть дотримані природоохоронні вимоги під час виконання завдань щодо:</p> <ol style="list-style-type: none">1) реалізації інвестиційного проєкту "Впровадження зеленого туризму з будиночками на гвинтових палях, протяжністю 4 км. ФГ "Фенікс – ЕВО" (спільний проєкт з Асоціацією "УКРСАДПРОМ") Олександрійська міська територіальна громада2) реалізації проєкту "Будівництво парк-готелю "Скіфія", ПАТ "НВП "Радій". Новоукраїнська територіальна громада <p>Разом з тим, реалізація цих завдань має сприяти покращенню здоров'я населення.</p>
Культурна спадщина	<p>Реалізація Програми не має призводити до негативного впливу на наявні історико-культурні об'єкти.</p> <p>У рамках "Розділу II "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення", Підрозділу 8. "Культурний простір та збереження культурної спадщини" передбачається реалізація основних завдань, спрямованих забезпечити підтримку в належному стані об'єктів історико-культурної спадщини, зокрема:</p> <ol style="list-style-type: none">1) проведення відповідних заходів щодо переукладання/укладання охоронних договорів, розроблення облікової документації, інвентаризації пам'яток та завершення робіт з розроблення Історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць та ін.2) реалізація обласної програми збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського

1.	2.
	<p>професійного театру "Земля корифеїв" на 2018-2020 роки (продовжена до 2023 року); забезпечено реалізацію вимог чинного законодавства у сфері охорони культурної спадщини та відповідних нормативно-правових актів України з урахуванням розвитку області.</p>
Населення та інфраструктура.	<p>Програма не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області.</p> <p>Натомість у рамках "Розділу II. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення" передбачається реалізація основних завдань спрямованих на зниження смертності населення, збільшення середньої очікуваної тривалості життя та зниження показників захворюваності, на створення умов щодо правильного і якісного харчування дітей та їх перебування в освітніх закладах під час військових дій, на поліпшення надання медичної допомоги ВПО, соціальної реабілітації дітей із сімей у складних життєвих обставинах тощо, зокрема:</p> <p>у галузі охорони здоров'я "соціальні хвороби" – туберкульоз, наркотична та алкогольна залежності, від хвороб органів дихання, від злоякісних новоутворень, ВІЛ-інфекції; та COVID-19 шляхом виконання завдань щодо:</p> <ol style="list-style-type: none">1) формування спроможної мережі – кластеризація госпітальних округів;2) забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим, здійснення розширеного неонатального скринінгу, впровадження допоміжних репродуктивних технологій;3) запобігання поширенню захворювання на туберкульоз шляхом обов'язкових профілактичних медичних оглядів на туберкульоз, насамперед серед груп ризику щодо туберкульозу, проведення профілактичних щеплень проти туберкульозу відповідно до законодавства у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, забезпечення своєчасного виявлення хворих на туберкульоз та ефективне лікування з акцентом на амбулаторному лікуванні у закладах первинної медико-санітарної допомоги;4) забезпечення тестування на ВІЛ пацієнтів з групи ризику та за медичними показаннями; впровадження доконтактної та постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції; моніторинг прихильності людей, що живуть з ВІЛ-інфекцією до антиретровірусної терапії;5) імплементація сучасних інноваційних технологій для удосконалення і розвитку екстреної медичної допомоги, онкологічної, паліативної допомоги, охорони психічного здоров'я, реабілітації;6) забезпечення за рахунок наявних та додаткових ресурсів профілактики, ранньої діагностики і лікування неінфекційних захворювань (серцево-судинні захворювання, зокрема гострого інфаркту міокарду, тощо);7) вжиття заходів щодо профілактики інфікування та поширення захворюваності на вірусні та інфекційні хвороби, забезпечення госпітальних баз, визначених для надання медичної допомоги хворим на COVID-19 або з підозрою на нього необхідним для цього обладнанням, засобами, медикаментами;8) надання якісних та доступних медичних послуг пацієнтам у невідкладних станах, розвиток екстреної медичної допомоги та медицини катастроф;9) проведення реконструкції та ремонтних робіт в мережі закладів охорони здоров'я третинного рівня надання медичної допомоги населенню області (<i>Підрозділ 2 "Поліпшення якості і доступності медичних послуг"</i>);

1.	2.
	<p>у галузі освіти:</p> <ol style="list-style-type: none">1) продовження впровадження реформи шкільного харчування;2) створення безпечних умов перебування дітей в освітніх закладах області шляхом облаштування укриттів відповідно до рекомендацій ДСНС в Кіровоградській області (<i>Підрозділ 3. "Розвиток освіти та наукової діяльності"</i>) <p>у сфері підтримки дітей, сім'ї та молоді:</p> <ol style="list-style-type: none">1) забезпечення ефективної соціальної реабілітації дітей із сімей, які опинились у складних життєвих обставинах;2) здійснення заходів, спрямованих на соціальну реабілітацію осіб, які опинились у складних життєвих обставинах, в тому числі через забезпечення ефективної діяльності Кіровоградського обласного центру соціально-психологічної допомоги;3) забезпечення функціонування спеціалізованих служб підтримки для осіб постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;4) підвищення в умовах воєнного стану безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді. Популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді (<i>Підрозділ 4. "Забезпечення підтримки дітей, сім'ї, молоді"</i>); <p>у галузі фізичної культури:</p> <ol style="list-style-type: none">1) реалізація обласної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року;2) забезпечення системної реабілітаційної та спортивної роботи з особами, які мають обмежені фізичні можливості;3) забезпечення в умовах воєнного стану функціонування існуючої мережі центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх", збільшення рівня охоплення громадян фізичною культурою і масовим спортом (проведення різноманітних фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів, конкурсів, фестивалів, спортивних свят за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення)4) продовження реалізації соціального проекту "Активні парки - локації здорової України";5) охоплення 6,9% населення області всіма видами фізкультурно-оздоровчої діяльності (<i>Підрозділ 6. "Розвиток фізичної культури і спорту"</i>); <p>у сфері соціального захисту:</p> <ol style="list-style-type: none">1) забезпечення надання державних гарантій для осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи (компенсації, допомоги, санаторно-курортне лікування, безкоштовні ліки і зубопротезування тощо), відповідно до чинного законодавства, військовослужбовцям, звільненим з військової строкової служби, студентам/курсантам вищих навчальних закладів;2) забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб з інвалідністю, ветеранів війни; охоплення реабілітаційними заходами дітей з інвалідністю;3) забезпечення реабілітаційними заходами 120 дітей з інвалідністю (<i>Підрозділ 7 "Соціальний захист населення та пенсійне забезпечення"</i>);4) надання соціальної та/або психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам, організація надання їм допомоги з урахуванням визначених потреб;5) надання спеціалізованої медичної допомоги, послуг з реабілітації в сфері охорони здоров'я та психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам (<i>Підрозділи 9. Підтримка внутрішньо переміщених осіб</i>);

1.	2.
	<p>б) забезпечення належних умов життєдіяльності та надання соціальної підтримки ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб, постраждалим учасникам Революції Гідності, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та внутрішньо переміщеним особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України щодо забезпечення санаторно-курортним лікуванням, надання послуг з професійної адаптації;</p> <p>7) реалізація заходів обласної комплексної програми соціальної підтримки учасників АТО/ООС, членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) учасників АТО/ООС, постраждалих учасників Революції Гідності, учасників-добровольців, які брали участь у захисті територіальної цілісності та державного суверенітету на Сході України та увічнення пам'яті загиблих (померлих) ветеранів у Кіровоградській області на 2021-2025 роки;</p> <p>8) надання спеціалізованої медичної допомоги, послуг з реабілітації в сфері охорони здоров'я та психологічної підтримки ветеранам війни та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України <i>(Підрозділ 8. Соціальна підтримка учасників бойових дій та членів їхніх сімей)</i>;</p> <p>у сфері цивільного захисту та безпеки:</p> <p>1) реалізація заходів Комплексної програми профілактики злочинності в Кіровоградській області на 2021-2025 роки;</p> <p>2) посилення взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами щодо охорони громадської безпеки, громадського порядку, боротьби із злочинністю, організації правового інформування і виховання населення.</p> <p>3) забезпечення нагальної потреби населення під час перебування в пунктах незламності;</p> <p>4) забезпечення публічної безпеки і порядку та захист населення від протиправних проявів.</p> <p>Існує ймовірність змін у дорожньо-транспортному комплексі області, що пов'язано з:</p> <p>1) реалізацією комплексу робіт із забезпечення ефективної експлуатації, утримання та приведення в належний технічний стан автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення;</p> <p>2) підвищенням рівня екологічності та енергоефективності автомобільного транспорту;</p> <p>3) вжиття заходів щодо відновлення авіаційного сполучення та розвитку авіаційної інфраструктури в області, зокрема шляхом реалізації інвестиційного проєкту "Реконструкція аеродромного комплексу міжнародного аеропорту "Кропивницький" у м. Кропивницький, з розробкою проєктної документації";</p> <p>4) проведенням заходів щодо розвитку інфраструктури річкового транспорту (терміналів).</p> <p>5) реалізації проєкту "Впровадження ЕКО – таксі (ТОВ "Смарт Вей-еко" служба таксі – електроавтомобілі) Олександрійська міська територіальна громада" <i>(Підрозділ 4 "Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури")</i>.</p>
<p>Екологічне управління, моніторинг та інше.</p>	<p>Програма спрямована на збереження природних ресурсів і не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.</p> <p>Реалізація Програми сприяє створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей Програми, зокрема:</p> <p>1. У рамках Розділу І. "Розвиток реального сектору економіки" передбачається:</p> <p>1) забезпечення ведення моніторингу про виконання плану заходів стосовно економічного використання електроенергії</p>

1.	2.
	<p>промисловими підприємствами в період воєнного стану (Підрозділ 2. <i>Розвиток промислового комплексу та ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів</i>);</p> <p>2) запровадження систем енергетичного менеджменту в бюджетних установах області (Підрозділ 3 <i>"Енергозбереження та енергоефективність"</i>);</p> <p>3) реалізація механізму енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності будівель бюджетних установ (Підрозділ 3 <i>"Енергозбереження та енергоефективність"</i>).</p> <p>2. У рамках Розділу II "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення" передбачається проведення відповідних заходів щодо переукладання/укладання охоронних договорів, розроблення облікової документації, інвентаризації пам'яток та завершення робіт з розроблення Історико-архітектурних опорних планів історичних населених місць та ін. (Підрозділ 6. <i>"Культурний простір та збереження культурної спадщини"</i>);</p> <p>3. У рамках Розділу III. "Сталий розвиток територій" передбачається здійснення комплексу профілактичних заходів моніторингу, проведення навчань з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій на об'єктах області та формування матеріальних запасів для проведення таких заходів (Підрозділ 9. <i>Мобілізаційна підготовка, цивільний захист населення, підготовка території області до оборони та підтримка армії</i>);</p> <p>4. У рамках Розділу IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається:</p> <p>1) проведення наукових досліджень з метою ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду Кіровоградської області (Підрозділ 1. <i>Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття</i>);</p> <p>2) проведення інвентаризації та передачі колишніх колгоспних лісів у постійне користування державного лісогосподарського підприємства (Підрозділ 1. <i>Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття</i>);</p> <p>3) проведення інвентаризації захисних лісонасаджень, розроблення проектів землеустрою щодо встановлення їх меж та визначення власників (Підрозділ 1. <i>Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття</i>);</p> <p>4) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області (Підрозділ 2. <i>"Зменшення екологічного навантаження на довкілля"</i>);</p> <p>5) проведення державного моніторингу масивів поверхневих вод (Підрозділ 2. <i>"Зменшення екологічного навантаження на довкілля"</i>);</p> <p>ведення державного обліку водокористування, водного кадастру, паспортизація водних об'єктів (Підрозділ 2. <i>"Зменшення екологічного навантаження на довкілля"</i>);</p> <p>6) розроблення та встановлення режимів роботи водних об'єктів (Підрозділ 2. <i>"Зменшення екологічного навантаження на довкілля"</i>).</p> <p>Проведення моніторингів базуватиметься на аналізі досягнення запланованих результатів з використанням визначених показників (індикаторів), серед яких є й екологічні індикатори.</p>

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація багатьох завдань Програми може сприяти покращенню екологічної ситуації в області.

VI. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення від реалізації програми економічного і соціального розвитку

Кіровоградської області на 2023 рік у тому числі вторинних, кумулятивних, синергетичних, коротко-, середньо- та довгострокових (1,3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків/

Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік розроблена на короткострокову перспективу, визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку області та підвищення якості життя населення.

Реалізація заходів Програми при існуючому стані дозволяє покращити соціально-економічні умови життя і діяльності Кіровоградської області.

Згідно "Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування", затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 296 від 10 серпня 2018 року (із змінами), у даному розділі описуються наслідки довкілля, у тому числі для здоров'я населення - будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми визначалися відповідно до контрольного переліку, наведеного в таблиці 37

Таблиця 37

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації проєкту Програми відповідно до контрольного переліку

№	Чи може реалізація Програми причинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5	6
Повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел		*		+
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел		*		+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря		*		+
4.	Появу джерел неприємних запахів			*	-
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			*	-
Водні ресурси					
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		*		+
7.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)		*		+
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у			*	

1	2	3	4	5	6
	водні об'єкти				
9.	Значне зменшення кількості води, що використовується для водопостачання населенню			*	
10.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			*	+
11.	Появу загроз для людей і об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			*	
12.	Зміни напрямків і швидкості течії поверхневих вод або обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			*	
13.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			*	+
14.	Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод			*	
15.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			*	+
16.	Забруднення підземних водоносних горизонтів			*	+
Відходи					
17.	Збільшення кількості утворюваних ТПВ			*	+
18.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки		*		+
19.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			*	+
20.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			*	
21.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів			*	+
Земельні ресурси					
22.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			*	+
23.	Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			*	
24.	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			*	
25.	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, через нестабільність літо генної основи або зміни геологічної структури			*	
26.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			*	
27.	Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад			*	+
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
28.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території)			*	
29.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			*	+
30.	Збільшення площ зернових культур або			*	+

1	2	3	4	5	6
	сільськогосподарських угідь у цілому				
31.	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			*	
32.	Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей			*	+
33.	Будь-який вплив на об'єкти історико-культурної спадщини			*	+
34.	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)			*	+
Населення та інфраструктура					
35.	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			*	+
36.	Вплив на стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			*	+
37.	Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків		*		+
38.	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень		*		+
39.	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			*	+
40.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			*	+
Екологічне управління та моніторинг					
41.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			*	+
42.	Погіршення екологічного моніторингу			*	
43.	Усунення механізмів впливу ОМС на процеси техногенного навантаження			*	+
44.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			*	+
Інше					
45.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			*	
46.	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			*	+
47.	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			*	+
48.	Суттєве порушення якості природного середовища			*	+
49.	Появу можливостей для досягнення короткострокових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому			*	
50.	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей			*	

Оцінка включає в себе величину та значення в якісному та кількісному відношенні, потенційних впливів Програми (прямих та непрямих, тимчасових або постійних, позитивних та негативних, короткострокових та довгострокових, транскордонних та кумулятивних). Узагальнені результати оцінки потенційних впливів наведені в таблиці 38

Таблиця 38

Пріоритетний напрям розвитку Програми	Атмосферне повітря	Клімат	Поверхневі та підземні води	Земельні ресурси та ґрунти	Природоохоронні території	Рослинний і тваринний світ	Культурна спадщина	Відходи	Населення і інфраструктура	Здоров'я та безпека
Розділ I. "РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ"										
1. Розвиток аграрного сектору	0	0	IN/ LT/ LO/SI	DI/LT/ LO/SI	0	0	0	0	0	0
2. Розвиток промислового комплексу та ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів	DI/ST LO	IN/MT RE	IN/MT RE	0	0	0	0	DI/ST LO	IN/MT RE	DI/ST LO
3. Енергозбереження та енергоефективність	IN/MT RE	IN/MT RE	0	0	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/SI	0
4. Розвиток інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародне співробітництво	0	0	0	0	0	0	0	DI/O LO	IN/ LT/ LO/SI	0
5. Створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та формування конкурентного середовища	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/SI	0
Розділ II. "РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ"										
1. Розвиток системи охорони здоров'я	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	DI/LT RE/CU
2. Розвиток освіти та наукової діяльності	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	IN/ST RE
3. Зайнятість населення та розвиток ринку праці. Доходи населення	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	IN/ST RE
4. Забезпечення підтримки дітей, сім'ї та молоді	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	IN/ST RE
5. Розвиток фізичної культури і спорт	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	DI/LT RE/CU
6. Культурний простір та збереження культурної спадщини	0	0	0	0	0	0	DI/LT RE/CU	0	DI/LT RE/CU	0
7. Соціальний захист населення та пенсійне забезпечення	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	IN/ST RE
8. Соціальна підтримка учасників бойових дій та членів їхніх сімей	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	IN/ST RE

Пріоритетний напрям розвитку Програми	Категорії впливу									
	Атмосферне повітря	Клімат	Поверхневі та підземні води	Земельні ресурси та ґрунти	Природоохоронні території	Рослинний і тваринний світ	Культурна спадщина	Відходи	Населення і інфраструктура	Здоров'я та безпека
9. Підтримка внутрішньо переміщених осіб	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	IN/ST RE
10. Розбудова інформаційного простору та громадянського суспільства. Розвиток міжнаціональних та державно-церковних відносин	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ST RE	IN/ST RE
Розділ III. "СТАЛІЙ РОЗВИТОК УСІХ ТЕРИТОРІЙ"										
1. Розвиток громад та міжмуніципальне співробітництво	DI/MT RE	IN/MT RE	DI/MT RE	?	DI/ST LO	?	DI/ST RE	DI/ST RE	IN/ST RE	IN/ST RE
2. Посилення фінансової основи місцевих бюджетів та підвищення ефективності використання бюджетних коштів	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури	DI/O LO	0	DI/ST LO	0	0	DI/ST LO	0	DI/ST LO	IN/LT/ LO/SI	DI/ST LO
4. Розвиток інформатизації, зв'язку та системи електронних послуг. Цифрова трансформація	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Споживчий ринок та захист прав споживачів										
6. Житлове будівництво та розвиток житлово-комунальної інфраструктури	0	0	0	0	0	0	0	DI/ST RE	0	0
7. Управління державною і комунальною власністю	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Розділ IV. "ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ ТА ПОЛІПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ"										
1. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	0	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	0	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU
2. Зменшення екологічного навантаження на довкілля	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	DI/MT RE	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU	0	DI/LT RE/CU	DI/LT RE/CU
Розділ V. "ПІДТРИМКА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ І ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ, МОБІЛІЗАЦІЙНА ПІДГОТОВКА, ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ТА ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ"	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/O RE	DI/O RE

Позначення	Пояснення
--	Значний негативний вплив. Значний негативний вплив слід звести до мінімуму із застосуванням заходів щодо пом'якшення наслідків, щоб він став незначним.
-	Помірний негативний вплив. Цей вплив є прийнятним.

0	Немає впливу або незначний вплив.
+	Помірний позитивний вплив
++	Значний позитивний вплив
(?)	Значення впливу не може бути оцінено з певністю через відсутність даних про стан складових довкілля, заплановану діяльність або з інших причин.
DI / IN	Прямий / Непрямий
LT/ MT/ ST / O	Довгостроковий (постійний 50-100 років) / Середньостроковий (10-15 років) / Короткостроковий (3-5 років) / Випадковий (тимчасовий, 1 рік)
LO / RE	Місцевий / Регіональний
CU / SI / TR	Кумулятивний / Синергетичний / Транскордонний

ВІІ. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Програми було виявлено ряд завдань, виконання яких потребує серйозної уваги, недопущення негативного впливу на довкілля та здоров'я населення внаслідок реалізації Програми.

Таблиця 39

№ з/п	Завдання	Механізм реалізації завдання	Очікуваний результат
1	2	3	5
1.	Збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, впровадження системи моніторингу (оперативний збір інформації та оцінка інформації про стан атмосферного повітря), що дасть можливість приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати контроль	1) організація виробництва, устанавлення та реконструкція обладнання для очищення газопилового потоку від забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря та інші заходи відповідно до пунктів 18-23 Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року №1147 (із змінами); 2) впровадження системи моніторингу атмосферного повітря, що дозволить проводити оперативний збір інформації та оцінку інформації про стан атмосферного повітря області; 3) визначення стану атмосферного повітря на території області, прогнозування його змін і розроблення	поліпшено якість атмосферного повітря, зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел

1	2	3	5
		<p>науковообґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля;</p> <p>4) проведення дослідження атмосферного повітря на вміст: окису вуглецю, окислів азоту, сірчаного ангідриду, пилу, сажі у населених пунктах області;</p> <p>5) проведення технічного переоснащення підприємств добувної промисловості на основі впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних та безвідходних технологічних процесів;</p> <p>6) впровадження екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності гірничо-добувних підприємств;</p> <p>7) виконання комплексу робіт із забезпечення ефективної експлуатації, утримання та приведення в належний технічний стан автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення;</p> <p>8) озеленення територій санітарно-захисних зон промислових об'єктів, населених пунктів Кіровоградської області, дитячих, лікувальних закладів, організація паркових зон та зон відпочинку</p> <p>9) забезпечення пожежної та техногенної безпеки територій</p>	
2.	Сприяння раціональному використанню водних ресурсів та зменшення забруднення природного середовища скидами стічних вод	1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки	здійснено реалізацію природоохоронних заходів за рахунок коштів ОФПНС щодо збереження водних ресурсів:
		2) покращення стану поверхневих вод, у тому числі забруднених через систематичне знеструмлення очисних споруд, шляхом проведення модернізації та будівництва	1) забезпечено контроль якості поверхневих вод, забір води на яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення;

1	2	3	5
		нових каналізаційних очисних споруд на підприємствах житлово-комунального господарства; 3) проведення державного моніторингу масивів поверхневих вод;	2) покращено якість зворотних вод шляхом проведення реконструкції каналізаційних очисних споруд в смт Онуфріївка Олександрійського району, Марто-Іванівських каналізаційних очисних споруд у м. Олександрії, будівництва каналізаційної насосної станції в смт Новгородка Кропивницького району (в залежності від наданих екологічних запитів); 3) забезпечено захист від підтоплення 6 населених пунктів; 180 садиб; 60 га сільгоспугідь; 50 га лісових насаджень; 4) проведено берегоукріплення водних об'єктів протяжністю 0,6 км; 5) покращено стан водозахисної смуги річки Бобринка на території Бобринецької міської ради та проведення робіт по водовідведенню у с. Лікарівка Олександрійського району; 6) проведено розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 15 км;
		3) сприяння своєчасному та якісному виконанню планових робіт з реконструкції і модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення із застосуванням сучасних енергозберігаючих технологій, першочергове відновлення об'єктів, які постраждали внаслідок збройної агресії;	1) забезпечено споживачів області питною водою нормативної якості; 2) зменшено частку ветхих і аварійних інженерних мереж; 3) збільшено протяжність нових та реконструйованих мереж водопостачання та водовідведення у населених пунктах - 5 км;
		4) координація роботи ОКВП "Дніпро-Кіровоград" по реалізації пріоритетних заходів, спрямованих на оновлення основних фондів підприємства та здійснення органом управління згідно з законодавчо визначеними повноваженнями контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства;	забезпечено реалізацію ОКВП "Дніпро-Кіровоград" проектів в рамках проекту "Розвиток міської інфраструктури – 2"
3.	Впровадження на території області системи державного регулювання у сфері поводження з відходами	1) розробка та реалізація Регіонального плану поводження з відходами; 2) забезпечення системного підходу до обробки/переробки побутових відходів;	1) покращено стан навколишнього природного середовища, а також санітарного та епідемічного благополуччя населення; 2) зменшено кількість об'єктів поводження з відходами,

1	2	3	5
		;	що не відповідають вимогам законодавства, вивільненню земель після закриття полігонів і звалищ; 3) збільшено обсяги збирання, заготівлі, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини;
4.	Забезпечення реалізації заходів, направлених на виконання вимог пункту "і" статті 32 Закону України "Про відходи" в частині заборони з 01 січня 2018 року захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів та необхідності впровадження в населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, забезпечення утилізації відходів	1) будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам; 2) забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання твердих побутових відходів; 3) впровадження роздільного збирання побутових відходів; 4) проведення просвітницької кампанії, спрямованої на підвищення культури поводження з твердими побутовими відходами;	1) зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв; 2) питома вага утилізованих відходів складе 4,5% від загальної кількості утворених відходів;
5.	Розвиток альтернативної енергетики на основі використання наявних на місцевому рівні ресурсів	1) сприяння у реалізації проєктів щодо виробництва енергії з нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії, впровадження енергоефективних технологій і обладнання; 2) впровадження енергозберігаючих і енергоефективних заходів на об'єктах соціальної інфраструктури, інших закладах, установах і підприємствах комунальної та спільної власності територіальних громад сіл, селищ і міст області; 3) використання інноваційних технічних, технологічних, організаційних рішень, створення економічно привабливих умов для реалізації інвестиційних проєктів у сфері енергозбереження та енергоефективності;	1) запроваджено систему енергомоніторингу; 2) укладано енергосервісні договори; 3) зменшено споживання енергоносіїв, скорочено витрати на утримання та експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури; 4) забезпечено зростання виробництва електроенергії з нетрадиційних відновлюваних джерел енергії на 1% порівняно з 2022 роком; 5) економія енергоресурсів – 0,3%.
6.	Розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій	1) розширення площі природно-заповідного фонду області шляхом заповідання обстежених територій та виявлення доцільних до заповідання нових територій; 2) розроблення проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду області;	1) розроблено проєкти землеустрою територій та об'єктів природно-заповідного фонду області на площі близько 1217,3 га; 2) розроблено проєкти створення територій природно-заповідного фонду в Олександрійському районі;

1	2	3	5
		3) посилення державного та самоврядного контролю за охороною, захистом і використанням земель природно-заповідного фонду;	
7.	Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів	1) реалізація заходів Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища в Кіровоградській області на 2021-2025 роки; 2) реалізація заходів обласної програми збереження і розвитку об'єктів культурної спадщини, пов'язаних з корифеями українського професійного театру, "Земля корифеїв" на 2018-2020 роки (продовжена до 2023 року); 3) реалізація заходів обласної програми розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022-2027 роки;	1) припинено втрати біо – та ландшафтного різноманіття; 2) забезпечено належний рівень утримання існуючих та створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду; 3) проведено наукові дослідження з метою ведення державного кадастру природно-заповідних територій у Кропивницькому та Олександрійському районах; 4) створено (оголошено) нові території природно-заповідного фонду області у Кропивницькому районі; 2) забезпечено реалізацію інвестиційних та інфраструктурних проєктів у сфері туризму та охорони культурної спадщини;
8.	Охорона навколишнього природного середовища, подолання основних дестабілізуючих факторів екологічної ситуації	Реалізація заходів Регіональної екологічної програми "Ліси Кіровоградщини на 2021-2025 роки", а саме: 1) збереження лісів та поліпшення якісного складу лісових насаджень 2) створення захисних лісових насаджень на еродованих землях на території області	1) підвищено рівень лісистості; 2) забезпечено нарощення ресурсного та екологічного потенціалу лісів, забезпечено ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку; 3) підвищено стійкість лісових екосистем; 4) забезпечено створення нових лісів на площі 166 га 5) проведено санітарні та лісовідновлювальні рубки на загальній площі майже 6,5 тис. га, у тому числі лісівничі догляди за молодняками на площі 500 га. 6) заготовлено 25 т лісового насіння; 7) вирощено 2,4 млн. штук садивного матеріалу в лісових розсадниках; 8) забезпечено створення 166 га лісових насаджень на еродованих землях

1	2	3	5
		<p>3) посилення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів;</p> <p>4) проведення інвентаризації захисних лісонасаджень, розроблення проектів землеустрою щодо встановлення їх меж та визначення власників;</p> <p>5) проведення органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади організаційної роботи щодо закріплення ползахисних лісових смуг за землекористувачами і землевласниками, угіддя яких межують з ними;</p> <p>б) забезпечення охорони тваринного світу</p>	<p>9) створено 472 км мінералізованих смуг та проведення догляду за ними протяжністю 3 тис. км;</p> <p>10) проведено впорядкування мисливських угід на площі 47,6 тис.га;</p> <p>11) забезпечено збільшення чисельності мисливської фауни до 800 одиниць</p>

VIII. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив

У контексті стратегічної екологічної оцінки Програми були прийняті і вивчені наступні альтернативи та їх можливий вплив на навколишнє середовище: "Варіант нульової альтернативи"; "Варіант реалізації проекту Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік" у рамках, якого розвиток області може відбуватись за одним із сценаріїв:

1) оптимістичний: демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації Програми, докладання зусиль "з середини системи" або через вдалий збіг обставин і підтримку сильних сторін регіону зовнішніми можливостями

2) реалістичний: подолання негативних наслідків впливу російської збройної агресії шляхом відновлення зруйнованих та пошкоджених об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури, стимулювання інвестиційної діяльності та ділової активності малого і середнього бізнесу, подальшого підвищення енергоефективності об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери, створення сприятливих умов для відновлення розвитку територіальних громад, продовження діджиталізації комунікації з громадськістю.

При "варіанті нульової альтернативи" розглядалася ситуація гіпотетичного сценарію, за яким проект Програми не затверджується. Цей сценарій можна розуміти як продовження поточних (в тому числі несприятливих) екологічних тенденцій, наведених у розділах II, III та IV цього звіту. Отже, за результатами аналізу визначено, що в рамках сценарію "нульової альтернативи" подальший сталий розвиток Кіровоградської області є неможливим, а зазначена альтернатива призводить до певної стагнації та неефективного використання потенціального ресурсу області, хаотичного будівництва та погіршення екологічної ситуації в області.

Оптимістичний сценарій розвитку Кіровоградської області ґрунтується на таких припущеннях:

законодавство у сферах державних фінансів, податків, економічної та промислової політики значно покращується і відповідає суспільному запиту щодо впровадження реформ;

зменшується обсяг тіньової економіки (до 30%);

зростає зацікавленість іноземних інвесторів у співробітництві із областю;

економічна активність малих і середніх підприємств змінюється в сторону глибокої переробки сировинної продукції та виробництва готової промислової продукції і товарів;

збільшується рівень фінансового ресурсного забезпечення регіону;

зменшується рівень дотаційності зведеного бюджету області;

поліпшується стан дорожньої і соціальної інфраструктури, об'єктів житлово-комунального господарства;

підвищується рівень матеріального добробуту громадян;
уповільнюються негативні тенденції в демографічній ситуації.

Геополітичний рівень.

Україна стає повноправним членом ЄС;
військовий конфлікт з Росією завершується шляхом урегулювання на користь України.

Національний рівень.

Національне законодавство повністю синхронізується із законодавством ЄС;

в Україні продовжуються системні реформи у різних сферах діяльності тощо;

на законодавчому рівні:

встановлюються пільги для інвестицій в реальний сектор економіки;

проголошується "амністія" на виведені в офшори капітали; як наслідок, покращується інвестиційний клімат, зростає інтерес до України з боку міжнародних інвесторів;

проводиться боротьба із корупцією.

Регіональний рівень.

Економіка.

Збільшуються обсяги інвестицій в реальний сектор економіки;

підвищується інвестиційна привабливість області, та, відповідно, зацікавленість з боку міжнародних інвесторів;

економічно спроможні громади отримують території власної юрисдикції, у тому числі суттєвий обсяг земельних ресурсів для створення інвестиційно привабливих територій ("зелених" зон);

обласна рада отримує власний виконавчий орган, повноваження, ресурси та відповідальність за регіональний розвиток;

відбувається поступовий вихід економіки з "тіні", зокрема у малому і середньому підприємстві;

зростає матеріально-фінансове забезпечення базових адміністративно-територіальних одиниць – громад та їх можливості у місцевому економічному розвитку.

Соціальна сфера

трудова міграція населення в країни ЄС поступово скорочується;

підвищується рівень оплати праці працівників у реальному секторі економіки, що стабілізує ситуацію із забезпеченням кваліфікованими кадрами;

зростає попит на туристичні продукти Кіровоградщини.

За оптимістичним сценарієм в області динамічно розвиваються позитивні тенденції у всіх галузях і сферах діяльності.

Сформовано нову територіальну організацію влади регіону, яка ефективно реалізує свої повноваження у всіх сферах діяльності.

Значно активізовано виконання повноважень у сфері інвестиційної і діяльності: створено мережу інституцій із підготовки інвестиційних пропозицій та інвестиційних проектів, супроводу інвестора, із використанням сучасних

інструментів активно презентується інвестиційний потенціал територій, налагоджено із розширено співпрацю із програмами і проектами міжнародної технічної допомоги.

Запроваджено і ефективно використовуються механізми стимулювання розвитку і підтримки суб'єктів малого середнього бізнесу: надається фінансова та інформаційна, інші види підтримки, створено інституції (фонди, агенції, центри тощо) підтримки малого бізнесу у кожній об'єднаній територіальній громаді.

Малий і середній бізнес виходить з "тіні", переміщуючись з ніші торгівлі і послуг у сферу товарного виробництва в тісній кооперації зі стратегічними інвесторами.

Стрімко зростає сектор ІКТ та програмування.

Інноваційний розвиток промислового комплексу області пов'язаний з всебічною модернізацією, структурною трансформацією не тільки промисловості, але й всіх основних та суміжних галузей економіки – сільського господарства, транспорту, зв'язку тощо та їх інтеграцією з науково-освітніми закладами регіону і України.

Важливим чинником реалізації цього варіанту розвитку промислового комплексу Кіровоградської області є те, що основу її виробничого потенціалу складають підприємства машинобудування, харчової промисловості та металургії.

Характер територіальних пропорцій та розміщення основних промислових центрів на перспективу не зазнає значних змін.

Завдяки суттєвим зростанням фінансових ресурсів поліпшується стан наявної та розвивається нова соціально-дорожня інфраструктура, що підвищує інвестиційну привабливість територій області. Завдяки цьому збільшується обсяг внутрішніх і зовнішніх інвестицій в економіку регіону, створюються нові привабливі для працівників робочі місця, що в свою чергу стимулює населення залишатись в регіоні та повернення частини заробітчан з країн ЄС та інших країн світу.

Підвищується суттєво рівень доходів громадян, поліпшуються умови їх життєдіяльності.

Найбільш імовірним є реалістичний сценарій розвитку області. Базові припущення.

Геополітичний рівень.

Україна продовжує залишатися асоційованим членом ЄС, отримує кошти фондів ЄС для розбудови інфраструктури;

здійснюється подолання негативних наслідків впливу російської збройної агресії.

Національний рівень.

Національне законодавство синхронізується із законодавством ЄС;

продовжується реалізації положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні;

інвестиційний клімат поступово змінюється на краще, однак, інтерес до України з боку міжнародних інвесторів зростає незначно.

Регіональний рівень. Економіка.

Обсяг інвестицій в реальний сектор економіки незначно зростає; інвестиційна привабливість області зростає повільно, як і зацікавленість з боку міжнародних інвесторів;

вихід економіки з "тіні", зокрема, у малому і середньому підприємстві на державному рівні стимулюється недостатньо;

до області надходять прогнозовані кошти для реалізації проектів регіонального розвитку з Державного фонду регіонального розвитку.

Соціальна сфера.

Демографічна ситуація змінюється в рамках прогнозої;

соціальна інфраструктура і соціальні послуги покращуються повільно в межах доступних фінансових ресурсів;

доходи населення зростають недостатньо;

потреба роботодавців у висококваліфікованих інженерних і робітничих кадрах не задовольняється повною мірою.

ІХ. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Моніторинг наслідків виконання Програми для довкілля проводиться щороку разом із підготовкою інформації про підсумки її виконання.

Згідно з частиною першою статті 3 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті. Оцінка впливу на довкілля (далі - ОВД) спрямована на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Система запропонованих у Програмі ключових індикаторів включає еколого-економічні та екологічні індикатори.

Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними індикаторами з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи по їх усуненню, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогнози термінів їх усунення (відповідно до вимог пункту 5 Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272).

Таблиця 40

Система ключевих індикаторів

для моніторингу наслідків виконання програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік на довкілля та інформація про стан виконання ключових індикаторів для моніторингу наслідків виконання програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2022 рік на довкілля

№ з/п	Найменування індикатора	Значення індикаторів:				Відповідальні за подання інформації
		2021 рік (звіт)	на 2022 рік (прогноз)	за відповідний період 2022 року (зазначити на останню звітню дату)	на 2023 рік (прогноз)	
	2	3	4	5	6	7
Енергетика						
Розділ I. "Розвиток реального сектору економіки"						
Підрозділ 4. "Енергозбереження та енергоефективність":						
1.	Темп зростання виробництва електричної енергії з нетрадиційних відновлюваних джерел, % до попереднього року	114,3	100	100	100	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу обласної військової адміністрації
2.	Частка відновлюваних джерел енергії у структурі споживання паливно-енергетичних ресурсів області, %	23	27	23	23	/-/
3.	Економія енергоресурсів, %	0,3	1	0,3	0,3	/-/
Здоров'я населення						
Розділ II. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"						
Підрозділ 4 "Поліпшення якості і доступності медичних послуг":						
4.	Кількість народжених на 1 тис. осіб наявного населення, осіб	6,1	6,3	6,0	6,0	Департамент охорони здоров'я обласної військової адміністрації
5.	Середня очікувана тривалість життя, років	71,2	71,3	71,0	71,0	/-/

	2	3	4	5	6	7
6.	Забезпеченість населення лікарями у розрахунку на 10 тис. населення, осіб	29,5	29,8	29,5	29,5	/-/
7.	Зменшення кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на активний туберкульоз, %	1,2	1,1	1,2	1,2	/-/
8.	Зменшення кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на СНІД, %	0,9	0,8	1,0	1,0	/-/
Підрозділ 5. Забезпечення підтримки дітей, сім'ї, молоді						
9.	Охоплення оздоровленням та відпочинком дітей віком від 7 до 18 років, %	4,9 ⁰	не менше ніж 61,5 <i>(за умови сприятливої епідеміологічної ситуації)</i>	0 ¹	- ²	Департамент соціального захисту населення, департамент освіти і науки обласної військової адміністрації
<p>Примітка: ⁰ - за кошти обласного бюджету, передбачені департаменту соціального захисту населення, охоплено оздоровленням 880 дітей, що потребують особливої соціальної уваги та підтримки або 4,9% дітей області віком від 7 до 18 років. За кошти державного бюджету направлено на оздоровлення 447 дітей пільгових категорій</p> <p>¹ - у зв'язку з неможливістю в умовах воєнного стану створення оптимальних умов для безпечного та ефективного перебування дітей у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, відповідно до розпорядження начальника обласної військової адміністрації від 06 квітня 2022 року №208-р призупинено реалізацію у 2022 році обласної комплексної соціальної програми оздоровлення та відпочинку дітей Кіровоградської області на 2018-2022 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 22 грудня 2017 року № 409.</p> <p>² - обласну програму оздоровлення та відпочинку дітей на наступні роки планується розробити та винести на розгляд обласної ради після закінчення воєнного стану.</p>						
Підрозділ 6. Розвиток фізичної культури і спорту						
10.	Охоплення населення всіма видами фізкультурно-оздоровчої діяльності, від загальної кількості населення області, %	6,3	8,1	8,6	9	Управління молоді та спорту обласної військової адміністрації
Розділ III. "Сталий розвиток територій"						
Підрозділ 3. Використання земельних ресурсів та удосконалення земельних відносин						
11.	Частка площі орних земель (ріллі) у загальній території України*, % Загальна територія Ураїни – 60350 тис.га; Область - площі орних земель (ріллі)– 1764,5 тис.га	2,9	53³	2,9	2,9	Департамент агропромислового розвитку обласної військової адміністрації, Головне управління Держгеокадастру в області

	2	3	4	5	6	7
12.	Частка площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) у загальній території України**, % Загальна територія України – 60350 тис.га Область площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання – 242,4 тис.га	0,4	13 ⁴	0,4	0,4	Департамент агропромислового розвитку обласної військової адміністрації, Головне управління Держгеокадастру в області
13.	Вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь, %	4,01 ⁵	4	-	4	Департамент агропромислового розвитку обласної військової адміністрації
Примітка: ³ – відповідно до додатку 4, Державної стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 визначено описове прогнозоване проміжне значення показника та збереження тенденції цього показника до зменшення у кожній області з урахуванням регіональних особливостей; ⁴ - відповідно до додатку 4, Державної стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 визначено описове прогнозоване проміжне значення показника та збереження тенденції цього показника до збільшення у кожній області з урахуванням регіональних особливостей; ⁵ - у 2021 році обстеження проводили лише в Кропивницькому районі, де середньозважений показник гумусу склав 4,01%. За результатами агрохімічної паспортизації для земель сільськогосподарського призначення дослідження ґрунтів за вмістом гумусу проводиться раз на 5 років. Крім того, за результатами проведеного наукового дослідження з моніторингу та обстеження сільськогосподарських угідь державною установою "Інститут охорони ґрунтів України" це найвищий показник серед інших областей України.						
Біорізноманіття та рекреаційні зони						
Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"						
Підрозділ 1. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття						
14.	Створення лісових насаджень на еродованих землях (нових лісів), га	194,2	165	60,1	166	Кіровоградське обласне управління лісового та мисливського господарства
15.	Забезпечення лісовідновлення на місцях зрубаних лісів, га	203,9	180	118,1	210	/-/
16.	Створення мінералізованих смуг, км	428	472	427	472	/-/
17.	Проведення догляду за мінералізованими смугами, тис.км	4,2	3,0	3,2	3,0	/-/

	2	3	4	5	6	7
18.	Проведення санітарних та лісовідновлювальних рубок, тис. га	4,9	4,0	4,6	6,5	/-/
	у тому числі лісівничі догляди за молодняками, га	493	520	416	500	
19.	Питома вага площі природно-заповідного фонду, % до площі адміністратив-но-територіальної одиниці	4.1	4,1	4.1	4,1	Департамент екології та природних ресурсів обласної військової адміністрації
20.	Питома вага об'єктів природно-заповідного фонду, межі яких винесені у натуру, % до загальної площі.	1.49	1,49	1.49	1.49	/-/
Відходи						
Підрозділ 2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля"						
21.	Питома вага утилізованих відходів, % від загальної кількості утворених відходів	4,5	4,5	-	4,5	Департамент екології та природних ресурсів обласної військової адміністрації
Рациональне використання водних ресурсів та зменшення забруднення природного середовища скидами стічних вод						
22.	Захист від підтоплення:					Регіональний офіс водних ресурсів в області
	населених пунктів, од.	0	0	0	11	
	садиб, од.	0	0	0	0	
	сільгоспугідь, га	0	60	0	200	
	лісових насаджень, га	0	30	0	30	
23.	Проведення берегоукріплення водних об'єктів, протяжність, км	0	0,6	0	5,25	/-/
24.	Розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм, км	0	0	0	65	/-/

Виконання низки планувальних заходів, визначених в Програмі є обов'язковою умовою для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

X. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля

Транскордонні наслідки виконання програм відсутні, оскільки її виконання не матиме наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

XI. Резюме нетехнічного характеру інформації

1. За підсумками СЕО підготовлено "Звіт стратегічної екологічної оцінки Програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік" щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості регіону.

Під час підготовки звіту стратегічної екологічної оцінки визначено доцільність і прийнятність планової діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища, а також оцінено вплив на навколишнє середовище в період будівництва та функціонування будівель і споруд підприємств, надано прогноз впливу на оточуюче середовище, виходячи із особливостей планової діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов. Основним критерієм під час стратегічної екологічної оцінки є її відповідність законодавству у сфері охорони навколишнього природного середовища.

В ході проведення СЕО здійснено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку Кіровоградської області та підвищення якості життя населення.

2. Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік враховує принцип екологічної збалансованості (сталого розвитку) Кіровоградської області та зорієнтована на зниження антропогенного впливу на довкілля.

У структурі Програми є окремий Розділ IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" ("Регіон з безпечним довкіллям"), який включає два Підрозділи "Розвиток екомережі та збереження різноманіття" та "Зменшення екологічного навантаження на довкілля", в яких визначені основні завдання та заходи щодо розвитку сфери діяльності, очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих заходів за умов їх планомірної реалізації, буде забезпечено дбайливе використання ресурсів, зберігання і поліпшення екологічного стану.

3. Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік відповідає принципам, пріоритетам, стратегічним, операційним цілям та завданням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії регіонального розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023 роки та достатньо добре узгоджуються з національними стратегічними екологічними цілями.

Заходи Програми відповідають стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законам України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року".

4. Аналіз трендів стану довкілля області вказує на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, певну стабілізацію водоспоживання та водовідведення, надзвичайно високий рівень господарського освоєння земель, приблизно постійний рівень утворення та утилізації відходів, а також зростання загальних обсягів накопичених відходів I-IV класів небезпеки. Відсоток заповідності області становить 4,1%.

5. Основними екологічними проблемами області є забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів і питної води, застарілі системи водопостачання і водовідведення, підтоплення земель і населених пунктів регіону, проблема поводження з промисловими та побутовими відходами, проблеми природно-заповідного фонду і біорізноманіття.

6. Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про стратегічну екологічну оцінку", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про відходи", "Про інвестиційну діяльність", Водним кодексом України, Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та адаптовані з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна"), Указом Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року".

7. Реалізація Програми з великою долею вірогідності не повинна призвести до появи нових негативних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, але за умови пріоритетного фінансування реалізації всіх основних завдань та заходів, які викладені у Розділі IV. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" ("Регіон з безпечним довкіллям").

8. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

9. Реалізація багатьох основних завдань та заходів Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні.

10. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Програма. Система запропонованих у Програмі ключових індикаторів оцінки виконання запланованих заходів включає еколого-економічні та екологічні індикатори. Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.

Забезпечення доступу та врахування пропозицій і зауважень громадськості під час розроблення ДДП та здійснення СЕО

В рамках проведення процедури стратегічної екологічної оцінки ДДП "Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2023 рік":

відповідно до статті 8 та статті 10 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" щодо повноваження обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій (відповідних підрозділів з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) та визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки:

1) надіслано заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки ДДП органам виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (*департаменту екології та природних ресурсів облвійськادміністрації лист від 03 листопада 2022 року № 21-01-11/577/0.2101*) та у сфері охорони здоров'я (*департаменту охорони здоров'я облвійськадміністрації від 03 листопада 2022 року № 21-01-11/576/0.2101*).

Отримано пропозиції стосовно визначення обсягу дослідження та рівня деталізації інформації, що має бути включена до Звіту про стратегічну екологічну оцінку, та визначена низка питань, яким необхідно приділити увагу під час виконання стратегічної екологічної оцінки. Надані пропозиції були враховані під час здійснення СЕО та підготовки звіту, у відповідності до вимог діючого природоохоронного законодавства, Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" та з урахуванням "Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування", затверджених Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України (*від департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації листи від 08 листопада 2022 року № 26-01-22/2129/0.26 та від департаменту охорони здоров'я облвійськадміністрації від 16 листопада 2021 року №01.01/10-19/3919/0.28*).

2) підготовлено заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки опубліковано у друкованих засобах масової інформації (*газета "Кіровоградська правда" від 03 листопада 2022 року №41*).

Замовником ДДП – Кіровоградська обласна військова адміністрація забезпечується вільний доступ громадськості до документів протягом усього строку громадського обговорення в приміщенні Кіровоградської обласної військової адміністрації за адресою: Кіровоградська область, м. Кропивницький, площа Героїв Майдану, 1.

з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості Замовником ДДП оприлюднено заяву про визначення обсягу СЕО проєкту документу державного планування "Програма економічного і соціального

розвитку Кіровоградської області на 2023 рік" шляхом розміщення на офіційному вебсайті Кіровоградської обласної військової адміністрації, з яким можна ознайомитися за посиланнями <https://www.kr-admin.gov.ua/KonsultGromada/Ua/Email/2022/21102022.pdf> та на Facebook-сторінці департаменту економічного розвитку та торгівлі облвійськадміністрації <https://www.facebook.com/economikaKODA>.

Протягом строку громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки (15 календарних днів) звернень, зауважень та пропозицій від громадськості не надходило.

відповідно до статті 11 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" щодо звіту про стратегічну екологічну оцінку:

3) складено звіту про стратегічну екологічну оцінку після врахування зауважень і пропозицій, отриманих у процесі громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки.

відповідно до статті 12 щодо громадського обговорення у процесі стратегічної екологічної оцінки:

4) підготовлено повідомлення про оприлюднення проєктів Програми та Звіту про СЕО та опубліковано у 2-х друкованих засобах масової інформації (газети " _____ " та " _____ " від _____);

5) розміщено на офіційном вебсайті Кіровоградської обласної військової адміністрації:

у розділі "Консультації з громадськістю": рубрика "Електронні консультації", підрубрика "Інформаційне повідомлення" за посиланням <https://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=KonsultGromada/Ua/Email/inf.html>;

рубрика "Публічні консультації", підрубрика "Інформаційне повідомлення" за посиланням <https://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=KonsultGromada/Ua/Public/inf.html>;

та на Facebook-сторінці департаменту економічного розвитку та торгівлі облвійськадміністрації <https://www.facebook.com/economikaKODA>

Громадське обговорення Проєкту програми та звіту про СЕО буде тривати з 13 грудня 2022 року до 11 січня 2023 року на сайті Кіровоградської облвійськадміністрації (30 календарних днів).

відповідно до статті 13 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" щодо проведення консультації з органами виконавчої влади у процесі стратегічної екологічної оцінки:

7) надіслано проєкти Програми та Звіту про СЕО та повідомлення про оприлюднення цих документів (на паперових носіях та в електронному вигляді):

центральною органам виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (Міністерству довкілля

України) та у сфері охорони здоров'я (Міністерству охорони здоров'я України);

органам виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації) та у сфері охорони здоров'я (департаменту охорони здоров'я облвійськадміністрації).

**Начальник відділу
стратегічного прогнозування
департаменту економічного
розвитку та торгівлі
Кіровоградської
обласної військової
адміністрації**

Вікторія ПРИЖИГАЛІНСЬКА

**Заступник директора
департаменту управління з
питань державної
регуляторної політики,
розвитку підприємництва та
споживчого ринку
департаменту економічного
розвитку та торгівлі
Кіровоградської
обласної військової
адміністрації**

Тетяна ШЕВЕЛЬОВА

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку". - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>

Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10 серпня 2018 року № 296 (із змінами, внесеними згідно з наказом Мінприроди від 29.12.2018 № 465). - Режим доступу: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/MR-provedennya-SEO_iz-zminami.pdf

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

Стратегія розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та План заходів на 2021-2023 роки з її реалізації. – Режим доступу: <https://oblrada.kr.ua/decission/2565/pro-strategiyu-rozvitku-kirovogradskoi-oblasti-na-2021-2027-roki-17-03-2020>

Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Кіровоградській області у 2021 році. Режим доступу – <https://drive.google.com/file/d/1HffhDV0E0n5F1111u4rIITCQMAeyg7ID/view>

Екологічний паспорт Кіровоградської області за 2021 рік. Режим доступу – <https://drive.google.com/file/d/1vZtDmW8SmIxyjS8laJlBu3-pmA10JqVp/view>

Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: методичний посіб. / Г.Б. Марушевський. К: Проект РЕОП, 2015. - 95 с. Режим доступу – http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/MP-CEO_web.pdf

